
3 1761 06633247 9

LYGTEMÆND.

LYGTEMÆND.

SKUESPIL

I

FIRE AKTER.

KJØBENHAVN.

IMMANUEL RÉE'S FORLAG.

1875.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.

PERSONERNE.

Bedstemoderen.
Rosen, Justitsraad.
Emilie } hans Døtre.
Helene }
Doktor Poulsen.
Poul Bech, forlovet med Emilie, 22 Aar.
Holm, 28 Aar.
Christiansen }
Bentzen }
Brok }
Grøn } unge Mennesker mellem 18 og 24 Aar.
Ditlevsen }
Hammer }
Hansen }
Lars Bunds, Værtshusholder.
Madam Bunds, hans Kone.
Lisner, Arbeider-Formand paa en Fabrik.
Toporius, Karethmager.
En Pige. Unge Mennesker.

Handlingen foregaar i vore Dage; 1ste Akt hos Lars Bunds, 2den og 3die Akt hos Justitsraad Rosen, 4de Akt hos Doktor Poulsen. — 2den Akt foregaar Morgenen efter 1ste. Mellem 2den og 3die og mellem 3die og 4de Akt ligger et Tidsrum af 14 Dage.

FØRSTE AKT.

Scenen fremstiller et simpelt Beværtningslokale hos Lars Bunds: Midt paa Gulvet et større Bord med Stole om; Tilvenstre et mindre Bord; tilhøire i Forgrunden et Skab med Flasker, i Mellemgrunden et lille Bord med Vandkaraffe og Glas, i Baggrunden en Knagerække; ved Siden af denne Indgangsdøren; tilvenstre, midt paa, en Dør, der fører til Bunds' Sovekammer; i Baggrunden en bred Dobbeltdør, der staar aaben ind til en anden Stue, hvori man ser en Del af et langt Bord med Stole om. Begge Stuer ere belyste ved Lamper, der hænge ned fra Loftet.

FØRSTE SCENE.

Madammen, Lisner og Toporius, den Første strikkende, de Andre med Drikkevarer foran sig, sidde i Samtale om Bordet tilvenstre. I Baggrunden staar Lars Bunds ene opad Væggen.

Lisner
(til Madammen).

Naa saa der gi'es ikke nogen Sjæl!? Ja — ja da! Naar De ved det saa bestemt, saa maa man vel tro det! (smiler, drikker og trommer med Fingrene paa Bordet.) Nei, Madam! De kan være en meget ordentlig Kone i Deres Hus, flink og proper, — det skal jeg være den Første til at indrømme —, men de Dele skulde De ikke snakke med om, for det forstaar De Dem ikke paa, skal jeg sige Dem.

Toporius
(folder en Avis, han har læst i, sammen).

Vis-Vas! Forstaa sig paa! Pyh! Madammen har ligesaavel en Mening, som De. Har De en Sjæl, har Madammen vel ogsaa en, skulde jeg mene, hvad? (læser videre i sin Avis.)

Lisner.

Begribeligvis! begribeligvis! Det er slet ikke min Mening at ville fornærme Madammen; men hun paastaar jo netop, at der er slet ingen Sjæl.

Madammen.

Ja, det paastaar jeg. Der er ingen Sjæl; det ved Gud der ikke er! Naar jeg ikke vidste det, sagde jeg det ikke. Tror De, jeg lyver?

Lisner.

Nei, Gudbevares! Men jeg kunde dog ligegodt have Lyst til at vide, hvorfra De har den Videnskab.

Madammen.

Jeg har undersøgt det.

Lisner.

Undersøgt! Det var som Pokker! Paa hvem, maa jeg spørge? Paa Lars Bunds derhenne?

Madammen.

Jo—o! Der skulde jeg nok komme vidt. Den gamle Drukkenboldt. Nei! — det var paa ham, Islænderen, De ved nok . . . .

Lisner.

Javel! ham, der altid sad derhenne i Krogen og stirrede ud i Luften. Men han er jo død!

Madammen.

Javist er han død!

Toporius.

De vilde maaske ha', at Madammen skulde sprætte ham op i levende Live for at se, hvad der var inden i ham. Vilde De? Hvad?

Madammen.

Han blev sat i Kost her, som De nok ved, fordi han blev ganske forvirret i sin Hjerne over en hel Masse Penge, som han uventet havde arvet. Saa var det en skjønne Morgenstund, at han ringede paa to Glas Portvin. Men da Bunds just havde slaaet Portvinsflasken itu — det sagde han da i alt Fald — Pokker tro ham — og vi ikke lige havde nogen anden ved Haanden, bragte jeg ham to Glas Sherry i den Tro, at den salig Afdøde, svag som han var, ikke skulde kunne mærke Forskjellen. Men da han havde drukket det ene Glas, reiste han sig op i Sengen og saa saa underligt bebreidende paa mig, og saa daskede han med Haanden til det andet Glas, saa at al Vinen spildtes ned ad mit nye Forklæde, og sank tilbage i Sengen og døde.

Lisner.

Det kan være meget godt, men det er dog ikke . . . .

Madammen.

De kan da lade mig tale ud, Menneske!

Lars Bunds

der i Afstand har sjokket om Bordet og overbevist sig om, at de vare dybt inde i en Samtale, siger som til en Gjæst i den anden Stue).

En halv Baier!? Ja. Nu skal jeg komme, nu skal jeg komme.

Madammen.

Ser De, før jeg gik ned og vaskede mig af, saa jeg mig om i Stuen, og jeg forsikrer Dem, saa sandt jeg lever, at baade Vinduer og Døre vare tilforladeligt lukkede, ja om det saa var den lille Klap for Nøglehullet, saa var den for, — og nu spør jeg dem Beggeto: hvor skulde det komme ud? hvor skulde det komme ud?

Lisner.

Ja, det ved jeg s'gu ikke, men . . . .

Toporius

(afgjørende).

Madammen har naturligvis Ret. Hvor skulde det komme ud, det er Tingen. Det er Tingen. (lægger Avisen bort.)

Lisner.

Jamen, da vil jeg dog rigtignok sige, at . . . .

Madammen

(til Lars Bunds, der imidlertid rokkende og sjokkende har nærmet sig Flaskeskabet i Forgrunden tilhøire og taget en Flaske ned).

Hvor skal Du hen med den?

Lars Bunds

(sjokker videre uden at svare).

Madammen

(reiser sig og vrister Flasken fra ham).

Hvor skulde han hen med den, Mosjø?

Lars Bunds.

Hvor jeg skal hen med den?

Madammen.

Naa, kan Du svare? — Bliver det til noget?

Lars Bunds.

Der var . . . . der var Nogen, som forlangte den.

Madammen.

Naa saa det var der. Hvor?

Lars Bunds
(peger ind i den anden Stue).

Derinde!

Madammen
(gaar hen i Baggrunden og ser ind i den anden Stue).

Tænkte jeg det ikke nok! Ikke en levende Sjæl er der derinde . . . . Skulde han luske sig ind og drikke den selv, hvad? Jo, jeg kjender hans Lumskerier, han . . . . Vil Du væk fra Skabet, siger jeg . . . . længere bort, — stil Dig hen ved din Dør. (Lars Bunds sjokker hen til Døren og stiller sig op ad Væggen.) Den gamle Drukkenboldt! (sætter sig ved Bordet.) Er'et ikke rædsomt, som man maa have et Øie paa hver en Finger. (Tager sit Strikketøi). Undskyld! hvad var det nu, vi talte om?

Toporius.

Det var om Sjælens Udødelighed.

Lisner.

Ja, ser De, Madam, hvad det nu anbelanger, som De kom med før, saa kan jeg ikke tage det for gode Varer, desformedelst at det ikke er paa den Maade, at man . . . . det er ikke den Maner, ser De . . . . man kan ikke saadan sige, at . . . .

Toporius.

Hvad kan man ikke? — Vrøvle kan man, — ja, undskyld, jeg siger det, men jeg mener det, gjør jeg.

Lisner.

Vær saa artig! gener Dem ikke.

Toporius.

Ja det kan inte nytte Noget at komme her og hænge sig i, at Madammen inte kan sætte det rigtigt ud. Men hun har Ret alligevel, har hun. Madammen mangler Videnskabelighed, men det gjør De ogsaa, min gode Mand. Med mig er det en anden Sag, for jeg har gaaet i Latinskole og havde nu været en studeret Mand, hvis der ikke var kommet Noget i Veien. Ser De, det, der forlanges, det er Kjendsgjerninger, Virkelighed. Bevis! Bevis! se der er det, Skoen trykker. Der trykker den, der! Har jeg Ret eller ei? (Efter en lille Pause, hvori han har set afvexlende paa dem Begge). Der trykker den! (drikker). Se, saadan forholder det sig! Og kom De saa, min gode Mand, og bevis, at jeg har en Sjæl, hvis De kan.

Lisner.

Men vil De da bare tjene mig i at sige mig, hvor vi blive af, naar vi døer?

Toporius.

Det skal maaske være Bevis, hvad?

Lisner.

Nei, det skal ikke, men — vil De ha' Bevis, kan De godt faa det . . . . Jeg har engang set det med mine egne Øine.

Toporius.

Hvad for Noget? Sjælen?

Lisner.

Ja, Sjælen.

Toporius.

Det var som Pokker! hvor det, om jeg maa spørge?

Lisner.

Naa, ja . . . . Jeg har set den i Øinene paa en lille Pige, som døde.

Toporius.

Jeg er grumme bange for en Ting, Lisner, og ved I, hvad det er, Lisner?

Lisner.

Naa?

Toporius.

At I ikke har saameget Begreb som bag paa min Haand om, hvad Bevis er.

Lisner.

Ikke? Naa, ja — ja da!

Toporius.

Ser I, Bevis, — det er saadan Noget, som man kan tage og føle paa. Som en Arm, vil jeg sige, eller et Ben eller saadant Noget. Vent lidt! jeg kan ta' og vise det tydeligere. Se her! (Han løfter sit Toddyglas og sætter det haardt ned igjen.) Kan I nu se, der staar et Glas? Naa. Nu spør' en af Jer, Madammen f. Ex.: Er det et Glas, Toporius?

Madammen.

Er det et Glas, Toporius?

Toporius.

Ja, De behøver inte at sige Noget.

Madammen.

Naa, jeg troede, at . . . .

Toporius.

Nei, nei! — Altsaa De spør': Er det et Glas? — Ja det er, Madam, siger jeg. — Kan De be-

vise det, siger saa Madammen. — Tag og føl paa det, Madam.

Madammen
(føler paa Glasset).

Uh! — det er ganske brændendes.

Toporius.

Ja, der ser De! der ser De selv! De brænder Dem paa det, Madam! men naar man kan ta' og brænde sig paa det, saa er det jo klart, at der er et Glas. Har jeg Ret eller ei! — Naa, godt! Nu tager jeg Glasset bort. Hvor skal jeg sætte det . . . .

Madammen.

Kom, lad mig sætte det hen paa Bordet.

Toporius.

Naa, — nei — det kan staa paa Gulvet (sætter Glasset paa Gulvet). Nu spør' Madammen igjen: Er der noget Glas, Toporius? — Nei, der er ikke, Madam. — Hvorfor? — Føl ad! — — — Ja, føl ad!

Madammen
(føler paa Bordet).

Toporius.

Nei! Altsaa er der ingen Glas. Ser De, det er det, man kalder Bevis, det er det, ikke noget Andet: Det. — Det! — Har jeg Ret eller ei?

Lisner.

Nei, Gu' har De ikke nei! Der er da ogsaa Ting i Verden, ved jeg, som man ikke kan tage og føle paa.

Toporius.

Ja, se der har vi det! der har vi det! Indbildninger! det er Tingen! Indbildninger og Fan-

tasterier, Verdens Ulykke! Digt og Løgn! Det er netop det, der skal udryddes, bort med det, siger jeg. Bort, væk, Uh! — Nei, maa jeg bede om, hvad man kan ta' og føle paa.

Lisner.

Jamen Maanen og Stjernerne da, — dem kan De da saagu ikke føle paa.

Toporius
(usikker).

Maanen og Stjernerne . . . .

Madammen
(seende paa Toporius og villende vinde hans Bifald).

Jamen det er ogsaa kun Indbildning, de er heller slet ikke til . . . .

Toporius.

Jo, Madam, det maa vi dog vist indrømme. De er maaske nok til, men — — men — — Ja! Ja, men dem kan man se! se, der har vi det! Man kan se dem; men kan De se Sjælen, min Fa'er? Nei! Ikke om De saa tog tyve Par Briller paa. Altsaa existerer den ikke, — Nei! ingen Indvendinger — den existerer ikke! (leder efter sin Toddy).

Lisner.

Jo, for den . . . .

Toporius.

Hvor Fanden er min Toddy bleven af? Jeg satte den ner paa Gulvet. (De se Alle efter den.)

(Lars Bunds har imidlertid nærmet sig, da Toddyen blev sat paa Gulvet, taget den op for at sætte den hen, opdaget, at der var Noget i, og er nu i Begreb med ganske rolig at drikke den.)

Madammen.

Men hvor kan den dog være bleven af?

Toporius.

Der staar han, Gud hjælpe mig, og drikker den, det gamle Snøvl! Høi! Halløi! hvad Pokker drikker De min Toddy for, gamle Dreng!

Madammen.

Nei, nu gaar det min Sandten for vidt (gaar hen til ham og vrister Glasset ud af hans Hænder). Er Du bleven gal, Bunds? Vil Du komme med det, — vil Du slippe, siger jeg! — Hvor kan det falde Dig ind at drikke Hr. Toporiusses Toddy?

Lars Bunds.

Jeg troede, at den var sat hen. Den stod nede paa Gulvet. Jeg troede, at . . . .

Madammen.

Du troede — Du troede — Du tror altid! Men hvis Du ikke en anden Gang dyer Dig, saa kan Du tro, jeg skal tro Dig, Du!

Lisner.

Naa, vær nu ikke for slem imod ham, Madam.

Toporius.

Ja, det kan De sagtens sige; det er jo ikke Deres Toddy, han har drukket.

Madammen.

Tror De maaske. det er muligt for mig at styre Beværtningen, naar Værten selv gaar og ta'er Varerne fra Gjæsterne?

Toporius.

Det er et slemt Tilfælde.

Madammen.

Naar han ikke kan opføre sig ordentligt, saa

bliver jeg nødt til at spærre ham inde; jeg kan da ikke finde mig i . . . .

Lisner.

Naa, naa, — rolig, Madam! — — der kommer Nogen.

Madammen
(til Bunds).

Tag han sig i Agt, Mosjø!

Lars Bunds
(for sig selv).

Saadan en lille Slat, — Pyh!

ANDEN SCENE.

De Forrige. — Christiansen.

Christiansen.

Godaften! (hænger sin Frakke og Hat fra sig og gnider sig i Hænderne). Jeg er nok den Første, tror jeg. Godaften, Toporius! (rækker ham Haanden og ser paa Lisner).

Toporius.

Godaften, Godaften, Hr. Christiansen! Maa jeg forestille Dem Hr. Lisner, Formand paa Fabriken derude.

Christiansen
(bukker og rækker ham derpaa Haanden).

Godaften, Lisner! Det glæder mig at gjøre Bekjendtskab med en Mand, der hører til den af vort dumme og bornerte Samfund saa miskjendte fjerde Stand, en Arbeider, en Mand af Folket, af Folkets bedste og sundeste Kjærne.

Lisner.

Aa, vi kan jo være god nok Hver for sig, Hr. — —

Christiansen.

Nei, undskyld, Lisner, undskyld! det er Arbeideren, der *bærer* Samfundet — —

Toporius.

Vist saa! netop! det er Tingen.

Christiansen.

— — det er ham, der med sine Hænder løfter den Byrde, vi Andre lade ligge, det er ham, der maa slide og slæbe som en Hest i en Trædemølle, det er ham, hvem en overmenneskelig Anstrengelse drager Furer i Panden og bringer Haaret til at graane før Tiden. Men jeg siger Dem, mine Herrer, at hver en Rynke i hans Pande er et Adelsdiplom, der hæver ham over os Andre, jeg siger Dem, at De kan rolig slynge en Laurbærkrands om hans hvide Lokker; thi saasandt der er en Skjæbne, denne grove Haand den skal engang komme til at bære Samfundets Scepter! — Godaften, Bunds! (rækker Lars Bunds Haanden).

Toporius.

Bravo! det er mine Ord! det er mine Ord!

Christiansen.

Ja, de Herrer maa undskylde mig, men den blotte Tanke derom bringer mit Blod ikog. Jeg kan ikke gjøre for det; det er nu engang *min* Lidenskab. Jeg hører selv til Arbeidernes Flok, vel ikke som De og Lisner, men paa min Maade: Jeg er Banebryder; jeg er stolt deraf.

Toporius.

Hvad er De?

Christiansen.

Jeg er Banebryder!

Lisner
(til Toporius).

Hvad er han?

Toporius.

Han er Banebryder!

Christiansen.

Jeg elsker Proletariatet.

Toporius.

Pro . . . . Prole . . . . Prole . . . .

Christiansen.

Proletariatet! Arbeiderne, hele den ulykkelige, lidende Del af Menneskeslægten, som Samfundet tramper paa med et Haansmil!

Lisner.

Aa, saa galt er det vel ikke!

Christiansen.

Ikke?! Naa, det tror De ikke? . . . . Jo, saagu' er det saa!

Lisner.

Der er da aldrig Nogen, der har trampet paa mig, ved jeg!

Christiansen.

Det kan De sige, De ingen Besked ved om, min gode Mand!

Lisner.

Ja, ved De hvad, jeg synes dog, at naar jeg selv . . . .

Christiansen.

Aner De, hvad der gaar for sig rundt i Verden? Læser De maaske De franske og de tydske Blade?

Toporius
(til Lisner).

Kann Sie Deutsch sprechen?

Lisner.

Nei, jeg gjør ikke, for . . . .

Christiansen.

Naa, ja saa kan De slet ikke tale med om den Sag! De har maaske været sammen med nogle af Deres Kammerater i et lystigt Lag, De har set dem smile og le, og deraf slutter De! . . . . Men havde De set rigtigt til, saa havde De set, at bag Smilet laa der et Suk, i Øjet gjemtes der en Taare, og at Nød og Elendighed stod at læse i hvert et Træk i deres Ansigt! Lul De Dem kun ind i den Tro, at De har det godt! Der vil komme en Tid, da De faar Øiet op for, hvad Søren Kirkegaard saa træffende kalder Urettens Hemmelighed.

Toporius.

Det er Sagen! der har vi det! Det har De inte Øje for, Lisner!

Christiansen
(til Toporius).

Har De læst Søren Kirkegaard?

Toporius.

Om jeg har!? Bevares!

Christiansen.

Har De, Lisgaard?

Lisner.

Nei, jeg har saamænd ikke. Hvem er det?

Toporius.

Det er s'gu en vittig Hund, kan De tro, en vittig Hund!

Christiansen.

Der er kun tre Forfattere: Søren Kirkegaard, Byron, Shakspeare!

Madammen.

Tør jeg spørge Dem, Hr. Christiansen, skal De til at holde Møde iaften?

Christiansen.

Ja, vi skal. Hvorfor?

Madammen.

Jeg mener, saa er det bedst, jeg sørger for at have lidt Aftensmad parat, hvis Nogen vil ha'.

Christiansen.

Gjør kun det.

(Madammen gaar.)

Lisner.

Skal vi ikke sætte os ned?

(De sætte sig.)

Christiansen
(til Bunds).

Vil De give mig noget Øl, Bunds.

(Bunds bringer det.)

Toporius.

Det er sandt, Hr. Christiansen, jeg kan hilse Dem fra Deres Fa'er.

Christiansen.

Fra min Fa'er?! Tak skal De have. Hvor har De talt med ham?

Toporius.

Jeg mødte ham just paa Gaden, da jeg gik herhen, og saa fik vi os en lille Passiar sammen. Aa, det er en prægtig Mand, en prægtig Mand. Jeg fortalte ham, at jeg tit havde den Ære at træffe Dem her, og . . . .

Christiansen.

Aa, for Fanden — det skulde De ikke have gjort, Toporius.

Toporius.

Hvorfor det? det glædede ham.

Christiansen.

Glædede det ham?!

Toporius.

Ja, gu' glædede det ham! jeg fortalte ham naturligvis, hvad for begavede Folk her kom . . . .

Christiansen.

Sagde De ogsaa, at Holm kom her?

Toporius.

Naturligvis! Ham taler jo hele Byen om. Saa sagde han, at det kunde more ham at se herhen og spurgte mig, hvor det var, og saa tilsidst fik jeg ham til at love, at han muligvis vilde se lidt herhen i Aften, hvis han fik Tid.

Christiansen.

Herhen?!

Toporius.

Ja!

Christiansen.

Og i Aften?!

Toporius.

At sige, hvis han fik Tid.

Christiansen.

Naa, ja . . . . det skal glæde mig at træffe ham (knalder med Fingrene). Død og Pine! — det havde jeg s'gu nær glemt! (ser paa sit Uhr). Er Klokken allerede saa mange!

Lisner.

Skal De gaa?

Christiansen.

Ja, desværre! der er Noget, jeg nødvendigt skal besørge.

Toporius.

Aa, bliv nu lidt. Drik Deres Øl ud og lad os slaa en lille Sladder af.

Christiansen.

Jeg kan s'gu ikke. Jeg bliver nødt til at gaa. Bare jeg endda ikke kommer for sent.

Lisner.

Aa, Toget gaar jo ikke før Kl. 11.

Christiansen.

Toget? Hvad for et Tog?

Lisner.

Jeg syntes, De sagde, De havde Arbeide ved Banen.

Christiansen.

Jeg? Det har jeg aldrig sagt.

Toporius.

Hvad er det for noget Vrøvl? Hr. Christian-

sen studerer til Præst! ved De ikke det? (til Christiansen). Aa, nei bliv nu! Hvis De gaar, saa narrer De jo den Gamle, naar han kommer.

Christiansen.

Det er bedst, De siger, at jeg slet ikke har været her (gaar hen og tager sit Tøi paa). Ellers kunde han finde det underligt, at jeg var gaaet. Farvel, Lisberg! det har glædet mig at gjøre Deres Bekjendtskab. Farvel Toporius! Hils Madammen!

(gaar hen mod Døren).

TREDIE SCENE.

De Forrige. — Bentzen. — Brok. — Hansen (komme fra Indgangsdøren).

Bentzen.

Hvad Pokker! Vil Du gaa, Christiansen?

Christiansen.

Desværre, jeg bliver nødt til det.

Bentzen.

Aa, hvad er nu det for noget Vrøvl! Vi skal jo have Møde i Aften.

Brok.

De skulde blive. Det bliver interessant. Holm vil føre Poul Bech herhen og gjøre Rede for sine Anskuelser.

Christiansen.

Jeg kan s'gu ikke.

Hansen.

Gavstrik! Der skulde ikke være et lille Pigebarn med i Spillet, hvad?

Christiansen.

Maa jeg bede Dem være diskret, Hr. Hansen.

Hansen.

Gudbevares! Jeg skal ikke sige Noget.

Christiansen.

Farvel, mine Herrer!

(gaar).

FJERDE SCENE.

De Forrige. — Grøn, Ditlevsen, Hammer og et Par unge Mennesker til komme lidt efter lidt.

Bentzen.

Skulde han til et Stævnemøde?

Hansen.

Naturligvis. Pokker til Karl den Christiansen.

Brok.

Ypperlig Begavelse.

Toporius.

Det er netop det rigtige Udtryk. Sikken en Maner han har at fremsætte sine Tanker paa. Vi havde netop en Prøve derpaa for lidt siden, Lisner og jeg.

Lisner.

Ja, Mundtøi har han.

Bentzen.

Det har De s'gu nok Ret i!

Toporius.

Han fremsatte just sine Tanker om . . . . om Proliatet for Lisner der og mig. Jeg delte i Et og Alt hans Anskuelser. Naturligvis. Om den Ting

kan der jo mellem fornuftige Folk kun være en Mening. Naturligvis. Hvad mener De, Hr. Bentzen, gi'es der nogen Sjæl? Nei? — Nei, naturligvis.

Bentzen.

Ja, ser De .... det kommer an paa .... det er et Spørgsmaal, hvis Besvarelse kræver en omhyggelig Overveielse. (Til Brok). Hør, Brok, — gives der egentlig en Sjæl eller ei?

Brok.

Det ved jeg san—de—lig ikke! Hvorfor? det Spørgsmaal kommer neppe for i Aften.

Toporius.

Aa, det var blot Lisner der, der paastod, at man kunde se Sjælen i Øinene paa Menneskene. Ha—ha! Var det ikke saadan. Ha—ha!

Lisner.

Det er slet ikke Noget at grine af. Jeg mente blot, at naar der er nogle Øine, som Sjælen skinner igjennem, saa de lyser, saa har jeg Lov at sige, at ....

Bentzen.

Tillad mig, — nei, tillad mig, Hr. Lisner! De tror dog vel ikke, at Sjælen skinner igjennem Øinene som Lyset i en Lygte gjennem Glasset? Naar et Menneske af en eller anden Grund kommer i Affekt eller i Lidenskab, saa vil De se, at Livligheden i alle hans Bevægelser forøges: han kaster Hovedet tilbage, han slaar ud med Armene, han stamper i Jorden, — nuvel! den samme Lidenskab giver ham et usædvanligt Herredømme over alle de fine Bevægelsesnerver, der ligge omkring Øiet: Øiestenen bevæges hurtigt fra den ene Side til den anden.

Øielaaget hæves eller sænkes, Omgivelserne udvides eller trække sig sammen, og under alt dette spiller Lyset i Øiet, snart stort og bredt, snart fint og spidst, — bestandigt vexlende, — kort sagt: hvad De kalder Sjælens Lys i Øiet, det vil ved en nærmere Betragtning vise sig at være det simple, almindelige Fænomen, der gjentager sig, hvergang vi flytte en Arm eller et Ben: Nerverne, der sættes i Bevægelse.

Brok
(afsides).

Ord til andet, hvad Holm sagde forleden.

Toporius.

Begribeligvis! Hvad sagde jeg!? Det er ligesom man flytter en Arm eller et Ben, sagde jeg! Kan De huske det, Lisner?

Lisner.

Det er ligegodt en vanskelig Ting at hitte Rede paa.

(De tale sagte sammen.)

Hansen
(har trukket Lars Bunds hen i Forgrunden).

Jeg synes ikke, De forstaar mig rigtig, gamle Ven! Derinde, forstaar De, derinde! (peger mod Værelset i Baggrunden).

Lars Bunds.

Jovel! Jovel! Puns vil De ha'! jeg forstaar Dem. Ak, det kjære Spiritus! det er saa godt som det Eneste, jeg endnu kan tygge.

Madammen
(kommer til).

Tør jeg spørge, hvad det er, De ønsker?

Hansen.

Vi vilde gjerne have en god stor Bolle Puns sat derind i Værelset ved Siden af.

Madammen.

Det skal ske.

Hansen
(slaar Bunds paa Skulderen).

Og saa haaber vi, at Bunds gjør os den Fornøielse at drikke et Glas med.

Bunds.

Grumme gjerne, grumme gjer . . . .

Madammen.

Bunds takker mange Gange for Æren, — men han gaar i Seng; han gaar immer tidligt i Seng.

Hansen.

Aa, for en Gangs Skyld — hvad?

Bunds.

Jeg er ikke det Mindste søvnig, saa . . . .

Madammen.

Men Du gaar vist alligevel i Seng, lille Bunds, ikke sandt? Du ved, din Helbred taaler det ikke . . . . Saa, kom nu med . . . .

Bunds.

Men Herregud, naar Herren der vil . . . .

Madammen.

Ingen Snak, hører Du.

(Hun trækker ham hen til Sovekammeret og lukker ham ind.)

(De Andre, der have dannet en Gruppe i Baggrunden, og af hvilke to ere i en heftig Disput, slaa en høi Latter op.)

Grøn
(irriteret).

Ja, le I kun! le I kun! — Fordi man er af en modsat Anskuelse, behøver man ikke at finde sig i Uforskammenheder.

Brok.

Hvad er der i Veien?

Ditlevsen.

Han tror paa Bankeaander og paastaar, at Spiritismen er den eneste Vei, ad hvilken man kan naa til en sand Opfattelse af . . . .

Grøn.

Det er en falsk Forklaring! en ligefrem Fordreielse af mine Ord! — jeg sagde kun, at . . . .

Hammer.

Jo, det paastod De, jeg hørte det jo selv . . . .

Grøn.

Jeg sagde kun, at de forskjellige Medier . . . .

Hammer.

Nei, De sagde Pine Død, at Spiritismen . . . .

Grøn.

Hvad Fanden skriger De for! jeg er ikke døv! Jeg . . . .

Brok.

Maa jeg sige . . . .

(De tale Alle i Munden paa hverandre. Midt under Støien kommer Holm og Bech; de vende sig Alle mod Døren, og der opstaar en stor Stilhed, der varer ved til de have hængt deres Tøi op og komme frem.)

FEMTE SCENE.

De Forrige. — Bech. — Holm.

Holm.

Maa jeg forestille Dem Poul Bech, hvis Be-

kjendtskab jeg haaber det skal være dem Alle en Glæde at gjøre.

(De hilse Alle paa Poul og han paa dem. Under dette siger:)

Lisner

(der tilligemed Toporius sidde ved Bordet i Forgrunden tilvenstre.)

Hør, de skal til at holde Møde nu. Det er bedst, vi gaar. Hvad?

Toporius.

Nei, hvad skulde vi gaa for? Vi har vel ligesaa megen Ret til at være i Lokalet som de, skulde jeg mene.

Lisner.

Ja, vil De blive, saa vær saa artig. Jeg gaar.

(Drikker ud og gaar lidt efter hen for at tage sit Tøi paa).

Poul.

Jeg kjender Ingen af Dem, mine Herrer, men jeg har den mest ubegrændsede Tillid baade til Holms Anskuelser og Evner. Jeg ved, De ere hans Venner, og jeg ved, at det, der forener os Alle her, er en virkelig og alvorlig Stræben efter Sandheden, og derfor tror jeg ogsaa, at jeg kun kan vinde ved at gjøre Deres Bekjendtskab.

Toporius.

Hør!

Brok

(til en Kammerat).

Han taler godt. Han kan bruges.

(De tage Plads om Bordet i Midten.)

Holm

(tilhøire).

Som den, der har ført Bech ind i vor Kreds, er det nærmest min Pligt at gjøre Rede for de Anskuelser, hvortil vi bekjende os. Det er da først ....

Lisner.

Undskyld! — jeg vilde blot sige de Herrer Farvel.

Holm.

Hvorfor vil De gaa?

Lisner.

Jeg vil ikke forstyrre — De skal jo til at have Møde nu.

Holm.

Ja, hvad saa? Har De Lyst til at blive, saa vil det være os en Glæde.

Lisner.

Ja, Tak! . . . . hvis jeg ikke forstyrrer, saa . . . .

Holm.

Paa ingen Maade.

Lisner
(hænger atter sit Tøi op og sætter sig hen ved Bordet tilvenstre).

Holm.

Hvad vi her har at sige, kan høres af Alle. Thi Alle leve vi mere eller mindre under det Tryk, som det er vor Opgave at hæve. Hvad vi ville, er fremfor Alt Frihed. Frihed for Enhver til at tænke, tale og handle.

Toporius.

Hør! Hør!

Hansen.

Lad dog være med den Skrigen!

Toporius
(for sig selv).

Hold Kjæft! Laps!

Holm.

Men dette Samfund, hvori vi leve, det lægger vor Tanke i Bøile, knebler vor Mund og tynger os med Lænker, saa vi neppe kan aande. Det tager sig af os, dette kjære Samfund. Det siger til os: saadan skal I tro, saadan skal I tænke, saadan skal I handle. Der vaagner Spørgsmaal i os, der indtrængende og lidenskabeligt kræve Svar, Svar, der kun kan gives af os selv eller af Ingen. Det er vor Rolighed, vor Udvikling, vor Personlighed om at gjøre, at vi naa til en Afgjørelse. Samfundet hjælper os. Det sparer os Umagen. Det har et Svar til hvert et Spørgsmaal, har dette Samfund. Det tager os ved Haanden og siger: Du har din Frihed! bevæg Dig frit, hvorhen Du vil, men lige for vore Øine reiser det en Klippemur, Autoritetens vældige Bjerg, der raaber til os: Hertil, — ikke længer!

(Et af de unge Mennesker gaar paa Taaspidserne hen til et Bord tilhøire, skjænker et Glas Vand, stiller det foran Holm og sætter sig stille paa sin Plads tilvenstre ved Bordet i Midten.)

Bestige dette Bjerg! Mange have forsøgt det. Nogle gjorde snart omkring, og de havde Grunde nok: vilde jeg videre frem, saa havde jeg maattet træde disse Blomster ned, saa havde jeg maattet fælde disse stolte Træer, der i Aartusinder har skygget og svalet med deres mægtige Kroner; jeg nænnede det ikke; jeg kunde ikke bringe det over mit Sind. Andre kom længere; men Anstrengelsen var dem for stærk; Knæene skjælvede under dem, Sveden perlede dem paa Panden, og de rystede over alle Lemmer. De vendte tilbage og sagde: Jeg kunde

ikke længer, Veiret gik fra mig, jeg snublede over Stenene, Veien var saa lang, — og der var Ingen, der kom efter. — Men saa var der Enkelte, der anspændte al deres Energi, samlede al deres Kraft, trodsede Anstrengelsen og Møien, Faren, Ensomheden og skred fremad. Men Spotterne forsamlede sig dernede i den lune Dal og skød efter den enlige Skikkelse med Foragtens Pile; de borede sig i ham som pinefulde Stik, blødende segnede han, pressede sit Hoved mod Jorden for at ikke Dødsskriget skulde naa deres Øren og døde, mens Fjendernes Haansraab susede omkring ham. — Men jeg siger Dem, den Dag vil komme, da Luften i Dalen bliver for lummer, da Personlighedens Krav staar stærkt og vældigt med sin Svøbe i Haanden og peger fremad . . . . Da veires alle Hensyn hen, da storme de opàd Bjerget i myldrende Skarer, Jorden drøner under de Tusinder af Fodtrin, opad! opad! Blomster trampes ned, Hegn brydes igjennem, Træer falde overende: Som et brølende Hav vælte de fremad og knuser hver en Modstand! — — — Da bliver der paa engang stille! . . . . En Enkelt er standset paa sin Vei og har bøiet sig mod Jorden; han har vendt sig og vinket. Hvad har han fundet? . . . . Ser I, hvor de stimle sammen, Hoved ved Hoved, Skulder ved Skulder? Hvor er Vildskaben henne? Hvorfor er der saa taust, at man neppe tør aande? Hvorfor stirre de mod Jorden, mens Alvor og Høihed præge sig i deres Øie? — Se! et ensomt Lig, et Par brustne Øine, et blegt Hoved, hvorom den vilde Vedbend har slynget sin Krands. — Se, de løfte det

paa deres Skuldre, mens Hoveder blottes! Fakler tændes, opad Bjergets krumme Stier snor sig langsomt det lange Tog, og paa Toppen, hvor Luften er klar og sund, hvor Udsigten er fri og stor, der reise de en Sarkofag, og med Mindets evige Skrift indhugge de i dens Side: Han faldt som Martyr for Menneskeslægtens Lykke! (drikker).

Hansen

(til Grøn).

Mageløst! . . . . men sig mig, hvad er det egentlig for et Lig, han sigter til?

Grøn.

Det er et tænkt Lig, naturligvis. Tys!

Holm.

Det er den Sag, for hvilken vi skal kjæmpe, det er den Skare, for hvilken vi skal gaa i Spidsen, og hvad enten vi skulle opleve Seirens Dag, eller vi skulle falde som Martyrer for den gode Sag, — vort Livs Gjerning er dog lige stor. Men vi maa have Kraft og Mod og en Villie, som ikke rokkes.

Madammen

(kommer ind).

Jeg vilde gjerne sige Herrerne . . . .

Flere.

Tys! Stille! Stille dog! . . . .

Holm.

Spørger man, hvor Kampen skal begynde, saa er mit Svar dette: Her, der, allevegne. Thi Giften har bredet sig over det hele Legeme. Alt, hvad der hedder Autoritet, er vor Fjende; thi Tro paa

Autoritet er Baand paa vor Tanke, Forstandens Fallit-Erklæring, Ofre paa Dumhedens Alter. Vi vil bryde det Væv, hvori Samfundet har spundet os ind; Forstandens flammende Lys holde vi til og brænder det op. Ve Eder da, alle I, hvem Fordom og Vane har hildet i sine Traade! brug Eders Kræfter og se til at komme løs i Tide; thi naar Dagen kommer, er vort Løsen dette: Ingen Blødhed, ingen Hensyn! Hensyn er Tvivl! Hensyn er Villiens Hemsko!

Alle.

Bravo! Bravo! Hør!

(stimle om ham, trykke ham i Haanden).

Lisner

(slaar i Bordet).

Det er en Karl!

Toporius.

Ikke daarligt. Slet ikke saa galt.

Poul

(betaget).

Holm! jeg beundrer Dig!

Holm

(til Madammen).

Hvad var det, De vilde, Madam?

Madammen.

Aa, jeg vilde blot sige Herrerne, at nu er Punsen færdig, hvis De behage.

Holm.

Punsen?

Hansen.

Ja, jeg har bestilt en Bolle derind i det andet Værelse. Vi sidde hyggeligere der.

Holm.

Naa, lad gaa!

(Alle, undtagen Holm, Poul, Lisner og Toporius, gaa ind i det andet Værelse og sætte sig om Bordet.)

Holm
(til Lisner).

Vil De, Hr. Lisner, gjøre os den Fornøielse at drikke et Glas med?

Lisner.

Tak! aa Tak! det skal De have saa mange Tak for: det vil jeg gjerne. Er det derinde?
(han gaar derind).

Toporius.

Jeg kan desværre ikke. Jeg har et Ærinde, som jeg skal besørge. Men, forresten, lad mig se, maaske kunde jeg .... (til Holm). Hvadbehager? Sagde De Noget?

Holm.

Jeg? .... Nei, ikke et Ord!

Toporius.

Naa, jeg syntes at .... (for sig selv). Disse unge Vindbeutler. Puh! Ved ikke, hvor de skal gjøre af sig selv af bare Vigtighed. Lad dem kun vrøvle, lad dem bare ....

Holm.

Hvad behager?

Toporius.

Jeg sagde Ingenting.

Holm.

Naa, om Forladelse!

Toporius.

Pyh! (spytter).

(Gaar hen og tager sit Tøi paa.)

Poul

(der har gaaet op og ned ad Gulvet, siger til Holm, der efter at have kastet et Blik paa ham vil gaa ind i den anden Stue).

Holm! maa jeg tale et Ord med Dig, før vi gaa ind til de Andre.

Holm

(gaar hen til ham og lægger Haanden paa hans Skulder).

Naa, hvad har Du paa Hjerte, Poul?

Poul.

Du har opladt mine Øine, Holm! Sig mig, hvad skal jeg gjøre?

Holm

(forundret).

Hvad Du skal gjøre?

Poul.

Hvilket Offer jeg skal bringe for Ideen. Jeg er beredt paa Alt.

Toporius

(fra Baggrunden).

God Fornøielse! Ha! Ha!

(gaar).

SJETTE SCENE.

Poul. — Holm.

Hvad Du skal gjøre? — Ja — Du er jo forlovet . . . hæv din Forlovelse!

Poul.

Hæve min Forlovelse!? men jeg elsker hende!

Holm.

Netop derfor!

Poul.

Jeg forstaar ikke, hvad Du mener.

Holm.

Naar Du er forlovet, saa vil Du vel ogsaa gifte Dig, ikke sandt?

Poul.

Ja, naturligvis.

Holm.

Og lade Lovens Tvang og Samfundets jammerlige Vedtægter besegle en Pagt, som ene Kjærligheden er istand til at gjøre hellig! Forstaar Du da ikke, at hvor Kjærligheden taler, der tier det smaalige Hensyn til Skik og Brug. Indser Du da ikke, at Ægteskabet er en Tvang, netop en af de Samfundslænker, som skal brydes.

Poul.

Er Ægteskabet!?

Holm.

Ja, Ægteskabet. Hvor er det muligt, at Du, der stræber efter at finde Sandheden, ikke kan se, at et Ægteskab, der mangler sin egentlige Grundvold, Kjærligheden, er en uhyre Løgn.

Poul.

Men det passer jo slet ikke paa mig. Jeg elsker hende af min hele Sjæl, og jeg føler, at min Kjærlighed vil vare hele Livet.

Holm.

Meget muligt. Men Garantien? Vil Du være ærlig, maa Du tilstaa Dig selv, at Du mange Gange

har været forelsket, og at Du hver Gang har troet, at det vilde vare for hele Livet; men gik det ikke over? forelskede Du Dig ikke kort efter i en Anden og troede atter, at det vilde vare evigt? Jeg tror gjerne, at der hver Gang har været nogen Sandhed deri, — men hvis Du i Følelsen af denne Sandhed havde giftet Dig, hvad var saa sket? Naar Kjærligheden var dunstet bort, var Du lænket til et Væsen, som Du ikke elskede og maatte tilbringe et Liv med — af Medlidenhed — at lyve og hykle Dig en Følelse til, som Du ikke besad, og det ydre Forhold, Ægteskabet, indeholdt ved sin blotte Existents en grov Løgn mod Samfundet, hvis høit udtalte Maxime er den, at Kjærligheden er Ægteskabets egentlige Indhold.

Poul.

Men hvad vil Du da? Vil Du have, jeg skal opgive hende? Det kan jeg ikke.

Holm.

Det skal Du ikke heller. Derfor kan I jo godt tilhøre hinanden.

Poul.

Uden at gifte os?!

Holm.

Ja. Hvorfor ikke? Hvad vinder Du ved denne tomme Komedie, der forekommer Dig og Samfundet saa nødvendig? Styrkes og forøges maaske din Kjærlighed ved Ægteskabet?

Poul.

Nei. Du har Ret. Jeg indrømmer det. Men — alligevel . . . . der er Noget inden i mig, der

siger, at det ikke er rigtigt. Naar jeg tænker, at jeg skulde gjøre Emilie et saadant Forslag . . . . det vilde ikke være mig muligt. Ordene vilde ikke komme over min Mund. Betænk dog ogsaa, hvad det vilde sige! Det vilde for hende være med et Ryk at blive revet bort fra Alt, hvad hun ansaa for høit og helligt, at blive forstødt af sin Familie, som hun elsker, foragtet af de Mennesker, som hun var nødt til at leve iblandt, peget Fingre af som en . . . . det er oprørende! Og det skulde jeg gjøre mod hende, som jeg elsker høist af Alt paa Jorden . . . . Nei, nei! det er umuligt!

Holm.

Og det var Dig, der havde faaet Øinene op, ikke sandt? Det var Dig, der vilde bringe Ideen dit Offer.

Poul.

Men ikke dette.

Holm.

Det var Dig, der var beredt paa Alt.

Poul.

Men med hvilken Ret kunde jeg gjøre dette?

Holm.

Med hvilken Ret!? Med Ideens Ret, med den Ret, som store Tanker giver, med den Ret, hvormed Brutus stødte Dolken i Cæsars Hjerte. Men Du bliver aldrig nogen Brutus, Du. Din Villie basker med Vingerne, men formaar ikke at hæve Dig fra Jorden. Du gyser tilbage for et Offer, der, nærmere

beset, intet Offer er. Thi hvad kan Du tabe? Du taler om at rive hende bort fra, hvad der er høit og helligt, om at udsætte hende for Verdens Foragt. Gives der da noget høiere og helligere i Verden end Friheden? Veier Menneskenes Foragt et Gran mod Foragten for sig selv? .... Og hvad kan Du vinde? At Lovens, Tvangens Segl sættes paa en Pagt, hvis Væsen er Frihed, at Du ved Magtens Hjælp kan fremtvinge en Ret, der ingen Ret er, medmindre den ydes af den frieste Drift. Er der da noget mere Modsigende til end dette? Det er som at gjøre Lænker til Frihedens Symbol, som at klippe Vingerne af en Fugl og sige: Flyv nu!

Brok
(i Døren).

Vi vente med Længsel paa, at De skal komme ind til os.

Holm.

Nu kommer vi!

Poul.

Kun en Ting endnu. Jeg ved hverken ud eller ind. Jeg synes, Du har Ret, — og dog oprøres jeg ved Tanken derom. Holm! er Du sikker i din Sag? Er Du saa vis paa, at Du har Ret, at der ikke er den mindste Tvivl tilbage. Tænk Dig dog, hvis det var galt! Tænk Dig, hvilket forfærdeligt Ansvar der maatte hvile paa En.

Holm.

Ansvar? for Hvad og for Hvem? Der gives intet Ansvar uden for Ideen .... Du er en svag

Natur, Poul. Ser Du denne Kreds af unge, villiestærke Mænd? (han peger ind i det andet Værelse, hvor man er i Begreb med at øse op af Bollen). De tro paa mig. Hvorfor vil Du da tvivle? . . . . Min Overbevisning er stærk nok for os Begge, og den skal give Dig Rygstød, naar Du vakler. — Kom, lad os gaa ind til de Andre.

(De gaa ind i det andet Værelse og sætte sig ved Siden af hinanden, saa at de kan ses af Tilskuerne. De taler et Øieblik Alle i Munden paa hverandre; derpaa griber Holm et Glas, reiser sig, slaar til Lyd og siger:)

Et Ord, mine Herrer! Man siger, at vi er et frit Folk i et frit Land. Men hvorledes har det sig med vor Frihed? Har man Brug for sine Lemmer, naar tunge Lænker nagle dem til Stedet? Kan man drage sin Aande, naar en Bøile af Jern spænder omkring Hjertet? Som Prometheus ligger Friheden lænket til Klippen, mens Samfundets graadige Grib mætter sig i dens Blod. Skal vi lide i Stilhed? Nei, nei og tusind Gange nei! Sove skal det idetmindste ikke faa Lov til, dette Samfund. Som hin vældige Titan ville vi raabe vor Smerte ud, saa det buldrer i Bjergene, saa Klippens Grundvold ryster! — Engang vil Dagen gry! Engang skal Herakles komme, og naar hans Pil hviner fra Strengen og borer sig gjennem Gribben, — da sprænges alle Baand, da brister Bøilen om vort Hjerte, da mødes Jord og Himmel i vældige Flammer og brænder Alting op. Men ud af Asken skal den nye Tilstand hæve sig frem som Fuglen Fønix i Solens straalende Skjær. — En Skaal for den, der kommer, som Herakles kom, en Skaal for den, der sender

den første Pil, — (med et Blik paa Poul) en Skaal for den, der bringer det første Offer! (Poul reiser sig, varm i Kinderne og med funklende Øine, og giver ham et Haandslag). Han leve!

Alle

(reise sig).

Han leve! Hurra!

(Tæppet falder.)

ANDEN AKT.

Handlingen foregaar den følgende Morgen hos Justisraad Rosen. Scenen forestiller en hyggelig Studerestue med Malerier paa Væggene, Bogreoler o. s. v. Tilhøire opad Væggen et Skrivebord, i Midten et Bord med Stole om. tilvenstre et mindre Bord foran en Sofa. Dør i Baggrunden og paa hver af Siderne. Tilhøire i Forgrunden et Vindue.

FØRSTE SCENE.

Emilie alene, beskjæftiget med at fuldføre en broderet Pude. — Helene kommer ind fra venstre Side.

Emilie

(farer sammen, da Døren gaar op, og skjuler Puden).

Naa, det er ikke Andre end Dig! Du gjorde mig ganske bange.

(Fortsætter sit Arbeide).

Helene.

Troede Du, det var Poul?

Emilie.

Ja .... De er da ikke kommen hjem endnu?

Helene.

Nei, men de maa komme strax. Deres Morgentur har allerede varet længere end sædvanligt .... Er Du ikke færdig endnu?

Emilie.

Jo, nu hjælper det! jeg mangler kun dette Par Sting . . . . Se saa! (klipper Traaden over og holder Puden ud fra sig for at betragte den). Hvad synes Du om den? Den er ganske pæn, naar jeg selv skal sige det.

Helene.

Den er nydelig! . . . . Han vil blive glad.

Emilie.

Tror Du? Jeg har ogsaa gjort mig Umage med den. Ved Du, at Klokken var over tolv, da jeg kom i Seng iaftes . . . . Tys!

Helene.

Hvad er det?

Emilie.

Jeg syntes, jeg hørte Nogen gaa med Døren.

Helene

(løber til Vinduet og ser ud).

Der er de! Skynd Dig . . . . gjem den!

(Emilie skjuler Puden).

ANDEN SCENE.

De Forrige. — Rosen fra Baggrunden.

Helene

(løber hen imod ham).

Godmorgen, Papa!

Rosen

(kysser hende).

Godmorgen, Pigebørn!

Emilie.

Hvor er Poul?

Rosen.

Det ved jeg ikke. Han er vel gaaet op paa sit Værelse, antager jeg .... Er Bedstemoder staaet op?

Helene.

Nei, nu skal vi ind til hende .... kom. Emilie!

(De gaa ud tilvenstre.)

TREDIE SCENE.

Rosen. — Strax efter Poul.

Rosen

(gaar hen til Skrivebordet og tager nogle Papirer frem).

Det er vel lige saa godt at se at faa det Regnskab færdigt, inden Doktoren kommer. Ellers regner det med Spydigheder .... Lad os se engang. (kiger i Papirerne). Naa, der er ikke mere! det Par Kolonner skal snart være regnet efter! (sætter sig og dypper Pennen; Poul kommer ind fra Baggrunden med en Bog i Haanden). Naa, hvem er nu det?

Poul.

Det er ikke Andre end mig .... Der bliver vadsket Gulv paa mit Værelse. Har De Noget imod, at jeg sætter mig til at læse her?

Rosen.

Nei, værsaaartig, min Ven! (han arbeider videre; Poul sætter sig med Ryggen imod ham i en magelig Stol og giver sig til at læse. Lille Pause).

Poul.

Sig mig, hvorfra kjender De egentlig Holm?

Rosen.

Holm? Jeg kjender ikke Holm .... ja, det

vil sige, jeg har truffet ham en enkelt Gang eller to og talt noget med ham . . . . Hvorfor det?

Poul.

Aa, han har talt til mig om Dem.

Rosen.

Saa? . . . . Hvad har han da sagt om mig?

Poul.

Han roste Dem. Han sagde, at han havde faaet Indtryk af, at De var en dygtig og intelligent Mand.

Rosen
(ironisk).

Se—se! Det var jo virkelig overordentlig smigrende for mig. Vil Du være saa venlig at bringe ham min forbindtligste Tak! (efter en lille Pause, hvori Rosen har været beskjæftiget med sit Regnskab og Poul med sin Læsning). 199 . . . . det er altsaa 9 op og 19 i mente . . . . Sagde han ellers Noget om mig?

Poul.

Nei. (Læser øiensynligt optaget videre, gjør et Ophold, løfter Hovedet, tænker efter og siger for sig selv:) Hvad mon der nu egentlig menes med dette? (til Rosen). Aa, lad mig engang høre Deres Mening om . . . .

Rosen
(med hævet Stemme).

26 og 7 er 33, er 33 . . . . vent lidt . . . . jeg skal strax være hos Dig . . . . og 8 er . . . . og 8 er . . . . Aa! nu maa jeg begynde forfra. (Energisk) 10 og 2 er 12 og 4 er 16 og 8 er . . . . (mumler videre).

Poul
(læser videre, fordybet i Bogen. Der præger sig en voxende Uvillie paa hans Ansigt, indtil han paa engang kaster Bogen og slaar haardt i Bordet).

Nei, det gaar over min Forstand!

Rosen
(spjætter paa Stolen).

Halløi! . . . . Slaa ikke Bordet itu, min Ven! . . . . Hvad er det for en Bog?

Poul
(mut).

Aa, det er en fransk Roman, som jeg har laant af Holm.

Rosen.

Godt Ord igjen! Du er saa kort for Hovedet, synes mig . . . . Er det Bogen, der har sat Dig i daarligt Humør?

Poul.

Ja, — hvis jeg er i daarligt Humør.

Rosen.

Men hvad Pokker vil Du saa læse den for? Det er ikke Meningen med Morskabsbøger, at de skal gjøre En gal i Hovedet. Den Slags duer ikke.

Poul.

Hvad jeg vil læse den for?! He! det er ogsaa et Spørgsmaal. Det er en Bog, der er berømt over hele Verden, et Mesterværk af første Rang!

Rosen.

Naa, ja—ja! ja—ja! derfor behøver Du da ikke at slaa Bordet itu.

Poul.

Det er netop den Slags Bøger, man skal læse!

det er igjennem dem, at man udvikles, saa at alt det, der ubevidst gjærer i En, former sig til Tanker . . . . Men der er Noget deri, jeg ikke rigtig forstaar . . . .

Rosen.

Der staar Lexikon henne i Reolen.

Poul.

Aa, det er ikke paa den Maade . . . . Jeg er ikke oplagt til Vittighed.

Rosen.

Det har jeg saamænd heller aldrig havt Dig mistænkt for, gode Poul! . . . . Nei, men oprigtigt talt, min Ven! jeg troede, at Du var bleven for gammel til at tage Dig saadant noget Romanpjank saa lidenskabeligt. Hvad kan det nytte at fylde sig med Forestillinger om, at Alt her i Verden er saa overmaade stort og interessant og ædelt og deiligt? Naar man kommer ud i Livet, ser man dog, at det er Løgn altsammen . . . . Tag det som en Tidsfordriv! Andet er det ikke.

Poul.

Saadan kan man læse, naar man er et Barn. Men jeg er ikke længer noget Barn.

Rosen.

Nei, jeg ved det nok! Du er en gammel vis Mand! Du har naturligvis i dit lange Liv truffet sammen med mange af disse storartede Fyre i Romanerne, der kan Alt, hvad de vil, og som aldrig vil, hvad noget almindeligt Menneske kan. Vi andre unge Mennesker, der ikke have din Erfaring,

— vi synes nu ikke, at Livet er slet saa interessant. Os forekommer det som en Kjæde af ganske dagligdags Ting.

Poul.

Aa, De misforstaar mig aldeles. Det er mig naturligvis ikke paa den Maade om Romanens Personer at gjøre. Men bag ved det, der foregaar, ligger der ofte Problemer, som angaar ethvert Menneske, der ærligt søger efter Sandheden, Spørgsmaal, som det piner ham ikke at kunne besvare. Som nu i denne Bog for Exempel: der maa min Forstand billige Alt, hvad Helten foretager sig, medens paa samme Tid min Følelse oprøres derimod. Hvorledes kan nu dette være muligt? hvor kan Forstanden og Følelsen overhovedet komme i Strid med hinanden? Naar Tanken logisk siger: saadan er det! — hvorfra kommer saa den Følelsens Indsigelse, som man ikke kan holde tilbage, og hvem af de to har saa Ret til at bestemme Menneskets Handling?

Rosen.

Ja — ser Du, Poul! En af dem maa jo være den Stærkeste, og den Stærkeste har altid Ret; da nu Figura viser, at din Forstand ikke er saa overmaade stærk, saa . . . .

Poul.

Gjør De Dem kun lystig over mig! Vær saa god! . . . . det generer mig ikke.

Rosen.

Det var jo virkelig rart, for det generer heller ikke mig, som Du ser.

Poul.

Sagen er den, at De tilhører en Slægt, der er opvoxet under andre Forudsætninger, og som ikke forstaar den nye Tid.

Rosen.

Nei! jeg forstaar ikke „den nye Tid“. Jeg tilstaar det ligeud. Jeg forstaar hverken den eller dens Repræsentanter, — in specie Dig.

Poul.

Det gjør mig ondt for Dem!

Rosen.

Takker ærbødigst!

Poul.

De burde dog være i Besiddelse af saa megen Bevægelighed i Aanden, at De kunde gaa ind paa en modsat Anskuelse, og af saa megen Opfattelsesevne, at De kunde forstaa den.

Rosen.

Ja, se deri ligger det! Jeg mangler Opfattelsesevne! det er Sagen! . . . . Jeg kan for Exempel ganske tydeligt se, at det „gjærer ubevidst“ i Dig, — hvorimod jeg med min bedste Villie er ude af Stand til at se, at det „former sig til Tanker“.

Poul.

Og hvoraf kommer det?

Rosen.

Ih! det er Mangel paa „Opfattelsesevne“ eller „Bevægelighed i Aanden“!

Poul.

Nei, det kommer af, at De ikke vil forstaa! De indser, at naar den nye Tids Principer trænge igjennem, saa vendes der op og ned paa Alt. Det er Dem for besværligt. De hører til de Mange, hvem Sandhedens Sag er en ligegyldig Ting, naar de blot kan faa Lov til at gaa deres rolige, magelige Gang gjennem Livet.

Rosen.

Det var ellers rene Ord for Pengene, som man siger.

Poul.

Hvorfor skulde man fortie, hvad der er sandt!? Sandhedens Sag vil og skal føres igjennem!

Rosen.

Hør, sig mig, hvad er det egentlig for en Sandhedens Sag, Du har faaet saa travlt med idag? (Poul tier). Ja, maaske det er et indiskret Spørgsmaal?

Poul.

Jeg ved ikke, hvorfor jeg skal sidde her og svare paa Deres Drillerier.

Rosen.

Drillerier! . . . . Jeg forsikrer Dig, det vil interessere mig meget, at . . . .

Poul.

Ja, Sandhedens Sag? . . . . det er . . . . Ved De ikke, hvad Sandhed er?

Rosen.

Nei, saa min Sandten om jeg ved! . . . . hvad er det?

Poul.

Hvad det er? . . . . Hvad Sandhed er? . . . . ja, det kan jeg godt svare Dem paa . . . . det er . . . . det er Alt, hvad der er i Overensstemmelse med Ideens Fordringer.

Rosen.

Hvad for en Ide?

Poul.

Nu, det Ideelle . . . . det . . . . det Sande . . . . . det . . . . det lader sig ikke saadan forklare.

Rosen.

Naa, det lader sig ikke forklare, det, Du kjæmper for! Naa, ja—ja da! . . . . Hvordan bærer Du Dig nu egentlig ad, naar Du skal til at kjæmpe for dette „Uforklarlige“, som Du ikke selv ved, hvad er?

Poul.

Det kommer ikke an paa Definitioner.

Rosen.

Ih! nei, naturligvis! Naar man ikke vil Andet end kjæmpe, saa kjæmper man. Det forstaar sig af sig selv. Om man har Noget at kjæmpe for eller Nogen at kjæmpe imod, det kommer ikke Sagen ved. Naturligvis. Hør, sig mig, har Du læst Don Quixote?

Poul.

Som om der ikke i det Samfund, hvori vi leve, var nok at tage fat paa? Som om ikke Løgnen og Humbugen havde boret sig ind i hver lille Krog? He!

Rosen.

Og saa skal Du ind i Krogene for at jage den ud!? . . . . Gud, hvor Du er ung, Poul!

Poul.

Er det maaske bedre at være gammel?! Vi Unge er idetmindste ikke sløve og lunkne ligeoverfor vor Opgave; hos os er der Kraft og Lidenskab, og det maa der til, naar Maalet skal naaes! .... Gamle, visnede Træer kan ikke skyde friske Skud!

Rosen.

Aa, Du Dreng! der sidder der og trodser paa din Ungdom! .... Tror Du maaske ikke, at der ogsaa i min Tid var unge Mennesker, der havde Kraft og Begeistring! Men dengang havde man Ærbødighed for de Gamle og troede, at det, man kalder Erfaring, ogsaa havde sin Berettigelse i Livet .... Man talte i en sømmelig Tone til ældre Folk, man rev ikke de Gamle deres Alderdom i Næsen og fortalte dem, at Aarene havde sløvet deres Blik og slukket deres Begeistring .... der kommer nok den Tid, da Du selv vil indse, at Blikket skjærpes og at Begeistringen kun trækker sig et Skridt tilbage fra Fanatisme og Forblindelse .... Gamle, visnede Træer — Bah!

Poul.

Naa, ja — undskyld! Jeg mente det jo ikke saadan .... De har selv ønsket, at Forholdet imellem os skulde være som mellem Kammerater .... har jeg overskredet Grændsen, saa beder jeg ....

Rosen.

Snak Du kun væk! .... Nu gaar jeg min Vei, saa kan Du jo dundre op for Møblerne, saameget Du har Lyst .... Vil Du ikke have en Talerstol herned? ....

Poul.

De maa ikke tage mig ilde op, at jeg kom til at bruge et Udtryk, som . . . .

Rosen.

Tage ilde op?! . . . . hvor falder det Dig ind? . . . Til Lykke med Foredraget! . . . . Glem ikke at sætte Punktummer.

(Gaar ud tilvenstre.)

FJERDE SCENE.

Poul
(alene).

Han blev vred! (gaar op og ned ad Gulvet med korslagte Arme, standsende af og til). Det var maaske heller ikke rigtigt . . . . men han tirrede mig . . . . Det kan ikke være anderledes! naar man er saa forskjellige, som vi To, saa maa man støde sammen . . . . Aa, det bliver vel nok godt igjen . . . . Hvorfor kunde jeg nu ikke svare ham, da han spurgte mig, hvad Sandhed var? . . . . det er ogsaa forbistret! Jeg føler saa levende, hvad det er, men . . . . jeg ved ikke . . . . jeg kan ikke udtrykke det i Ord! (gaar nogle Gange grundende op og ned, vender pludseligt, gaar hen til Reolen, tager en tyk Bog frem og slaar op deri). O, P, Q, R, S . . . . S . . . . her er det! „Sandhed ɔ: overensstemmende med Tingens Natur og Grundvæsen!“ (eftertænksomt:) „overensstemmende med Tingens Natur og Grundvæsen“! hm! . . . . ja, det er godt at have det paa rede Haand til en anden Gang . . . . Man maa læse, læse, blive ved at læse! . . . . det er Kundskab, det skorter mig paa. (Sætter sig ved Bordet med Ryggen vendt mod Døren tilvenstre og læser videre i Romanen).

FEMTE SCENE.

Poul. — Emilie.

Emilie

(kiger ind fra Døren tilvenstre).

Goddag, Poul! . . . . Maa jeg komme ind?

Poul

(dreier Hovedet om imod hende).

Naa, er det Dig? Godmorgen! (læser videre).

Emilie

(gaar sagte hen og tager Puden frem fra sit Skjul, lægger den tilrette paa en Stol og betragter den fornøiet; derpaa gaar hun hen til hans Stol, læner sig fortroligt over dens Ryg og siger:)

Har Du ikke Noget at sige mig?

Poul

(stadigt læsende).

Ikke noget særligt presserende. Hvorfor?

Emilie.

Vi skriver idag den to og tyvende . . . .

Poul.

August, — ja, det ved jeg . . . . hvad saa?

Emilie.

Hvad saa!? Aa, det ved Du jo meget godt . . . . . Den to og tyvende, Poul, den to og tyvende?

Poul

(lader Bogen synke og ser op paa hende).

Den to og tyvende! . . . . Jeg ved virkelig ikke, hvad mærkeligt der er ved den.

Emilie.

Men Poul dog! . . . . Du har da ikke glemt, at det er vores Forlovelsesdag idag?

Poul.

Det er sandt! det er det jo ogsaa . . . . Herregud! er det allerede tre Maaneder siden. (Læser videre).

Emilie
(efter en lille Pause; skuffet).

Er det det Hele, Du har at sige?

Poul.

Det Hele?! . . . . jeg ved ikke, hvad Du mener?

Emilie.

Sidste Gang var Du ikke saadan. Dengang var Du anderledes glad, og . . . .

Poul.

Ja, kjære Emilie, jeg kan virkelig ikke forudbestemme mig til at være glad den to og tyvende i hver Maaned! Det maa Du ikke forlange af mig! . . . . Man kan ikke altid vedblive at være Børn.

Emilie.

Men man kan vedblive at holde af hinanden . . . .

Poul.

Ja, det gjør vi jo ogsaa! . . . . Herregud! lad nu være at plage mig med den Slags Barnagtigheder.

Emilie.

Ja—ja, om Forladelse! (hun vil gaa ud tilvenstre, men standser, da hun kommer til den Stol, hvorpaa hun har lagt Puden; hun kaster et Blik paa Poul, staar lidt ligesom i Tvivl med sig selv, men tager derpaa hurtigt Puden og gaar hen til ham). Poul!

Poul.

Men, kjære Emilie, naar Du nu ser, at jeg sidder og læser . . . .

Emilie.

Jeg skal ikke forstyrre Dig. Jeg vil blot give Dig denne (rækker ham Puden). Selv om Du har glemt, hvad det er for en Dag, har jeg dog ikke glemt det. (Hun vender sig for at gaa; han tager hendes Haand og holder hende tilbage).

Poul
(blød).

Tak! det er kjønt af Dig .... hvorfor vender Du Dig bort? .... Er Du vred paa mig? .... Men saa se dog paa mig.

Emilie
(vender efter en lille Kamp Ansigtet om imod ham, smilende, men med Taarer i Øinene).

Du er en rigtig styg En, kan jeg fortælle Dig! .... Egentlig skulde Du slet ikke have den, Du! .... Naa, synes Du saa ikke, den er pæn?

Poul.

Meget pæn! ... det ser godt ud med den røde Blomst der .... men hvad skal jeg egentlig med den?

Emilie.

Hvad Du skal med den? Det var da et underligt Spørgsmaal. Hvad bruger man Puder til? .. .. Ja, vil Du ikke have den, saa kan Du saa godt blive fri ....

Poul.

Jo vist vil jeg have den, — naturligvis .... men ....

Emilie.

Men?

Poul.

Oprigtigt talt! jeg havde hellere set, at Du havde anvendt din Tid til noget Andet og Nyttigere.

Emilie.

Jeg ved godt, hvad det er, Du mener.

Poul.

Nei, vist ved Du ei ....

Emilie.

Jo, jeg ved saamænd! Du vilde hellere have havt et Par Morgensko.

Poul

(opfarende).

Morgensko!! .... Her er ikke Tale om Morgensko, Emilie .... det er dog virkelig for galt! Du betragter hele Livet som en Spøg, en Tidsfordriv! Hvorfor tror Du egentlig, at vi er sat her i Verden? Tror Du maaske det er for at ødsle vor Tid hen med at brodere Puder og Morgensko og .... hvad alt det Kram hedder!?

Emilie.

Er det den hele Tak, jeg faar?! .... Naar Du vidste, hvor jeg har glædet mig til denne Dag! jeg troede, Du vilde være bleven glad, og saa .... Poul! det er ikke smukt af Dig!

Poul.

Naa—naa! .... Du tager Dig det altfor nær! (han tager hendes Haand og søger, skjøndt hun vender Hovedet bort, at se hende ind i Øinene). Jeg tror næsten, Du har Taarer i Øinene .... men kjære, lille Emilie, saadan var det jo ikke ment! .... Saa—saa! .... Tør nu de Taarer væk! .... Har jeg sagt Noget, Du ikke synes om, saa beder jeg Dig om Forladelse .. jeg mente blot, at det nu var paa Tide, at vi lærte at forstaa hinanden.

Emilie.

Forstaa hinanden?! Forstaar vi to da ikke hinanden?

Poul.

Ikke som vi skal og bør! Hvor kan der være

Tale om, at vi kan udvexle Tanker og Følelser med hinanden? Naar jeg tænker paa det Høieste og Alvorligste i Livet, saa tror Du, jeg taler om Morgensko! Kalder Du det at forstaa hinanden? . . . . Hvis Du virkelig elsker mig, saa maa mit Formaal i Livet ogsaa være dit, og naar din Familie haaner og forfølger mig . . . .

Emilie.

Fy. Poul! det er ikke sandt! hvor kan Du tale saadan! Der er ikke En herhjemme, undtagen de holder af Dig . . . .

Poul.

Ja, det tror Du! det er ikke mere end et Øieblik siden, at din Fader gik rasende ud af Døren der, blot fordi han ikke var enig med mig i det, jeg vilde . . . .

Emilie.

Men hvad er det da, Du vil?

Poul.

Hvad jeg vil? . . . . hvad det er, jeg vil? . . . . ja . . . . det er . . . . jeg vil ikke længere finde mig i Autoritet! det er det, jeg ikke vil! Jeg vil ikke længere taale, at Autoriteten hæver sig foran mig ligesom et Bjerg . . . . hvad kan det nytte, at man siger til mig, at jeg har min Frihed, naar dette vældige Bjerg dog ligger der og spærrer hver en Vei, jeg vil gaa! Nei! jeg vil bestige dette Bjerg, og vil Ingen følge mig, saa skal jeg nok vide at finde Veien alene.

Emilie
(der har hørt ham med uforstilt Forbauselse).

Men hvad i Alverden er det for et Bjerg, Du taler om?

Poul.

Ja, der ser Du jo selv! Du forstaar mig ikke! Du mangler enhver Forudsætning for at kunne formig! . . . . Kun saameget kan jeg sige Dig: Livet er ingen Leg, Emilie! Tidens store Opgaver vente paa deres Løsning. Man har Brug for mine Kræfter, og det er min Pligt ikke at skyde Arbeidet fra mig. Det er en tung og alvorlig Kamp, der forestaar, og skal vor Kjærlighed være Andet end et løst Mundsveir, saa maa Du være den Støtte, der holder mig oppe, naar jeg vakler, og som læger mine Saar, naar jeg segner om, forfulgt og saaret af Spotternes Pile! (han tager Bogen, hvori han har læst). Men skal dette lykkes, saa maa baade dit og mit Liv fra dette Øieblik være helliget et alvorligt Arbeide . . . . Jeg gaar op paa mit Værelse, hvis Nogen skulde spørge efter mig . . . . Tænk over, hvad jeg har sagt.

(Gaar ud tilhøire).

SJETTE SCENE.

Emilie
(alene; hun ser en Stund efter ham).

Hvad er dog alt dette! . . . . Der maa være hændet ham Noget . . . . men hvad kan det være? . . . . Fader har været vred paa ham! . . . . hvorfor? . . . . hvad var det for noget besynderligt Noget, han sagde? . . . . blot han ikke er syg og har Feber . . . . (sætter sig ned og støtter tankefuldt Hovedet i Haan-

den; efter en Pause, med Graad i Stemmen:) Saadan har han aldrig talt til mig før! (tager sit Lommetørklæde frem og tørrer en Taare af Kinden). Det var ligesom han ikke mere holdt af mig .... og hvis det .... (skjuler Ansigtet i Tørklædet). .... jeg vilde aldrig blive glad mere ....

SYVENDE SCENE.

Emilie. — Rosen.

Rosen

(fra venstre Side).

Har Doktor Poulsen været her og spurgt efter mig?

Emilie

(tørrer rask Øinene, da Døren gaar op).

Nei, det tror jeg ikke! .... Jeg har ikke set ham.

Rosen.

Hvad er der i Veien, min Pige .... Du har grædt.

Emilie.

Jeg? .... nei!

Rosen.

Jo, vist saa .... Er der Noget, der trykker Dig? (hun tier; han sætter sig ved hendes Side). Er det Poul? (hun tier). Den tossede Dreng .... Jeg tænkte det nok! .... Hvad har han nu været urimelig med?

Emilie.

Ingenting .... det var kun .... (tørrer Øinene).

Rosen.

Naa, min Ven, Du skal saamænd ikke tage Dig det saa nær. Der har været en lille Disput

imellem ham og mig, — jeg var saa dum at blive vred, saa er han ogsaa blevet i daarligt Humør — det er det Hele!

Emilie.

Tror Du ikke, han kan være bleven syg, Fader? . . . . han var saa besynderlig heftig, og . . . .

Rosen.

Syg!? han! — han er jo stærk og sund som en Bjørn! . . . . Nei, er der foregaaet nogen Forandring med ham, saa er det ikke det, der er Grunden. . . . . Men lad os nu ikke tale mere om den Sag. Det er saamænd ikke Umagen værd.

Emilie.

Har Du nogen Grund til at tro, at . . . . at . . . . (vender Hovedet bort). . . . . at han ikke længere bryder sig om mig . . . . saa maa Du hellere sige mig det rent ud.

Rosen.

Men min lille Pige . . . . hvad er nu det for en Idé.

Emilie.

Aa, Fader! jeg holder saa meget af ham!

Rosen.

Naa — naa! Græd nu ikke! Der er Ingenting i Veien. Det er ogsaa min dumme Hidsighed, der er Skyld i det Hele. Jeg skal nok faa ham god igjen skal Du se!

Emilie.

Vi maa være lidt overbærende med ham . . . .

Rosen.

Ja, vist saa! det mener jeg med.

Emilie.

Og saa maa Du love mig én Ting, Fader?

Rosen.

Og det er?

Emilie.

Vil Du ikke nok give Poul Lov til det, han vil?

Rosen.

Jo, min søde Pige, det vilde jeg saa grumme gjerne! Naar han bare kan! .... Du véd vist ikke rigtig, hvad det er, han vil? Han vil rive hele Verden om og sætte en anden i Stedet!

Emilie.

Hvad er det, Du siger?!

Rosen.

Ja, Du skal nu ikke blive bange for det! for, ser Du, det er jo ikke endnu saadan aldeles afgjort, at det bliver til Noget! .... Med andre Ord: han har pludselig og saa ganske uforberedt faaet den Idé, at han har en Mission i denne Verden, at en højere Styrelse har udset ham til Talsmand for alle disse nymodens Ideer, der skyde op som Paddehatte i den senere Tid. Naa! saa længe det staar paa, har han naturligvis saa meget at bestille, at han ikke har Tid til noget Andet. Men Du skal ikke være bange, mit Barn; det er en Overgang, en ungdommelig Opbrusning, ikke Andet .... og Poul er jo en brav Fyr, der har Hjertet paa rette Sted, Du skal se, han vil nok .... der kommer Nogen! Tør nu dine Øine og vær glad!

Jeg kjender jo ikke min lille Fugl igjen. (Det banker). Saa — saa! . . . . Kom ind!

OTTENDE SCENE.

De Forrige. — Dr. Poulsen (fra Baggrunden).

Doktoren.

Er det tilladt at forstyrre den lærde Herre i hans omfattende Studier?

Rosen.

Ah! er det Dig, Doktor! Goddag, Goddag!

Doktoren.

Min elskværdige Guddatter! (giver Emilie Haanden). Du har det godt?

Emilie.

Jo, Tak.

Doktoren.

Jeg har en Hilsen til Dig fra min Kone. Hun længes meget efter Dig. Hun har været hos alle Byens Skomagere, vil Du tænke Dig, uden at kunne opdrive Sko, der var smaa nok til Drengen. Hendes Stolthed kjender ingen Grændser . . . . Han har forresten faaet en ny Tand.

Emilie.

Saa?

Doktoren.

Jo han har saamænd! Det er den fjerde. Den opdagedes akkurat en Time efter, at jeg selv havde mistet en paa samme Sted.

Rosen.

Det kan man kalde Faderkjærlighed!

Doktoren.

Ikke sandt? . . . . Goddag, Du! (giver ham Haanden). Hør, jeg kommer til Dig som Kollega i Fabrikbestyrelsen. Har Du gjennemgaaet Regnskabet? Det har Du naturligvis ikke!

Rosen.

Ikke! (tager Regnskabet paa Skrivebordet og giver ham det). Vær saa god! Var Du altid saa punktlig, som jeg, min Ven . . . .

Doktoren.

Saa blev det en langsom Forretningsgang — ja! . . . . Hør, jeg skulde snakke med Dig om Besættelsen af den ledige Inspektør-Post. Der er indkommet 6 Ansøgninger, men der er ikke nogen af dem, der i nogen særlig Grad . . . .

Emilie.

De har Forretninger sammen. Saa vil jeg ikke forstyrre. Farvel saalænge.

Doktoren
(giver hende Haanden).

Farvel, min Pige! . . . . Gjør saa Alvor af det og se op til os. — Farvel!

(Emilie gaar ud tilvenstre.)

NIENDE SCENE.

Doktoren. — Rosen.

Doktoren.

Ser Du, det haster jo egentlig ikke saameget med Besættelsen, da vi har Lisner, som vi ved, vi kan stole paa . . . . Hvad var der i Veien med Pigebarnet? . . . . Hun havde røde Øine?

Rosen.

Vrøvl!

Doktoren.

Jo, tilforladeligt havde hun saa. Naa .... ud med Sproget! .... Hvad er der i Vejen?

Rosen.

Aa, det er blot saadant noget Vrøvleri med Poul. Han har slaaet sig paa det Radikale, maa Du vide, og ....

Doktoren.

Har Poul?! .... Se — se! Saa omgaas han vel ogsaa med denne Holm?

Rosen.

Ja, det gjør han nok! .... Kjender Du ham?

Doktoren.

Nei, ikke nu. Jeg kom i sin Tid i hans Forældres Hus; dengang var det en livlig og opvakt Dreng, af hvem man ventede sig Meget. Desværre døde hans Forældre tidligt, saa han kom i Huset hos en Slægtning af sig, en daarlig Person, der ikke behandlede ham godt, og som endte med at sende ham bort. Nu hører jeg, at han er kommen tilbage som en streng Reformator, der agter at knuse os og det hele Samfund under sin Jernhæl .... Naa! lad ham om det! .... Men, vil Du følge mit Raad, saa skulde Du se at faa Poul til at opgive Omgangen med ham.

Rosen.

Nei, saamænd om jeg vil! Hvorfor i al Verden skulde jeg det?

Doktoren.

Hvorfor? . . . . Fordi det er et farligt Menneske.

Rosen.

Farligt?! . . . . Aa, Gud hjælpe os!

Doktoren.

Ikke for os, forstaar sig, men for dé Unge. Naar man er i Pouls Alder — det véd vi godt af os selv — saa lever og aander man kun for Et: at blive anset for et begavet Menneske. For at opnaa det giver man sig i Lag med Alt. Selv det Allerstørste er ikke for stort. Kommer der En og siger, at Verden bør reformeres, saa bliver man ikke bange for det! Man reformerer den — det vil sige, man taler om det, og saa nyder man paa Forhaand Æren af at have skabt Menneskeslægtens Lykke, eller man bereder sig et Martyrium paa Basis af de gigantiske Omvæltninger, som man vel at mærke, aldrig har tænkt paa at sætte i Scene.

Rosen.

Det er da en uskyldig Fornøielse, skulde jeg mene.

Doktoren.

Aa, den er ikke saa uskyldig endda! — Efter Alt, hvad jeg har hørt. har denne Holm en stor Magt over de unge Mennesker, som han kommer i Berøring med. De ser op til ham, som til en Gud, og til Gjengjæld viser han dem den Opmærksomhed at tage deres ungdommelige Selvtillid for tilkjæmpet Principfasthed, deres Skryden for Lidenskab og deres Fraser for Sandhed.

Rosen.

Og hvad Skade skulde saadan en Hoben unge Skabhalse kunne gjøre med deres Fraser?

Doktoren.

Mere end Du tror. Om Holm selv vil jeg ikke tale; om hans Evner og hans Begavelse strækker til ligeoverfor de store Opgaver, han har sat sig, véd jeg ikke. Jeg kjender ham ikke. Men det véd jeg, at han samler omkring sig en Skare af unge, ubefæstede Mennesker, der slaar om sig med deres Floskler og deres Talemaader, en hel Hær af Lygtemænd, smaa Lys, der flimrer og sprutter og bilder de vildfarende Sjæle ind, at der, hvor de viser, der gaar Vejen . . . . Gud hjælpe de Stakler, hvis de følge den! Der er Mose. De synker i! . . . . Men, ser Du, Poul er for god til dette Kompagni, og hvad Du saa siger, der er Fare paafærde! Poul er en brav Fyr, men hans Karakter er svag og hans Evner ringe. Derfor raader jeg Dig: Pas paa i Tide! Kan Du ikke faa Poul til at opgive Omgangen med Holm, saa kan Du dog idetmindste forhindre, at han kommer i Dit Hus.

Rosen.

Aldrig i Evighed! Han skal netop komme her . . . . netop! . . . . Du burde skamme Dig ved i Din Alder at tage saadan paa Vei for en ungdommelig Opbrusnings Skyld! . . . .

Doktoren

(der gjennemblader Akterne, som han holder i Haanden).

Her er jo ingen Bilag.

Rosen.

Det morer mig netop! Det er Tegn paa, at der er Liv og Kraft i Ungdommen . . . .

Doktoren

(som før).

Ja, det lyder jo meget smukt! . . . . Jeg tilstaar, at jeg kjender mere tiltalende Former for Ungdommelighed! . . . . hvor Pokker har Du gjort af Bilagene?

Rosen.

De ligger inde i Dagligstuen . . . . Nei, Sagen er, at Du ser aldeles galt paa det Hele. Du overvurderer Betydningen.

Doktoren.

Ja — ja da! Du undervurderer den! . . . .

Rosen.

Jeg kjender nok dine Tilbøieligheder til at gjøre Myg til Elefanter. Saasnart der viser sig en lille Bevægelse i Luften, saa Buh! Ba! saa skal den strax pustes op til . . . . (til Pigen, som er kommen ind ad Døren i Baggrunden). Hvad er det?

Pigen.

Der er en Herre derude, der spørger efter den unge Hr. Bech! Han bad mig levere dette Kort.

Rosen.

Bed ham komme indenfor . . . . og spring op og sig til Poul, at der er Nogen, der vil tale med ham. (Pigen gaar. Rosen rækker Kortet til Doktoren). Der har vi ham!

Doktoren.

Tak for mig! . . . . Saa vil jeg anbefale mig.

Rosen.

Hvad for Noget! vil Du gaa? . . . . Vi er jo ikke færdige endnu! . . . . For det skulde da ikke være, fordi Holm . . . .

TIENDE SCENE.

De Forrige. — Holm.

Holm

(der i Døren i Baggrunden har hørt de to sidste Repliker, til Doktoren).

Jeg haaber ikke, at det er mit Komme, der jager Dem bort.

Doktoren.

Gudbevares! hvor falder det Dem ind?

Holm.

Man kan ikke vide det. Jeg er just ikke saa vel anskreven her i Byen.

Doktoren.

Nei, virkelig? . . . . Ja, naar De selv siger det, saa . . . .

Rosen

(afbrydende).

Maa jeg forestille Dem Doktor Poulsen . . . . Hr. Holm.

(Holm hilser, Doktoren besvarer skjødesløst hans Hilsen).

Holm.

Det lader f. Ex. ikke til, at Hr. Doktoren sætter synderlig Pris paa mit Selskab.

Doktoren.

Deres elskværdige Ligefremhed giver mig Tilladelse til at være oprigtig: Nei! ikke synderlig.

Holm.

Da jeg ikke har havt den Ære at kjende Hr. Doktoren personlig, tør jeg maaske spørge, hvormed jeg har været saa uheldig at vække Deres Mishag?

Doktoren.

Svaret synes mig at ligge saa nær, at De maatte kunne give Dem det selv. Deres Anskuelser og Meninger ere mine stik modsatte.

Holm.

Behøver man derfor at være Uvenner?

Doktoren.

Naar Ens Overbevisning er ærlig: ja!

Rosen.

Nei, vist gjør man ikke nei! (sagte til Doktoren). Du skal saagu' være høflig, Du!

Holm.

De er for fanatisk, Hr. Doktor. Man kan være human, selv mod Fjender. Men desuden . . . . vi er ikke Fjender. Forholdet mellem os er som Forholdet i en Væv mellem de store Traade, der staa stivt og majestætisk udspændte paa Stativet, og den lille Tingest, der fører Islætten med sig . . . . Skytten, tror jeg den kaldes, som lynsnart bevæger sig frem og tilbage, lidenskabeligt, heftigt, uden Ro og Rast! — De og Deres er de store Traade, jeg og mine den lille Skytte. Sandt nok, den spolerer Harmonien, den faar Traadene til at ryste og dirre . . . . Men uden den vilde de i al Evighed staa i deres kjedelige Majestæt til ingen Nytte: Tøiet blev ikke vævet.

Doktoren.

Gud velsigne Dem! væv De saameget De lyster! Jeg for mit Vedkommende foretrækker med Deres Tilladelse at blive staaende „kjedelig“, men „majestætisk“ uden at blive rendt paa Ærmerne af Dem og Deres „Islæt“.

Holm.

Som De vil, Hr. Doktor. Drister De Dem virkelig til at tro, at Tidens største Spørgsmaal lader sig feie bort med en daarlig Vittighed, — saa kan jeg kun beklage Dem.

Doktoren.

Aa, jeg be'er, gjør Dem ingen Uleilighed!

Rosen.

Naa — naa, mine Herrer! De bliver saa hidsige . . . . hvad er det værd, at . . . .

ELLEVTE SCENE.

De Forrige. — Poul.

Poul
(kommer hurtigt, glad og livlig).

Goddag, Holm! Velkommen herud! Undskyld, at jeg har ladet Dig vente! den dumme Pige havde ikke sagt mig, at det var Dig . . . . Skal vi gaa op paa mit Værelse.

Holm.

Jeg vilde spørge Dig, om Du vilde gaa med til Byen. Jeg har noget at tale med Dig om.

Poul.

Det vil jeg uhyre gjerne . . . . Skal vi gaa nu?

Holm.

Ja, hvis Du har Tid?

Poul.

Tid?! (han gaar ud af Baggrundsdøren og kommer lidt efter ind med Overtøi paa).

Rosen.

Jeg vil haabe, Hr. Holm, at De nu ser ud til os og Poul, naar De har Lyst. De skal altid være os velkommen! (ser paa Doktoren, der alvorligt besvarer hans Blik). Jeg haaber, De vil komme rigtigt tidt. (Doktorens og Rosens Blikke mødes atter).

TOLVTE SCENE.

De Forrige. — Helene.

Helene

(kommer løbende ind i Stuen fra venstre Side).

Aa, kom Fader! kom, skal Du se .... Den sorte Kat har faaet Killinger .... saadan nogle yndige, smaa, bitte, bløde .... (standser forlegen, da hun ser Holm). Om Forladelse! .... jeg vidste ikke, her var Fremmede!

Rosen.

Det er Hr. Holm! .... min yngste Datter ..... Helene hedder hun og er hele Familiens Kjæledægge.

(Holm hilser; hun hilser forlegent og rødmende igjen).

Poul

(til Holm).

Kjender Du ikke Helene?

Holm.

Nei, jeg har ikke ....

Poul.

Jo, Du gjør! . . . . Kan Du ikke huske den lille Pige, der boede ved Siden af os, og som vi saa tidt talte med over Hækken? . . . . det var jo hende, der gik ene ned til Baaden for at sige Dig Farvel, da Du skulde tilsøs . . . . Jo, vist saa, hende, som . . . . Men Gud, Helene, Du er jo ganske . . . .

Helene
(sagte og forlegen).

Aa, Poul!

Rosen.

Naa—naa, Poul! . . . . gjør hende nu ikke flov!

Poul.

Ja, Holm, jeg er færdig. Skal vi saa gaa?

Holm.

Ja, lad os det! (til Rosen). Farvel!

Rosen.

Farvel, Farvel! Glem saa ikke at se herud!

Holm.

Takker! (bukker for Doktoren, gaar hen og tager Helene, der staar noget afsides, i Haanden og siger sagte). Tro mig, jeg har aldrig glemt den lille Pige.

(Poul og Holm gaa).

TRETTENDE SCENE.

Doktoren. — Rosen. — Helene.

Doktoren
(der har fulgt Helene og Holm med Øinene, sagte til Rosen).

Du skulde have *forbudt* det Menneske dit Hus.

Rosen.

Bah! . . . . Skal vi gaa ind og se Bilagene igjennem.

(De gaa ud tilvenstre.)

Helene løber hen til Vinduet og ser efter de Bortgaaende; derpaa gaar hun tankefuld ud af Stuen.

(Tæppet falder.)

TREDIE AKT.

Scenen fremstiller en hyggelig og velholdt, lidt gammeldags Have hos Justitsraad Rosen. Tilvenstre ligger Huset med en Veranda og en Glasdør til Havestuen. Roser og vild Vin slynger sig op ad Muren og ad Verandaens Piller. I Baggrunden en høi Hæk med Laage paa Midten; udenfor Veien. I Forgrunden tilhøire og tilvenstre smaa Borde med Havestole om.

FØRSTE SCENE.

Helene og Bedstemoderen komme langsomt fra høire Side. Bedstemoderen har Helene under Armen og støtter sig med den anden Haand paa en Stok. Det er en gammel, blind Kone i gammeldags Klæder.

Helene.

Hvad vil Du have, jeg skal fortælle . . . . tag Dig iagt, Bedstemoder, her staar en Stol . . . . (flytter den). Saa! . . . . Hvad vil Du saa have, jeg skal fortælle Dig, Bedstemoder?

Bedstemoderen.

Jeg ved ikke . . . . Hvad Du vil, mit Barn.

Helene.

Skal det være en Historie?

Bedstemoderen.

Aa ja! det var morsomt! . . . . Men jeg er no-

get træt, Barn . . . . mine Ben er ikke længer unge. (Føler sig for med Stokken). Er min Stol herude?

Helene.

Ja, den staar henne ved Døren.

Bedstemoderen.

Vil Du stille den i Solen, min Ven, rigtig varmt.

Helene
(flytter Stolen).

Saa! (hjælper hende til Sæde). Er det godt?

Bedstemoderen.

Her er ingen Sol, synes mig?

Helene.

Men Du sidder lige midt i den, Bedstemoder!

Bedstemoderen.

Saa? Jeg mærker det ikke. Kan Du ikke dreie den, saa Solen skinner i Ansigtet paa mig.

Helene
(dreier Stolen).

Saadan maaske?

Bedstemoderen
(sætter sig).

Ja! nu er det rart! . . . . Nei, hvor lyst det bliver, naar man vender Øinene opad! . . . . Saa ser jeg saa tydeligt Alt, hvad Du fortæller . . . . Begynd saa, Barn.

Helene
(ser op og ned ad Espalieret).

Først skulde Bedstemoder have en Rose til at forfriske sig med . . . . naar jeg blot kunde finde

en, der var rigtig smuk . . . . Der er en! (plukker den): Aa! den dufter! . . . . Stik Dig ikke! (giver hende den). Saa! nu sætter jeg mig her (sætter sig lavt med Ryggen mod Hækken) . . . . saa skal vi have det rigtig hyggeligt, vi To . . . . Hvad skal Historien være om, Bedstemoder?

Bedstemoderen.

Jeg ved ikke . . . . Skal det være et Eventyr?

Helene.

Ja . . . . Lad mig se! . . . . Jeg kan et om en Prinds, tror jeg.

Bedstemoderen.

Om en Prinds! Naa, det maa jeg sige!

Helene.

Nu skal Du høre: Langt, langt borte herfra levede der en Gang en Prinds, hvis Forældre vare døde fra ham, da han var ganske lille, og saa var der en Onkel af ham, en rigtig ond og styg Mand, som blev indsat af . . . . ja, af Rigsdagen, tænker jeg, eller saadan Noget . . . . til at regjere i hans Sted, til han blev stor. Men Du kan ikke tænke Dig, Bedstemoder, hvor han var ond mod den arme Prinds, og tilsidst sendte han ham tilsøs, langt bort, for at han skulde omkomme, saa at han selv kunde blive Konge i Landet.

Bedstemoderen.

Ih! men det var jo forskrækkeligt! . . . . Tror Du virkelig, Barn, at der gives saa onde Mennesker?

Helene.

Ja, det gjør der, Bedstemoder! . . . . Tænk

Dig nu den stakkels Prinds! Der maatte han gaa ganske ene ned til Baaden i Kulde og Mørke med sin Vadsæk i Haanden. Der var ikke En af dem alle — allesammen, der brød sig det Mindste om ham.

Bedstemoderen.

Hm! Hm! Det arme Barn!

Helene.

Undtagen en Eneste, Bedstemoder. Det var en lille Pige, der syntes, at det var saa syndigt handlet, at hun ikke kunde bare sig for at græde af Medynk med ham. Og saa listede hun sig bort hjemmefra og ventede paa ham for at sige ham Farvel, og da han saa kom for at gaa ombord, saa bøiede han sig ned og kyssede hende . . . . han havde Taarer i Øinene . . . . og saa lovede han, at han aldrig skulde glemme hende . . . . Og hun glemte ham rigtignok aldrig, Bedstemoder . . . . aldrig! Hun var kun et Barn dengang, men ligefra det Øieblik og til hun blev en voxen Pige, ventede hun paa, at han skulde komme tilbage. Hvergang hun læste om noget rigtigt Stort og Ædelt, saa var det altid ham, der havde udført det . . . . og naar der kom Brev fra ham og hun saa de mange underlige Frimærker paa Konvoluten, saa kom hun altid til at tænke paa fjerne Lande, hvor der var Guld og Ædelstene og sjeldne Planter og Løver og Tigre og stolte Mænd, som kjæmpede med dem . . . . og blandt dem var han altid den Første . . . . og . . . . . jeg ved ikke . . . . men, naar hun kom til at tænke paa ham, saa var det ligesom Alt blev større og smukkere . . . . men hun sagde det ikke til No-

gen, for hun var bange for at . . . . Aa, sid stille, Bedstemoder . . . . rør Dig ikke! (reiser sig).

Bedstemoderen.

Hvad er det, Barn, hvad er det?

Helene.

Der sidder en Sommerfugl paa din Kappe.

Bedstemoderen.

Rør ikke ved den . . . . det er Synd . . . . saa dør den.

Helene.

Nei! Du skulde se, hvor den er smuk! . . . . den er hvid som den hvideste Sne . . . . Aa! . . . . der fløi den.

Bedstemoderen.

Og hvad saa mere?

Helene.

Ja . . . . saa en Dag kom Prindsen tilbage.

Bedstemoderen.

Paa en hvid Hest vel sagtens, ikke?

Helene.

Jo, Bedstemoder, paa en hvid arabisk Hest og med et glimrende Følge. Men han selv var den Smukkeste af dem Alle. Og da han saa havde hilst paa sine Venner og Bekjendte, søgte han hende strax op. Hun var jo imidlertid bleven en voxen Pige, som Du nok kan tænke Dig, Bedstemoder . . . .

Bedstemoderen.

Ja, og smuk, ikke sandt?

Helene.

Smuk? . . . . Nei, Bedstemoder, ikke nær smuk nok til ham . . . . ikke nær! . . . . ja, saa rædsomt styg var hun heller ikke . . . . Jeg tror nok, at hun for Exempel . . . . at hun har et ganske kjønt Haar . . . . og maaske heller ikke hendes Øine ere saa meget grimme . . . . det siger da de Andre . . . . . Naa! da saa Prindsen sagde Goddag til hende, blev hun ganske rød i Hovedet og bar sig saa keitet og dumt ad, saa Gud ved, hvad Prindsen maatte tænke om hende. Men da han gik, tog han hende ganske naturligt i Haanden og sagde til hende, at han aldrig havde glemt den lille Pige . . . . og hun turde ikke se paa ham og blev rød igjen og bar sig atter saa tosset ad . . . . for hendes Hjerte bankede saa voldsomt. (Efter et lille, tankefuldt Ophold.) Hvorfor tror Du, hun bar sig saadan ad, Bedstemoder?

Bedstemoderen.

Hun var forelsket i ham, kan Du tro.

Helene.

Tror Du?

Bedstemoderen.

Ih! men saadan gaar det jo altid, lille Ven!

Helene.

Aa, Bedstemoder, gid jeg kunde beskrive Dig, hvordan han er! . . . . saa klog og saa mandig . . . . . saadan som Ridderne fra Korstogenes Tid, som jeg har fortalt Dig om, rede til at kjæmpe og dø for Alt, hvad der er ædelt og stort, — saadan er han! . . . . Naar han kommer her . . . . . ja, Du for-

staar jo nok, Bedstemoder . . . . ikke her, men i det gamle Slot, hvor hun boede . . . . aa, saa er det, ligesom Alting blev anderledes . . . . naar man har talt med ham, saa bliver man saa glad og . . . . . lille, søde Bedstemoder, jeg holder saa meget af Dig . : . . jeg vil betro Dig en Hemmelighed . . . . men Du maa ikke sige det til Nogen, aldrig, hører Du, aldrig . . . . jeg tror, at han . . . . at han synes godt om hende . . . . Bedstemoder! jeg tror, han elsker hende . . . . fatter Du saa, hvor hun er glad!

Bedstemoderen.

Jeg tænkte det nok, Barnlil, jeg tænkte det nok! Og han . . . . Er her Nogen? Er her Andre end vi To?

Helene.

Nei, hvor falder Du paa det?

Bedstemoderen.

Jeg syntes, der gled en Skygge forbi Øinene af mig.

Helene

(vender sig om og reiser sig, da hun opdager Holm, der er gaaet forbi fra venstre Side og kommer ind ad Havelaagen.)

ANDEN SCENE.

De Forrige. — Holm.

Holm.

Lad Dem endelig ikke forstyrre! . . . . Kommer jeg til Uleilighed?

Helene.

Nei, paa ingen Maade . . . . det er kun Bedstemoder og mig.

Bedstemoderen.

Hvem er det, Barnlille?

Helene.

Det er Hr. Holm, Bedstemoder, en Ven af Poul . . . .

Holm.

Kan De ikke kjende mig igjen? — De har tidt set mig som Dreng.

Helene
(sagte).

Bedstemoder er blind.

Bedstemoderen.

Nei, jeg ser ikke godt nu . . . . De kommer lige tilpas. Kom og sæt Dem, Barn, saa kan De høre med paa en Historie, som lille Helene fortæller . . . . Fortæl ham om Prindsen, Barn.

Holm.

Prindsen?

Helene.

Det er kun for Dig og mig, Bedstemoder . . . . . det bryder Hr. Holm sig ikke om.

Bedstemoderen.

Bryder sig ikke om? . . . . Men Barn dog! det bryder alle Mennesker sig om . . . . Er det ikke, som jeg siger? . . . . Det er Dem, fremmede Barn, som jeg spørger.

Holm.

Mig? . . . . Ja . . . . jo! . . . . ja, jeg maa tilstaa, jeg kjender ikke meget til den Slags Historier.

Bedstemoderen.

Han kjender ikke Eventyr! . . . . Vil Du tænke Dig, Helene! . . . . stakkels Barn! . . . . Men det

gaar slet ikke an! Du maa fortælle ham de allersmukkeste .... Ak ja! .... jeg er bleven lidt træt, jeg trænger til at hvile mig lidt. Vil Du hjælpe mig at komme ind, min Ven (reiser sig; Helene tager hendes Arm.) Farvel saalænge! .... Saa kommer Helene strax .... Stakkels Barn! han kjender ikke Eventyr! hm! hm! Stakkels Barn!

(De gaa ind).

TREDIE SCENE.

Holm

(alene; han ser en Stund efter dem).

Hun gik nok i Barndom, den Gamle! .... det er dog besynderligt! Tanker, Begreber, Interesser — ganske som hos et Barn .... Hun har vist ingen Anelse om, hvad der gaar for sig i Livet .... hvad vi Allesammen strider og kjæmper for, — det er hende ganske ligegyldigt .... Hvor er det muligt for et Menneske at leve, naar man ikke længer har Noget at leve for .... og hun er blind! .... ikke at kunne se! — Var jeg gammel og blind, saa ....

FJERDE SCENE.

Holm. — Helene.

Holm.

Naa, fik De Deres Bedstemoder til Ro?

Helene.

Ja; hun blunder allerede, tror jeg.

Holm.

De er vist god imod hende?

Helene.

Det er da naturligt. Hvem kunde være andet? Bedstemoder er saa rar.

Holm.

Men det maa dog trætte dem. De maa lempe Dem efter hendes Begreb; De maa give uden at faa igjen . . . . jeg mener, De kan ikke have noget Udbytte af deres Samliv med hende.

Helene.

Ikke noget Udbytte!? Bedstemoder og jeg morer os udmærket med hinanden.

Holm.

Men hvad taler De da egentlig om?

Helene.

Aa, om saameget . . . . Vi fortælle Historier og Eventyr . . . . Kjender De Tusind og en Nat?

Holm.

Jeg ved ikke . . . . maaske har jeg læst dem, da jeg var lille, men senere . . . .

Helene.

Aa, dem maa De læse . . . . de er saa smukke. (Leende.) Bedstemoder undskylder altid Troldene og vil paa ingen Maade tro, at de er saa slemme. Men saa tvivler hun heller aldrig om, hvad der er godt og smukt . . . . det er da Noget at lære? Er det ikke?

Holm.

Jo, ganske vist . . . . jo, det forstaar sig . . . . men . . . . ikke for Dem, tror jeg. De er vist selv saadan.

Helene.

Jeg!? . . . . nei, De tror altfor godt om mig

. . . . jeg er slet ikke saa rar . . . . jeg kan blive hidsig . . . . saa hidsig . . . . De skulde set, hvor jeg bankede Hunden forleden!

Holm.

Er De saa slem, Frøken Rosen?

Helene.

Hvorfor kalder De mig saadan?

Holm.

Hvordan?

Helene.

Frøken Rosen! . . . . det lyder saa underligt . . . det er ligesom det ikke var mig.

Holm.

Men jeg ved ikke . . . . hvad vil De da have, jeg skal kalde Dem?

Helene.

Helene! . . . . ligesom de Andre . . . . vi er jo ikke fremmede for hinanden . . . . jeg mener . . . . . det er ligesom vi havde kjendt hinanden i lang Tid . . . . for mig idetmindste . . . . det skulde jeg vist ikke have sagt.

Holm.

Hvorfor ikke? Naar De vidste, hvor det har glædet mig at høre . . . . der er kun altfor Mange, der har glemt mig . . . . De maa tro, det er en underlig Ting efter saa mange Aars Forløb at komme tilbage til de Steder, hvor man har levet som Barn. Ude er man blevet forandret og udviklet og tror, at der er slaaet en Streg over alle Barndomsindtryk, men ikke saasnart nærmer man sig Hjemmet, før

Erindringerne vælte ind paa En . . . . gamle glemte Ting dukke op og tage En med . . . . man bliver blød om Hjertet og man længes . . . . men Længselen tilfredsstilles ikke . . . . man ser med andre Øine . . . . Alting skrumper sammen og bliver smaat, og hvad man før saa op til, det ser man ned paa og foragter.

Helene.

Nei — nei! saadan gaar det ikke altid.

Holm.

Hvoraf ved De det?

Helene.

Jeg ved det. Der er Noget, som Tiden ikke kan udviske . . . . men kun gjøre større og smukkere.

Holm.

De kjender ikke Verden! Man drømmer, men man vaagner engang, og saa . . . . og dog! maaske har De Ret! Naar jeg taler med Dem, saa tror jeg undertiden selv, at der dog var noget Sandt i de gamle Drømme. Jeg mærker, at Følelser og Tanker, som jeg troede døde, vaagne op paany . . . . og det er intet Under . . . . De selv hører jo med til mine Barndomsindtryk . . . . Der var engang, hvor De var den Eneste, der forstod mig mig . . . . husker De dengang, da jeg skulde tilsøs, da vi mødtes paa Veien!

Helene.

Om jeg husker det!

Holm.

Det var en haard Tid dengang, kan De tro.

Hos mine Forældre havde jeg lært, hvad det vil sige at have det godt. Da de døde, var det forbi. Saa kom jeg i Huset hos en hjerteløs Mand, der ikke havde Begreb om, hvordan et Barn tænker eller føler. Tilsidst sendte han mig tilsøs som Skibsdreng . . . . for at blive af med mig. Selv da jeg skulde reise og var blød over at skulle bort, saa var han . . . . han gav mig ikke engang Haanden til Afsked. Jeg glemmer ikke den Følelse af Bitterhed og Trods, hvormed jeg gik . . . . Saa var det, jeg mødte Dem, det eneste Væsen, der havde Medfølelse med mig . . . . aa, jeg glemmer det aldrig! Alt Ondt og Bittert smeltede i mig . . . . og mange Gange senere . . . . og endnu . . . . men De er heller ikke som andre unge Piger, Helene! . . . . jeg ved ikke . . . . der er Noget hos Dem, der ligesom breder sit Skjær over alle Deres Omgivslser . . . . selv Stedet her er smukkere og bedre end andre Steder . . . . jeg ved ikke . . . . man aander friere og lettere . . . . jeg kommer til at huske Ting, der i mange Tider har været glemte . . . . paa dengang, da jeg var Dreng og løb og legede, glad og rødmusset, og tænkte paa ingen Verdens Ting . . . . og saa om Aftenen, naar min Moder klædte mig af, og jeg kom i min hvide Seng, hvor jeg blev sunget isøvn, og hvor jeg drømte . . . . . og saa imellem vaagnede jeg op, og ved Natlampens Skin saa jeg min Moder komme ind. Hun gik saa varsomt og sagte, med det deilige Haar hængende løst ned om sig . . . . hun bøiede sig over Sengen, for at høre, om jeg sov . . . . jeg følte hen-

des Aande paa min Kind . . . . jeg følte det varme Kys . . . . (standser pludseligt, vender sig bort fra hende, river nogle Blade af en Busk og siger lidt efter). Der kommer Deres Fader henne i Gangen.

Helene

(sagte for sig selv).

Han havde Taarer i Øinene. Hvorfor vilde han skjule det . . . . for mig.

FEMTE SCENE.

Holm. — Helene. — Rosen.

Rosen

(kommer fra høire Side med Papirer under Armen).

Naa, er De der, Hr. Holm? Goddag! (giver ham Haanden). Det var pænt af Dem at se ud til os . . . . lad Dem ikke forstyrre; jeg ser, De passiare sammen, — jeg skal ind med disse Papirer . . . . (gaar hen mod Huset, men vender om). Hør, sig mig engang, Hr. Holm, hvad tager De Dem egentlig for?

Holm.

Hvad jeg tager mig for? . . . . Ja, det er vanskeligt at sige . . . . Alt og Intet.

Rosen.

Det vil sige, De har ingen praktisk Beskjæftigelse. Men savner De ikke det?

Holm.

Ja og nei! Jeg vil ikke lyve for mig selv og Andre ved at paatage mig en Bestilling, som jeg ikke har nogen Interesse for.

Rosen.

Men hvorfor i Alverden skulde De ikke kunne

finde en saadan? . . . . Hvad siger De for Exempel — De har jo Interesse for sociale Spørgsmaal — hvad siger De for Exempel om en Plads som Inspektør paa en stor Fabrik.

Holm.

Ja, det har De Ret i! . . . . men hvor faar man saadan en Plads . . . .

Rosen.

Aa, det lod sig vel gjøre! . . . . Det er Noget, der maatte ligge for Dem, synes jeg . . . . De faar mange Arbeidere under Dem, for hvis aandelige og materielle Vel De vilde kunne udrette en hel Del . . . . i økonomisk Henseende er Stillingen god. og . . . .

Holm.

Aa, det kunde være det samme!

Rosen.

Nei, ved De hvad, man maa saagu have Noget at spise i denne Verden . . . . Jeg tror virkelig, De maatte kunne være skikket til en saadan Post.

Holm.

Skikket?! den er som skabt for mig! Det er netop det, hvortil jeg føler mig kaldet . . . . Tror De virkelig, at det skulde være muligt, at jeg . . . .

Rosen.

Der er Ingenting umuligt! . . . . De vil altsaa tage imod den, hvis den skulde blive Dem tilbudt?

Holm.

Om jeg vil?! Jeg vilde være den mere end taknemlig, som . . . .

Rosen.

Ja, godt, godt . . . . De skal ikke takke, for De har den (giver ham Haanden). Vi tales nærmere ved om den Sag. Farvel saalænge.

(Gaar ind.)

SJETTE SCENE.

Holm. — Helene.

Hørte De, hvad Deres Fader sagde? . . . . Endelig begynder Lykken at smile til mig . . . . Ja, fik jeg den Post, jeg skulde hæve Arbeiderne i deres egne Øine og i Verdens, jeg skulde . . . . Aa! der er Øieblikke, som nu, hvor jeg føler, at der er Kræfter og Evner i mig til at udrette noget Stort! . . . . Jeg skal tvinge Verden til at faa Øinene op for, hvad der er sandt og rigtigt. Alting herhjemme sover ligesom en fortryllet Søvn! . . . . denne sløve Ligegyldighed, denne dorske Ro, denne smaalige Misundelse og Bagtalelse . . . . aa, hvor man længes efter at ryste Søvnen ud af de dorske Kroppe, efter at hugge løs paa denne Skov af Uvidenhed og Dumhed, skaffe frisk Luft og aabne de store Vidder for Synet.

Helene
(med lysende Øine).

Saadan har jeg tænkt mig Dem!

Holm.

Jeg ved jo nok, man har ingen Tak derfor . . . . i Begyndelsen . . . . Men jeg skal tvinge Anerkjendelsen til at komme . . . . og jeg ved det af

Erfaring: naar den kommer, saa hæves mit Mod og saa voxer mine Evner.

Helene.

De kan aldrig mangle Anerkjendelse! De vil jo kun, hvad der er ædelt og godt! De har vist heller aldrig savnet den.

Holm.

Anerkjendelse? . . . . Nei, hos en lille Flok . . . . men de Mange er ikke fulgt efter . . . . og selv dem, der ere mig tro . . . . de ere ikke for mig, hvad de skulde være . . . . de tager kun, de giver Intet til Gjengjæld . . . . De sagde, at jeg kun vilde, hvad der er ædelt og godt . . . . ja, i min inderste Sjæl vil jeg det Gode . . . . men . . . . mangen Gang er man ikke sikker paa sig selv . . . . Aa, Helene! naar De vidste . . . . Var der En, blot En, som var mig af Sjælen hengiven, som troede paa mig, og paa hvem jeg troede, En, der med dette Instinkt for det Rette, som aldrig tager feil, vilde vise mig Veien og sige: Der skal Du gaa! . . . . om saa hele Verden stod imod mig . . . . jeg skulde kjæmpe og stride, til jeg naaede Maalet! (sagtere efter et lille Ophold). . . . . Tror De, at det nogensinde vil lykkes mig at finde en saadan?

SYVENDE SCENE.

Poul. — Holm. — Helene.

Poul

(der er kommet fra Veien og uden at blive set af de Andre er blevet staaende ved Havelaagen, hvor han har hørt Slutningen af Holms Replik, træder frem).

Det vil lykkes!

Holm.

Hvad mener Du? — Jeg forstaar Dig ikke ....

Poul.

Hvad jeg mener? det er da let nok at forstaa. Jeg har staaet her og hørt, hvad Du sagde. Du trænger til En, sagde Du, der er Dig af Sjælen hengiven, En, som tror paa Dig uden at tvivle. Nu siger jeg: Hvad Du søger, har Du allerede fundet!

Holm

(overrasket og betaget).

Ved Du da, at ....

Poul.

Jeg ved En, der ikke vil sky noget Offer for at følge Dig, og som ikke vil tage i Betænkning at gjøre din Skjæbne til sin.

Helene

(sagte og forvirret).

Men, Poul!

Holm

(der afvexlende har set paa Poul og Helene).

Aa, Poul! Du ved ikke, hvor lykkelig Du gjør mig! .... Og jeg, som neppe vovede at tro .... Og Du er vis i din Sag?

Poul.

Ja, nu er jeg det .... det har kostet megen Kamp og Strid med mig selv, maa Du tro .... men nu har Overbevisningen voxet sig fast .... nu er jeg Din.

Holm.

Du?!

Poul.

Ja, hvem ellers?

Holm.

Naa saaledes! . . . . ja, jeg takker Dig, Poul . . . . men . . . .

Poul.

Jeg ved, hvad Du vil sige; Du vil ikke tage imod noget Offer. Men vær rolig! det er heller intet Offer.

Holm.

Jeg ved slet ikke, hvad Du mener.

Poul.

Saa skal jeg sige Dig det. — Aa, Helene, lad os være et Øieblik alene.

Holm.

Nei, hvorfor det! . . . . De maa ikke gaa . . . .

Poul.

Jo, Helene! jeg har noget meget Vigtigt at tale med Holm om. (Sagte til Holm.) Det er om det, Du ved nok!

Helene
(til Holm).

Saa vil jeg sige Dem Farvel . . . .

Holm.

Ikke endnu! . . . . Vi ses siden. (Sagte og indtrængende.) Helene! jeg maa tale med Dem, inden jeg gaar.

(Helene gaar.)

OTTENDE SCENE.

Poul. — Holm.

Holm.

Hvad er det saa for vigtige Ting, Du har at fortælle mig?

Poul.

Maa jeg først gjøre Dig et Spørgsmaal? . . . . Hvorfor skyer Du mig i den sidste Tid?

Holm.

Hvad er det for noget Snak! jeg skyer Dig ikke.

Poul.

Jo, Du gjør, Holm! . . . . I den sidste Uge har Du været her tre Gange, uden at vi har talt med hinanden.

Holm.

Du har jo ikke været hjemme.

Poul.

Saa kunde Du dog have ventet paa mig. Jeg skulde dog mene, at jeg var værdigere til at dele din Fortrolighed end Helene . . . . Jeg kan oprigtigt talt ikke forstaa, hvorledes Du i Sager af en saa gjennemgribende Betydning kan betro Dig til et Barn, der ikke har Begreb om, hvad det kommer an paa her i Livet.

Holm.

Det kunde dog være, hun havde mere Begreb derom, end baade Du og jeg.

Poul.

Det forbauser mig! . . . . Men det maa Du vel bedre vide . . . . Saa kan jeg vel for Fremtiden betragte hende som optagen i vort Samfund?

Holm.

Vort Samfund! (heftig). Hør, Poul! jeg taaler ikke, at Du paa nogen Maade drager hende ind i, hvad Du behager at kalde „vort Samfund“!

Poul.

Naa, ja — ja! . . . . Hvorfor er Du saa heftig? . . . . Du taler saa underligt til mig . . . . hvor har Du været i den sidste Tid? hos Bunds har jeg ogsaa forgjæves søgt Dig.

Holm.

Hvad er det da, Du vil mig?

Poul.

Det er et underligt Spørgsmaal, maa jeg sige! Du kan da nok begribe, at jeg i en Tid som denne kan trænge til at tale med Dig. Fordi Du er en energisk Natur, hos hvem der kun er et Skridt fra Ord til Handling, saa er det ikke altid saadan med Andre. Overbevisningen er ikke altid fix og færdig; den maa tidt arbeide sig frem gjennem Tvivl og vaagne Nætter. Men nu er den snart fuldbaaren . . . . og Du kunde, hvis Du vilde, give den Fuldendelsens Daab, saa at den kunde blive en vaagen Sjæls vaagne Beslutning.

Holm.

Aa, hør dog engang op med de Talemaader! det kvalmer mig at høre . . . . kan Du ikke sige simpelt og tydeligt, hvad det er, Du mener?

Poul.

Du kan da ikke være uvidende om, hvad jeg sigter til, eftersom det fra først af er Dig selv, der har indgivet mig Ideen! . . . . Jeg har, kort og godt, besluttet at bryde mit Forhold til Emilie og etablere et nyt, der er sundere og sandere, baseret paa den frie Kjærligheds uforkrænkelige Idee!

Holm
(efter et lille Ophold).

Har Du meddelt Emilie denne Beslutning?

Poul.

Nei, endnu ikke! .... men jeg har forberedt det.

Holm
(sagte og uden at se paa ham).

Du skulde ikke gjøre det, Poul.

Poul
(overrasket).

Hvad siger Du?!

Holm
(som før).

Opgiv det! .... Det kunde være, Du kom til at fortryde engang, hvad Du havde gjort.

Poul
(som før).

Holm! Ved Du, hvad Du siger?! .... Du, som engang selv .... aa, det er umuligt! .... Du spøger!

Holm.

Jeg spøger ikke .... Har Du betænkt, at Verdens Foragt ....

Poul.

Hvad bryder jeg mig om den!

Holm.

Der skal dog stærke Skuldre til at bære den, Poul .... om ogsaa Du har Kræfter dertil .... er Du vis paa, at hun ....

Poul.

Naar hun elsker mig, søger hun sin Støtte i mig, og jeg har Styrke nok til os Begge.

Holm.

Men naar Du nu tog feil?

Poul.

Det gjør jeg ikke!

Holm.

Maaske ikke i Hovedsagen, maaske ikke i Maal, men i Midler . . . . Du maa huske, at vi leve i et Samfund . . . .

Poul.

Men hvilket Samfund!

Holm.

Ligemeget! det er et Faktum, at vi leve i et Samfund, hvordan det saa ellers er. I Samfundet hersker Samfundsvillien, ikke min og din, men det store Flertals Villie, og hvad den bestemmer, det er Lov.

Poul.

Men jeg anerkjender ikke den Lov, saalænge den ikke er i Overensstemmelse med Ideen.

Holm.

Saa er det din Pligt at bringe en saadan Overensstemmelse tilveie.

Poul.

Det er jo det, jeg gjør!

Holm.

Nei, det er det, Du ikke gjør! Du bryder Loven istedetfor at arbeide hen til at faa den forandret. Men ved et saadant Brud opnaar Du Intet, kun Lidelse for Dig selv og for hende, Du elsker. Og hvad mere er, Du afskjærer Dig selv fra at arbeide

for den Ide, Du anser for den rigtige; alle dine Bestræbelser ville opfattes som et personligt Forsvar for det Brud, Du har begaaet . . . . Der gives andre Veie! Arbeid uden at trættes, ved Tale og Skrift, paa alle de Maader, Du kan, for det, Du vælger til dit Maal . . . . og saavist som Sandheden har det Evige i sig, hvis det, Du vil, er rigtigt, saa vil der komme en Tid, da Du ikke længere staar ene, men da Alle ser, som Du ser, og Alle vil, hvad Du vil.

Poul

(ser smilende paa ham).

Du fanger mig ikke!

Holm.

Fanger Dig?! Hvad skal det sige?

Poul.

Jeg gjennemskuer Dig! . . . . Jeg ved, hvad Du vil! . . . . Du vil prøve mig. (Holm gjør Mine til at svare.) Nægt det ikke! . . . . Du vil forsøge, om jeg er fast i Sadlen! . . . . men det nytter Dig ikke! . . . . ja, kjendte jeg Dig ikke . . . . men efter Alt, hvad vi To har talt sammen, er det dog virkelig for naivt at ville have mig til at tro, at Du er af den Slags Folk, der idag sige Et og imorgen et Andet.

Holm.

Du faar tro om mig, hvad Du vil . . . . men Du er den af dem Alle . . . . Du er den Eneste, som jeg bryder mig om. Og for dette Venskabs Skyld beder jeg Dig endnu engang: tænk nøie og alvorligt over, hvad jeg har sagt! Overil Dig ikke, Poul!

(Gaar hen mod Baggrunden, som om han vilde gaa ud af Laagen, men betænker sig og gaar ud tilhøire.)

NIENDE SCENE.

Poul

(alene).

Hvad gik der af ham? . . . . Skulde han virkelig mene, hvad han sagde? . . . . han saa næsten ud til det . . . . Aa, jeg er et Fæ, at jeg et eneste Øieblik kan tro det . . . . det er en Snare, han har sat ud . . . . naturligvis! . . . . men jeg gaar ikke i Fælden! . . . . han gjør ikke Regning paa, at jeg er voxet i Menneskekundskab, og at jeg forstaar at gjennemskue selv en saa gjennemreflekteret Natur som hans . . . . Han skal finde mig paa min Post, naar Tiden kommer! . . . . Endnu idag vil jeg begynde at forberede Emilie . . . . det maa ske varsomt . . . . og kun med hendes frie Villie, naturligvis! ellers . . . .

TIENDE SCENE.

Poul. — Doktoren.

Doktoren

(kommer fra Veien, hed og forpustet).

Goddag, Poul! Er Justitsraaden hjemme?

Poul.

Jeg ved ikke . . . . jeg har selv været ude. Men jeg kan jo gaa op, og . . . . der er han! — Undskyld, jeg gaar, men jeg har Noget at besørge.

(Gaar ud tilhøire.)

ELLEVTE SCENE.

Doktoren. — Rosen.

Doktoren.

Goddag, Du! det var heldigt, jeg traf Dig

hjemme . . . . Puh! . . . . maa jeg sætte mig ned . . . . jeg har formeligt løbet herhen.

Rosen.

Du er saa varm . . . . Er der hændet Noget?

Doktoren.

Om der er hændet Noget? Jo, gu' er der hændet Noget! . . . . ikke Andet, end at hele Fabriken er i Oprør.

Rosen.

I Oprør!? Aa, hvad er det for Noget . . . . hvad skal det sige?

Doktoren.

Det skal hverken sige mer eller mindre, end at alle Arbeiderne have erklæret at ville nedlægge Arbeidet, hvis Bestyrelsen ikke finder for godt at gaa ind paa deres Fordringer.

Rosen.

Men, Du store Gud! det er jo ikke mere end en Maaned siden, at Arbeidslønnen blev forhøiet!

Doktoren.

Hvad skal man sige?! Fordringerne stiger! nu finder man det naturligt og rigtigt, at hele Udbyttet deles i fire ligestore Dele, hvoraf de tre Fjerdedele tilfalde Arbeiderne, medens man dog har været saa venlig at forbeholde Aktionærerne den ene Fjerdedel . . . . Ja, Du ser paa mig! . . . . Det forholder sig ikke desto mindre, som jeg siger.

Rosen.

Men er de Mennesker gale?!

Doktoren.

Man skulde næsten tro det . . . . Men ved Du, hvad der er det Besynderligste ved det Altsammen? det er, at hele denne Bevægelse udgaar fra . . . . ja, Du kan ikke gjætte det . . . . fra Lisner, denne skikkelige, brave Lisner, som vi altid har anset for en af vore Støtter! . . . . Kan Du forstaa det?

Rosen.

Fra Lisner?!

Doktoren.

Ja, jeg tror, Gud forlade ham, endogsaa, han er stolt af det. Du kan høre det af ham selv. Han kommer her om et Øieblik for at hente Svaret.

Rosen.

Ja, Svaret, Svaret! . . . . Vi To kan jo ikke give dem noget Svar, ved jeg!

Doktoren.

Hvem skulde ellers? Vi er fire Bestyrere; af dem er Olsen reist og Christensen syg, altsaa er der kun os To tilbage . . . . Og de maa have Svar strax . . . . Det kan jo heller ikke være tvivlsomt, hvad der skal svares. Vi maa naturligvis give dem allesammen deres Afsked.

Rosen.

Det er let nok at sige. Saa standser jo det Hele.

Doktoren.

Ja, det faar ikke hjælpe.

Rosen.

Det er ogsaa en forbandet Historie! . . . . men

det er din Stivnakkethed, vi kan takke for det Hele.

Doktoren.

Hvad behager? Min!?

Rosen.

Ja, netop din! Havde den Inspektørpost været besat strax, da den var bleven ledig, saa var alt dette ikke kommet.

Doktoren.

Vi kunde jo ikke finde Nogen, der duede til det.

Rosen.

Aa, Du ved meget godt, at jeg foreslog Holm . . . . ja, smil Du kun! . . . . det er en energisk og dygtig Fyr . . . . han skulde nok have tæmmet dem!

Doktoren.

Det tvivler jeg saamænd ikke om, saa vist som det er min inderlige Overbevisning, at det er ham, der staar bag ved det Hele.

Rosen.

Aa, vis—vas! . . . . Du har altid været paa Nakken af ham!

Doktoren.

Ja—ja! vi faa at se! . . . . der har vi Manden.

TOLVTE SCENE.

Doktoren. — Rosen. — Lisner.

Lisner.

Det er efter Hr. Doktorens Opfordring om at

følge med herhen, at jeg tager mig den Frihed at . . . .

Rosen.

Det er nogle nette Historier, jeg hører om Dem! . . . . hvad er det for nogle forrykte Ideer, De har sat Dem i Hovedet?

Lisner.

Naa. saa Justitsraaden ved, at . . . .

Rosen.

Aa, jeg ved, at De som en fornuftig Mand, der har Kone og Børn, burde have tænkt over, hvad Følgerne vil blive, naar De slaar ind paa den Vei!

Doktoren.

Vær nu fornuftig. Lisner, og brug Deres Forstand. De maa dog kunne indse, at man aldrig kan gaa ind paa et saadant Forslag. Folk maatte jo være gale, om de satte deres Penge i et Foretagende, der ikke engang sikrer dem de simpleste Renter. Ja, havde det endda gaaet ud paa en simpel Forhøielse af Arbeidslønnen — skjøndt de for en Maaned siden erklærede sig tilfredse med den Løn, de havde — saa havde der dog kunnet være Tale om Forhandling, — men som Sagerne nu staa, vil en Afskedigelse blive den uundgaaelige Følge.

Lisner.

Saa maa det i Guds Navn ske, Hr. Doktor. Jeg har faaet Øinene op for, at jeg har en Opgave i Livet, og den tør jeg ikke svigte.

Rosen.

En Opgave! . . . . Kalder De det en Opgave

at gaa omkring og drive og bringe Sult og Elendighed over Dem selv og Deres Familie . . . . det er en deilig Opgave. den! . . . . De maa have taget Skade paa Deres Forstand. min gode Mand!

Lisner.

Nei, det har jeg ikke, Hr. Justitsraad, og jeg er heller ikke den Eneste. der tænker saadan. Men De og dem. der har det som De. kan nu engang ikke sætte sig ind i. hvad en simpel Mand som jeg tænker og føler. Ser De. hele Livet igjennem har det været for mig. som om Verden var delt i to Dele. der var skilt fra hinanden ved en dyb Kløft. som man ikke kunde sætte over. Paa den ene Side der er alt det Gode og Smukke. alt det. der giver Livet Værd. paa den anden Side er der ikke Andet end Sult og Kiv og Elendighed og Laster. Men. Herregud! alle Mennesker er jo dog fra Fødselen ens og har lige Krav paa det Gode i Livet, som de maa være enige om at bære det Onde. Hvad hjælper det mig. at jeg gjør min Pligt? Om jeg saa arbeider og slider og slæber nok saa strængt. kommer jeg ikke et Skridt videre for det! . . . . Ja, var jeg ene, saa kunde det endda være det Samme. Jeg har jo gjennem de mange Aar lært at finde mig i min Skjæbne . . . . men jeg har Børn. og det er min Pligt at gjøre Alt. hvad jeg formaar. for at de dog engang kan opnaa. hvad jeg selv gjennem hele mit Liv har elsket og savnet.

Rosen

Det kan nu engang ikke være anderledes . . . . Der maa Nogen til Alt!

Doktoren.

De har ikke dette fra Dem selv, Lisner.

Lisner.

Det har jeg heller ikke, Hr. Doktor! skjøndt jeg vel nok nu og da kan have tænkt og følt det samme. Men jeg har fundet mig i, hvad jeg tænkte der ikke kunde være anderledes. Men nu har jeg faaet Øinene op. Og jeg takker den Mand, der har aabnet dem for mig.

Doktoren.

Hvem er da den Mand?

Lisner.

De kjender ham ikke! han søger ikke Selskab med Dem og Deres Lige; de trænger heller ikke til ham. Men det er en Mand, der har Hjerte for de Undertrykte. Han taler saa velsignet, saa det varmer lige ned i En og bringer En til at se klart, hvor der før var dunkelt.

Doktoren.

Jeg kunde dog have Lyst til at vide, hvem ....

Rosen.

Nu kan det være nok med al den Snak, synes mig! .... Lad os nu faa en Ende paa den Sag .... Fastholder De Deres Beslutning?

Lisner.

Ja, Hr. Justitsraad! jeg kan ikke Andet.

Rosen.

Betænk Dem vel!

Lisner.

Jeg har betænkt mig.

Rosen.

Ja, saa . . . . det er ogsaa forbandet! (sagte til Doktoren). Hvad Pokker skal vi gjøre?

Doktoren.

Der er ikke noget Valg! (til Lisner). Saa kan De sige Arbeiderne fra os. at de Allesammen har deres Afsked fra imorgen at regne.

Lisner.

I Guds Navn da! . . . . De maa ikke tage mig det ilde op . . . . men da jeg kommer paa alle Arbeidernes Vegne, vilde jeg gjerne bede Dem om at give mig det skriftligt.

Doktoren.

Det skal De faa. (til Rosen). Vi kan vel gaa ind i dit Værelse? (til Lisner). Vil De følge med.

Rosen.

Har man kjendt Mage til Tider, vi leve i! . . . . . Det er ogsaa Pokker til Historie!

(De gaa ind i Huset.)

TRETTENDE SCENE.

Poul og Emilie komme fra høire Side med hinanden under Armen; lidt efter Holm.

Emilie.

Vil Du love mig en Ting, Poul?

Poul.

Naa? Det er?

Emilie.

At Du ikke vil gaa ud iaften.

Poul.

Hvorfor det?

Emilie.

Aa, jo! . . . . Du vil gjøre mig en Tjeneste med det . . . . I den sidste Tid har Du ikke været hjemme en eneste Aften . . . . har Du rent glemt alle de deilige Aftener, vi har tilbragt med hinanden? . . . . hvor gaar Du hen?

Poul.

Er Du skinsyg?

Emilie.

Nei, men . . . . der er i den sidste Tid kommet Noget imellem os . . . . jeg ved ikke hvad . . . . . noget fremmed . . . . næsten fjendtligt . . . . Poul! var det ikke bedre. om Du havde fuld Fortrolighed til mig? . . . . Hvad er det, der trykker Dig? sig mig det?

Poul.

Er det din faste Villie, at Du vil vide det, saa skal Du faa det at vide . . . . Men svar mig først paa Et: Emilie! holder Du af mig?

Emilie.

Det kan Du ikke tvivle om.

Poul.

Ja, jeg ved nok, Du holder af mig, men holder Du saadan af mig, at Du kunde gjøre Alt for min Skyld?

Emilie.

Alt?! Jeg kunde gjøre Meget, men ikke Alt.

Poul.

Saa elsker Du mig ikke!

Emilie.

Men Poul!

Poul.

Kunde Du for min Skyld forlade din Fader og din Søster og alle dem, Du holder af, for aldrig at se dem mere?

Emilie.

Hvis det var nødvendigt — ja, Poul! . . . . Hvad mener Du med det? . . . . skal Du reise bort fra Landet?

Poul.

Nei, vist ikke nei . . . . det er noget helt Andet . . . .

Holm

(kommer ind henimod Baggrunden, studser, da han ser Emilie og Poul, og siger ved sig selv).

Skulde han være dumdristig nok til . . . .

Poul.

Jeg mener, at . . . .

Emilie.

At?

Poul.

Nei, jeg vil hellere opsætte det til en anden Gang.

Emilie.

Hvorfor? . . . . Frygter Du for at sige mig, hvad det er?

Poul.

Frygter? . . . . nei . . . . det er kun en Prøve paa din Kjærlighed, jeg forlanger . . . . Ser Du, jeg har efter en lang Kamp med mig selv taget den Beslutning, at . . . . Nei . . . . ikke endnu . . . . ikke idag . . . .

Emilie.

Som Du vil, skjøndt . . . .

Poul.

Nei! jeg kan ikke . . . . endnu ikke . . . . Emilie! lov mig . . . . tro altid, hvad der saa sker, at jeg kun vil, hvad der tjener til dit eget Bedste . . . . lover Du mig det?

Emilie.

Ja!

Poul.

Tak! saa er Alting godt . . . . Lad os nu tale om noget Andet . . . . Sig mig, taler Du noget med Holm, naar han er her i Besøg?

Emilie.

Nei, ikke meget . . . . det vil sige, han taler ikke med mig . . . . i alt Fald ikke saameget som med Helene . . . . men jeg bryder mig heller ikke om det.

Holm
(som for).

Jeg maa forhindre det, hvad det saa skal koste!

Poul.

Men det skulde Du bryde Dig om; det vilde udvikle Dig . . . . det er en høit begavet Natur.

Holm
(træder frem).

Tro ham ikke, Frøken Rosen! Han har Uret, jeg siger Dem, han har Uret . . . . Jeg vil overtyde Dem derom, hvis De vil høre, hvad jeg har at sige.

(Poul og Emilie se smilende og forundrede paa hinanden.)

Poul.

Det tror jeg dog ikke. Du vil.

Emilie.

Hvis De vidste, hvad han sagde om Dem, Hr. Holm, saa vilde De ikke sige, at han havde Uret.

Holm.

Hvad sagde han da om mig?

Emilie.

Han sagde, at . . . .

(Doktoren, Rosen og Lisner komme ud af Huset.)

Poul.

Hvem er det?

FJORTENDE SCENE.

De Forrige. — Doktoren. — Rosen. — Lisner.

Doktoren.

Der er endnu Tid til at gjøre det om, Lisner. Betænk Dem vel, før det er forsilde.

Lisner.

Hvad der er sket, er sket, Hr. Doktor. Det nytter ikke at tale mere om det.

Holm.

Er det ikke . . . . det er jo Lisner! (gaar hen imod ham og giver ham Haanden). Goddag, Lisner!

Lisner.

Hr. Holm! (griber hans Haand). Er De her? . . . . det havde jeg ikke ventet.

Doktoren

(til Rosen).

Hvad sagde jeg! (høit til Holm). Ældre Bekjendtskaber, Hr. Holm?

Holm.

Med Hr. Doktorens Tilladelse, ja! Jeg har aldrig undset mig ved at trykke en Arbeiders Haand,

skal jeg sige Dem, og jeg haaber heller aldrig at blive for fornem dertil.

Lisner.

Tak, Hr. Holm, tak for de Ord! Jeg ved, at De aldrig vil svigte den simple Arbeider og hans Sag. Vil De give mig Lov til at besøge Dem? . . . . Jeg har saameget at tale med Dem om. (sagtere). Jeg skal sige Dem, nu er det sket, og nu maa Gud raade for Resten.

Holm.

Hvad er sket?

Lisner.

Det vil de andre Herrer nok fortælle Dem . . . . . Jeg maa gaa nu, jeg har et vigtigt Hverv at besørge . . . . (til Doktoren og Rosen). Saa siger jeg Dem Farvel, mine Herrer.

Rosen.

De vil altsaa fremture i Deres Stivnakkethed! Jeg siger Dem endnu engang: De vil fortryde, hvad De har gjort! De handler aldeles uforsvarligt!

Lisner
(peger paa Holm).

Der staar den Mand, Hr. Justitsraad, som jeg talte om før, og hvis min Gjerning trænger til noget Forsvar, saa vil han kunne føre det bedre, end jeg selv er istand til, og han vil ikke unddrage sig, skal De se! Og hermed siger jeg Dem Farvel, mine Herrer, og takker Dem for den Tid, vi har havt med hinanden at gjøre.

(gaar ud af Laagen.)

FEMTENDE SCENE.

De Forrige, uden Lisner. — Senere Helene.

Rosen.

Jeg skulde dog haabe, Hr. Holm, at De ikke har nogen Del i alle disse Optøier?

Holm.

Optøier?! Jeg ved ikke, hvad Justitsraaden mener. Jeg er ganske uvidende om, hvad der er hændet.

Doktoren.

Er De?

Holm.

Hvad er der sket?

Rosen.

Aa, der er sket det, at Fabriken idag har maattet standse sin Virksomhed, fordi Lisner har stillet sig i Spidsen for en Sammensværgelse blandt Arbeiderne, der har ført til, at de Alle har faaet deres Afsked.

Holm
(overrasket og urolig).

Er det muligt? . . . . er det virkelig sandt?

Poul
(jublende).

Hurra! det kan jeg lide! Endelig begynder den nye Tid at stikke sit Hovede frem.

Rosen
(til Poul).

Vent Du, til Du bliver spurgt.

Poul.

Jeg har Lov til at tale!

Rosen.

Jeg skal ikke nægte, Hr. Holm, at det — med et mildt Udtryk — forbauser mig i høieste Grad, at De, efter hvad der er forefaldet mellem os, vil optræde som Forsvarer af en saadan Sag.

Poul.

Det vil jeg med!

Doktoren.

Jeg vilde finde det mere besynderligt, hvis Hr. Holm vilde undlade at forsvare en Sag, i hvilken han, efter Alt hvad der foreligger, har spillet en saa fremtrædende Rolle.

Holm.

Men jeg kan dog forlange at blive troet paa mit Ord! . . . . Jeg erklærer Dem endnu engang, at jeg indtil dette Øieblik har været fuldstændig uvidende om, hvad der er foregaaet.

Poul.

Hvad skal det til at tage Sagen paa den Maade? . . . . hvorfor vil Du ikke være dine Anskuelser bekjendt?

Holm

(sagte og indtrængende til Poul).

Naar jeg nu beder Dig om at tie, Poul . . . . (høit). Jeg nægter ikke, at jeg af og til er truffet sammen med Lisner, ikke heller, at vi ganske i Almindelighed have talt med hinanden om Arbeidernes Stilling, og jeg mente dengang, hvad jeg fremdeles mener, at der paa det Punkt er Meget, der kunde ønskes anderledes, — men deri ser jeg ikke Noget,

der kan være Gjenstand for Bebreidelse . . . . og jeg maa bestemt hævde, at jeg ikke kan bære Ansvaret for, hvad en mulig Misforstaaelse af mine Ord kan forlede Andre til at gjøre.

Poul.

Kalder Du det en Misforstaaelse? Jeg begriber Dig ikke! Istedetfor at dit Hjerte burde banke af Glæde og Stolthed over, at dine Ord have været kraftige nok til at faa Folk til at udføre en Handling i Ideens Tjeneste, saa skyder Du Resultatet fra Dig og skammer Dig formelig over din Seir! Men det mener Du heller ikke! . . . . Der er ingen Tvivl derom! Arbeiderne have ikke gjort Andet, end hvad Ideen og Pligten krævede, og jeg beklager kun, at de ikke ere gaaede videre endnu.

Rosen.

Aa, Du . . . . Dreng! der er Ingen, der spørger Dig om din Mening, og der er Ingen, der bryder sig om at høre den!

Poul

(hidsig).

Saa — aa! Mener De det? . . . . Jeg vil sige Dem, at . . . .

Emilie

(søger at holde ham tilbage).

Poul!

Poul.

Lad mig tale! . . . . Jeg vil sige Dem engang for alle, at jeg ikke længer taaler den Behandling . . . . Jeg er ikke nogen Dreng, som man kan skubbe til, naar man lyster . . . . Jeg taaler det

ikke. Jeg er gammel nok til at have en Mening!

Helene

(kommer ud fra Havestudøren og bliver staaende urolig og forundret ved at høre, hvad der foregaar).

Rosen.

Du?! — en Mening!

Poul.

Ja, jeg! . . . . netop jeg! . . . . og jeg er ogsaa Mand for at gjennemføre den!

Rosen.

Jo. Du er en deilig En! Gud ved, hvad Du vil gjennemføre!

Poul.

Det skal De faa at vide! Nu har jeg længe nok kjæmpet med mig selv, skubbet op og taget Hensyn . . . . Nu er Tiden kommet, da det maa frem!

Holm

(angst).

Ti dog, Poul, jeg beder Dig.

Poul.

Nei! Jeg vil ikke længer tie . . . . det maa have en Ende nu!

Holm.

Husk dog paa, der er Hensyn . . . .

Poul.

Hensyn!? Har Du ikke selv sagt, at Hensyn er Tvivl, en Hemsko for Villien?!

Rosen.

Bom—bommelom! . . . . Nu gaar den store Tromme!

Poul.

Haan De mig kun . . . . Det kan være, den Tromme vil skurre noget stærkt i Deres Øren!

Rosen.

Saa kan vi maaske endelig faa at høre, hvad det er. Du vil da.

Holm.

Du fortryder det, Poul; endnu engang: ti!

Poul.

Nei!

Rosen.

Lad ham bare tale!

Holm
(bleg, sagte for sig selv).

Jeg bærer intet Ansvar!

Poul.

Jeg vil lade Dem vide, Hr. Justitsraad, at jeg ikke hylder den almindelige Betragtning af Forlovelser.

Rosen.

Ikke det?

Poul.

Nei! og at jeg endnu mindre deler den almindelige Opfattelse af Ægteskabet.

Rosen.

Halløi!

Poul.

Jeg er ikke ene om denne Mening, og blandt dem, der her ere tilstede, er der idetmindste En, som . . . .

Holm
(bleg og tonløst).

Maa jeg bede om at blive holdt udenfor Sagen.

Poul.

Jeg hylder den frie Kjærligheds Princip, og jeg vil ikke mod min Overbevisning lade mig smede i et Aag, som det er en Skjændsel at bære.

Emilie.

Du ved ikke, hvad Du siger, Poul . . . .

Rosen.

Ti stille, Emilie! . . . . kom herhen! (tager hendes Haand under sin Arm; til Poul). Har Du mere at sige?

Poul.

Jeg har det at sige, at hvis Emilie elsker mig, som jeg elsker hende, saa deler hun min Foragt for dette Aag og følger mig paa Tro og Love! Jeg modtager kun hendes Kjærlighed, naar den er fri og ubunden, thi kun i Kraft af den tilhøre vi hinanden! Dette er min bestemte, uigjenkaldelige Villie. Lad der saa ske, hvad der vil!

Doktoren.

Nei, det gaar for vidt!

Emilie.

Aldrig! . . . . jeg kan det ikke . . . . O, Poul, Poul, hvorfor er Du saadan!

Rosen.

Ti stille, min Pige! (til Poul). Maa jeg spørge Dig: Er Du bleven gal? . . . . Ved Du, hvad Du siger? Skammer Du Dig ikke ved i unge Pigers Nærværelse . . . .

Poul.

Jeg skammer mig ikke ved Sandheden, Hr. Justitsraad.

Rosen.

Aa, Du . . . . (tvinger sig og standser; Poul møder hans Blik med et ungdommeligt og udfordrende Øiekast, Rosen vender sig til Holm og siger langsomt og alvorligt). Maa jeg spørge Dem, Hr. Holm, er det Dem, der har lært Poul alt dette?

Holm.

Jeg kan ikke bære Ansvaret for Andres Handlinger.

Rosen.

De omgaar mit Spørgsmaal: Er det Dem, der har raadet ham til dette Skridt?

Holm.

Jeg tager dem Alle til Vidne, at jeg endnu idag har raadet ham derfra . . . . det hørte De jo selv for.

Rosen.

Det er endnu intet Svar: Er det Dem, der fra først af har bragt ham paa denne Ide og raadet ham til at udføre den?

Holm.

Det vil sige . . . . jeg har . . . . .

Rosen.

Ja eller Nei?

Holm.

Ja!

(Helene, der har fulgt Samtalen med en Blanding af Forfærdelse og Indignation, og som, efter at Rosen har henvendt sig til Holm, har lyttet til med forøget Uro og i feberagtig Spænding, staar fra dette Øieblik som forstenet, ængstelig bleg og med en unaturlig Ro udbredt over hele sin Person.)

Rosen

(peger mod Udgangen).

Maa jeg saa bede Dem forlade mit Hus!

Poul.

(farer op).

De har den Uforskammethed at vise ham Døren.

Rosen.

Nu kjender jeg Dem, falske Profet! Hvad skulde De her? Hvorfor sniger De Dem ind i en Familie, der levede lykkeligt og roligt, for at gaa den under Øinene med Deres glatte Ord og smukke Talemaader, og, mens De ler af dens Enfoldighed, undergrave dens Lykke, nedbryde Agtelsen, forføre Ungdommen og . . . . og . . . . og . . . . herud af mit Hus!

Holm

(i stærk Bevægelse, som han i Begyndelsen søger at tvinge).

Vær rolig, Hr. Justitsraad . . . . jeg gaar! . . . . . Efter den Fornærmelse, De har tilføiet mig, har jeg intet Valg . . . . Men først et Ord til mit Forsvar. De beskylder mig for at have bragt Ulykke over Deres Familie, og De tror, at jeg har villet det Onde for det Ondes Skyld . . . . Er det retfærdigt? . . . . De kjender mig ikke . . . . De ved ikke, hvad der rører sig i mig eller i Tiden . . . . eller tror De, at Mennesket selv er Herre over, hvordan han vil tænke og føle? Nei! Hvad der lever i Tiden, det taler igjennem os, det danner vore Tanker, bestemmer vore Følelser . . . , De og jeg, vi Alle ere de Basuner, hvori Tiden blæser sin Koral . . . . Men hvor bliver saa min Skyld? . . . . De tror, at det er en rolig Tid, hvori De lever! De ser ikke, at der gaar en skjult Strøm, rivende og voldsom. Endnu gaar den lavt, blandt Mudder og Dynd, men engang vil den, befriet fra sit Bund-

fald, bryde frem i al sin Vælde, kogende og sydende, pidskende Bølgerne til fraadende Skum! . . . . . Nu jager De mig ud af Deres Hus med Haan og Foragt! Der kommer en Tid, da Hjulet dreier sig, da jeg staar øverst og De ligger under! . . . . Med hvad Ret bryder De Staven over mig? . . . . Hvad har jeg gjort? Jeg har lagt en Sten til den Bygning, der skal reises tiltrods for al Modstand, og hvis stærke Mure trodse Dem og Deres Afmagt. Naar den Dag kommer, da Krandsen heises — jeg kræver dem Alle til Vidne . . . . (standser pludseligt, da han faar Øie paa Helene, der dødbleg og næsten afmægtig læner sig til et Træ). For Guds Skyld! . . . . Deres Datter . . . . . ser De da ikke, hun er syg . . . . hun . . . .

Rosen.

Min Datter angaar ikke Dem . . . . Bort fra mit Hus!

Holm.

Helene! hør mig . . . . blot et Ord . . . .

Helene
(kold og rolig, med lav Stemme).

Jeg kjender Dem ikke!

Holm.

Ogsaa hun! . . . . vil da Ingen . . . . O! min Gud! (styrter ud).

SEXTENDE SCENE.

De Forrige, uden Holm.

Poul
(stiller sig midt paa Scenen, trodsig med Armene overkors og følger med Øinene Rosen, der gaar heftig op og ned).

Vil De ikke ogsaa jage mig paa Døren? . . . .

Jeg gjør alle de Ord, han har sagt, til mine! . . . . Hører De! . . . . De skulde smide mig ud, mens De er saa godt i Gang dermed . . . . Jeg gjør mig jo skyldig i den samme Brøde: at have en anden Mening end De!

Emilie

(lægger Haanden paa hans Arm; han ryster den af sig).

Poul!

Doktoren

(paa hans anden Side).

Vær nu fornuftig!

Poul.

Jo! det maa jeg sige, De opfører Dem smukt! . . . . men det skal komme Dem dyrt til at staa, kan De tro! . . . . Hvorfor svarer De ikke? . . . . Tror De, De kan tie mig til Tavshed?!

Rosen.

Se til, Du tæmmer din Tunge, Poul!

Doktoren

(til Poul).

Hold dog inde, Menneske! . . . . ser De da ikke, hvor Emilie lider derunder?

Poul.

Hun maa hellere lide Lidt nu end Meget senere.

Doktoren.

Aa, en Frase hjælper ikke paa Sagen! . . . . hvorfra henter De Ret til for en Flyvegrilles Skyld at sætte en hel Families Lykke paa Spil.

Poul.

Det er ingen Flyvegrille! . . . . Det er en fast Beslutning, der har brugt mange Dage og Nætter

til at modnes . . . . Jeg er fast bestemt paa, at det skal have en Ende nu! . . . . Emilie! hør efter, hvad jeg siger: Du ved, at jeg elsker Dig saa høit, at jeg intet Offer vil sky for din Skyld, men jeg elsker Sandheden høiere, og paa dens Alter vil jeg, om det gjøres nødigt, ofre selv det Kjæreste, jeg har paa Jorden: Dig! . . . . Du hørte, hvad jeg før sagde, jeg gjentager det nu: Vil Du følge mig uden at Ægteskabets Lænker spotte vor Kjærligheds Frihed, saa lover jeg Dig til Gjengjæld, at jeg aldrig skal skuffe din Tillid, — hvis ikke . . . . saa maa Ofret bringes . . . . saa skilles vi i dette Øieblik for aldrig at se hinanden mere . . . . Nu maa Du vælge!

Emilie.

O, Poul! Du ved ikke, hvad Du gjør, Du . . . .

Rosen.

Ti, Emilie! Lad mig svare ham. Siden Du selv forlanger det, og siden det ikke kan være anderledes, saa skal Du have din Villie! . . . . Fra nu af er det forbi mellem os! Du kan gaa, hvorhen Du lyster, men Emilie bliver her.

Doktoren.

Betænk dog . . . .

Rosen.

Der er Ingenting at betænke! . . . . En Fader kaster ikke sin Datter i Armene paa et Menneske, der ikke har mere Agtelse for ham eller hende, end at han vover at komme med et saadant Forslag!

Poul.

Hvad saa Resultatet bliver. Hr. Justitsraad, forlader jeg Deres Hus. Men det er ikke Deres, men Emilies Svar, jeg søger. Hun har sin frie Villie, hun maa vælge mellem Dem og mig.

Rosen.

Det skal hun! Jeg frygter ikke hendes Valg. Hun har ikke tabt al Agtelse for sig selv.

Poul.

Hvad svarer Du, Emilie?

Rosen.

Jeg vil dog tilføie en Ting. Skulde Du — det er umuligt, det ved jeg — men skulde Du vælge at forlade din Fader og din Ære, — saa er min Dør lukket for Dig for bestandig.

Emilie.

O, Poul, Poul! hvorfor er Du saadan imod mig! . . . . Er det at elske mig at stille mig et saadant Valg!

Poul.

Det gjør mig ondt for Dig, Emilie, bitterligt ondt . . . . men det er sket! . . . . Hvis Du vil følge mig, saa . . . .

Emilie.

Nei! Nei! . . . . jeg kan det ikke! . . . . O, Fader, lad mig blive hos Dig . . . . Kan noget Menneske være saa ulykkelig! (bøier sig grædende mod hans Bryst).

Rosen

(trykker hende ind til sig og kysser hende paa Panden).

Det vidste jeg, mit Barn! . . . . (til Poul). Har

Du nu faaet din Villie? .... Gaa saa i Guds Navn og lad os være i Fred.

Poul

(staar et Øieblik som bedøvet).

Det kunde Du, Emilie! .... Vidste Du blot, hvor høit jeg elsker Dig .... Det er forsilde ..... Farvel! .... vi ses ikke mere! (vender sig og gaar langsomt mod Udgangen).

Emilie

(kjæmpende med sig selv).

Nei! Nei! jeg kan ikke! (river sig løs fra Rosen og kaster sig om Halsen paa Poul). Poul!

Helene

(med en Blanding af Forfærdelse og Indignation).

Emilie!

Emilie.

Lad der saa komme, hvad der vil .... Jeg kan ikke lade Dig gaa .... Tag mig med Dig! jeg vil følge Dig, hvor Du gaar .... jeg kan ikke Andet! .... Fader, tilgiv mig!

Rosen

(ude af sig selv).

Tilgive Dig! aldrig! .... Seil I kun jeres egen Sø, I To .... men det siger jeg .... kom mig ikke mere for Øine, thi, saasandt jeg lever, jeg jager Jer ud af mit Hus!

(gaar heftig bort.)

Doktoren

(efter ham).

Men saa hør dog! .... Rosen! .... Er Du fra Forstanden!

SYTTENDE SCENE.

De Forrige, uden Rosen.

Doktoren.

Det er jo det reneste Vanvid, dette! (ser paa Poul og Emilie, der staa blege og skjælvende af Angst). Se nu dem, de to blege Mennesker derhenne! . . . . Naa, saa det er den frie Kjærlighed, der skal være saa lykkelig! . . . . Gud maa vide, hvorfor de da staar og ryste af Angst, som om de havde begaaet en Forbrydelse . . . . Stakler! de ved ikke selv, hvad de har gjort. (Til Poul) Vil De tillade mig, Hr. Bech, at tale et Par Ord med Dem og Emilie om dette beklagelige Optrin.

Poul.

Det nytter ikke. — Nu er det sket . . . . De kan dog ikke bringe en Forsoning tilveie.

Doktoren.

Ønsker De det?

Poul.

Af mit inderste Hjerte. hvis det var muligt!

Emilie.

O ja, Hr. Poulsen! De mener os det godt! Tal med ham . . . . sig ham, at jeg ikke kan bære hans Vrede, at jeg . . . (brister i Graad). . . . at jeg er saa ulykkelig!

Doktoren.

Stakkels Pige! . . . . (til Poul). Vil De gjøre det Skete ugjort?

Poul.

Det kan jeg ikke.

Doktoren.

De maa dog indrømme, at De har handlet urigtigt.

Poul.

Urigtigt! Nei . . . . Nei, jeg har ikke! . . . . Jeg har Ret, jeg . . . .

Doktoren.

Godt! . . . . saa har De Ret . . . . Maaske! Jeg vil ikke disputere med Dem derom . . . . Men i et Punkt idetmindste har De Uret. Det, De vil, er jo først og fremmest, at ethvert Menneske skal have sin Frihed?

Poul.

Er det deri, jeg har Uret?

Doktoren.

Vist ikke! Lad mig tale ud. Det er i Kraft deraf, at De har handlet, som De har gjort?

Poul.

Ja.

Doktoren.

Og det er ikke noget øieblikkeligt Indfald, det er en Tanke, som De har underkastet en nøiagtig og samvittighedsfuld Overveielse?

Poul.

Naturligvis, det har jeg! . . . . I over en hel Maaned har jeg . . . .

Doktoren.

En hel Maaned! . . . . Ser man det! Og hvad De — med Deres Forstand og Udvikling — har brugt „en hel Maaned" til, det giver De nu Emilie et Par Sekunder til at tage Bestemmelse om! . . . .

Det kalder nu De at lade hende have sin frie Villie? Det er Deres Begreb om Frihed?

Poul.

De har Ret . . . . det er slet ikke faldet mig ind . . . . jeg har ikke tænkt derpaa . . . . men hvorledes skal jeg nu . . . .

Doktoren.

Hør nu mit Forslag! Som Emilies Gudfader og som den, der nu maa træde hende i Faders Sted, forlanger jeg af Dem, at der gives hende tilstrækkelig Tid til nøie og alvorligt at overveie sin Beslutning. Jeg forlanger, at Emilie nu strax flytter hjem til min Kone og mig og opholder sig i vort Hus i fjorten Dage. Hvis hun efter Udløbet af den Tid fastholder sin Beslutning, og hvis ikke heller De har forandret Deres Mening, saa giver jeg Dem mit Æresord paa, at jeg ikke længer skal lægge Dem Hindringer i Veien. — Hvad siger De dertil?

Poul.

Jeg gaar ind derpaa! — jeg vil jo kun, hvad der er rigtigt.

Emilie.

Og imens taler De med Fader? vil De ikke? . . . . O! hvis Alt kunde blive godt igjen.

Doktoren.

Det bliver det nok, min Ven! (til Poul). Saa giver De mig Deres Haand paa, at De i de fjorten Dage hverken mundtligt eller skriftligt vil søge at indvirke paa hendes Beslutning?

Poul
(giver ham Haanden).

Det lover jeg!

Doktoren.

Godt! — Lad os saa komme herfra. Her har vi Intet mere at gjøre.

(Han byder Emilie Armen; de gaa.)

ATTENDE SCENE.

Helene
(alene).

Hvor det skjærer og piner herinde . . . . Hvorfor kommer Taarerne ikke og lindrer? . . . . det er som Alt indeni mig er bleven til Sten . . . . Min Fader har jaget min Søster ud af sit Hus . . . . min Søster har svigtet sin Ære . . . . Forfærdeligt! . . . . og dog ingen Taarer! . . . . og han! han, der stod for mig som et skinnende Lys, ham er det, som . . . . o skammeligt! skjændigt! . . . , O! jeg trænger til at græde og græde og blive ved at græde . . . .

NITTENDE SCENE.

Helene. — Bedstemoderen.

Bedstemoderen
(kommer ud fra Havestudøren).

Monstro her er Nogen herude? . . . . Jeg syntes, jeg hørte Stemmer (famler sig frem med Stokken, finder den gamle Stol og sætter sig ned). Helene! Er Du her!

Helene.

Ja, Bedstemoder! (gaar hen og giver hende Haanden).

Bedstemoderen.

Hvor Du er kold, Barn! Kom, lad mig varme dine Hænder . . . . Saa! gjør det godt? . . . . Hør, min Ven, skal vi ikke have Slutningen paa Historien?

Helene.

Historien?

Bedstemoderen.

Ja. den om Prindsen.

Helene
(med udbrydende Graad).

Bedstemoder! Prindsen døde.

(Tæppet falder).

FJERDE AKT.

Scenen fremstiller en Have hos Doktor Poulsen. Tilhøire ligger Huset. Det er henad Aften. Lidt efter lidt falder Mørket paa; henimod Slutningen Maaneskin.

FØRSTE SCENE.

Doktoren og Rosen komme ud af Huset.

Rosen
(taler ind i Huset).

Farvel. Fru Poulsen! og endnu engang Tak for Deres Venlighed mod Emilie og fordi De fik hende bragt til Fornuft . . . . Hvad behager? . . . . Ja vist kommer jeg igjen . . . . Jeg skal blot hjem og hente Pigebørnene . . . . Farvel saalænge! (til Doktoren). Hør, kjære Ven! nu, da vi ere ene . . . . sig mig: Har Du gjort, hvad jeg bad Dig om?

Doktoren.

Hvilket?

Rosen.

Har Du anmodet . . . . denne . . . . Holm om at tale Poul tilrette?

Doktoren.

Ja, det vil sige, jeg har ikke truffet ham hjemme, men jeg har skrevet ham til og udbedet mig en Samtale. Jeg maa iøvrigt tilstaa, at det har været mig et meget ubehageligt Hverv. Jeg venter mig heller ikke Noget deraf.

Rosen.

Tror Du ikke, han skulde komme?

Doktoren.

Nei! og — ærligt talt — i hans Sted vilde jeg heller ikke have taget nogen Notits af en saadan Anmodning. Nei, jeg har foretaget et andet Skridt, som forhaabentlig vil bære bedre Frugter. Jeg har idag skrevet til Poul, at han, efter hvad der er forefaldet, maa betragte Forlovelsen mellem sig og Emilie som hævet.

Rosen

(urolig og forundret).

Som hævet?!

Doktoren.

Ja, det er det sikreste Middel til at faa ham tilbage. Jeg er overbevist om, at han allerede for længe siden har fortrudt, hvad han har gjort. Men det er nu engang ikke saa let at komme og sige, at man har havt Uret. Han trænger til en Anledning — det er den, jeg har givet ham.

Rosen.

Du har Ret . . . . Jeg kan ikke være Dig taknemlig nok, kjære Ven, for Alt, hvad Du har gjort for os i denne Tid.

Doktoren.

Snik—Snak! Naar Du i din Hidsighed render Dig en Stage i Livet, saa er det min Pligt at reparere Skaden. Jeg er ikke Doktor for Ingenting, maa Du vide.

Rosen.

Ja, jeg har kanske ikke baaret mig ganske rigtigt ad.

Doktoren.

Nei, det skal Gud vide! Havde Du været den besindige og fornuftige Mand, som Folk anser Dig for, saa havde Du simpelthen lukket Pigebarnet inde i sit Værelse, til de Nykker var gaaet af hende; istedetfor gaar Du hen og lyser en theatralsk Forbandelse over hendes syndige Hovede . . . . Ja, tak Du din Gud, at det gik, som det gik . . . . Naa, lad os nu ikke tale mere om det . . . . Har Du været paa Fabriken idag?

Rosen.

Jeg kommer lige derfra. Gudskelov at vi fik det igang igjen . . . . Sig mig, ved Du Noget om Lisner?

Doktoren.

Stakkel! — det gjør mig ondt for ham . . . . men der maatte statueres et Exempel.

Rosen.

Ja, det maatte der vel . . . . Var han meget ulykkelig, da han fik et vide, at han ikke vilde blive antaget igjen?

Doktoren.

Han sagde ikke et eneste Ord. Han var noget bleg, da han gik.

Rosen.

Stakkels Mand! . . . . Tror Du ikke, at vi . . . . . i al Hemmelighed, forstaar sig . . . . kunde gjøre Noget for at hjælpe ham lidt?

Doktoren.

Jeg har selv tænkt derpaa . . . . Vi kan tale derom, naar Du kommer igjen . . . . Bliv nu ikke for længe borte.

Rosen.

Nei, jeg gaar lige hjem og henter Emilie.

Doktoren.

Helene kommer dog vel med?

Rosen.

Ja vist gjør hun det. Hun er oppe for at spørge til sin Kusine, der er syg, som Du ved. Hun gaar saa lige herhen. Jeg haaber, hun kan komme, før det bliver mørkt . . . . Farvel saalænge!

Doktoren.

Farvel, Rosen!

(Rosen gaar ud tilhøire).

ANDEN SCENE.

Doktoren

(alene; ser paa sit Uhr).

Klokken er allerede henved Syv . . . . Poul maa jo have faaet mit Brev . . . . Skulde han virkelig ikke komme . . . . Naa, ja! det er ogsaa en Løsning paa Historien . . . . Ah! der har vi den forlorne Søn! det lader dog til, han har faaet Skræk i Blodet.

TREDIE SCENE.

Doktoren. — Poul kommer hurtigt og urolig fra venstre Side.

Doktoren.

Hvad ser jeg! Er det Dem, Hr. Bech! Velkommen.

Poul.

Gud være lovet, at jeg traf Dem hjemme.

Doktoren.

Hvad staar til Tjeneste? . . . . Er De syg? . . . . . De ser saa forstyrret ud?

Poul.

Jeg har for lidt siden faaet et Brev fra Dem . . . .

Doktoren.

Ja.

Poul.

Hvori De fortæller mig, at min Forlovelse med Emilie er hævet . . . .

Doktoren.

Det kan da ikke forundre Dem? Det er jo kun den simple og naturlige Følge af, hvad der er sket.

Poul.

Kalder De det naturligt? Naturligt! at hun, som jeg elsker, og som elsker mig . . . . men det er umuligt . . . . det kan ikke ske. Jeg vil ikke opgive hende . . . . Jeg maa tale med hende! hvor er hun?

Doktoren.

Frøken Rosen? hun er hjemme.

Poul.

Hjemme?! . . . . hos sin Fader?

Doktoren.

Ja, naturligvis. Hvor skulde hun ellers være? Hun tog hjem Dagen efter.

Poul.

Det er altsaa sandt? Hun hæver sin Forlovelse med mig? hun støder mig fra sig . . . . og uden at sige et eneste Ord . . . . hun, som — Nei! det kan ikke være muligt! Emilie kunde aldrig . . . . Jeg forlanger at vide, hvorledes dette er gaaet til.

Doktoren.

Det er gaaet ganske naturligt til. Da hun var kommen saameget til Ro efter det beklagelige Optrin forleden, at hun kunde tænke klart over Situationen, saa indsaa hun, at et Forslag som det, De havde gjort hende, var en Fornærmelse imod hende. og det gik derigjennem op for hende, at hele den Idekreds, hvori De bevæger Dem, var saa forskjellig fra hendes, at der ikke kunde være Tale om den Harmoni, som er nødvendig, naar man skal leve et helt Liv sammen. — Saa tog hun hjem.

Poul.

Og saa let kunde hun opgive mig!

Doktoren.

Let! Hm! En ung Pige, der mener det alvorligt med sin Kjærlighed, kommer ikke saa let over noget Saadant. Kan det være Dem nogen Beroligelse, saa kan jeg forsikre Dem, at det har været hende en stor Sorg. Men jeg haaber, at Tiden, forandrede Forhold . . . .

Poul.

Og ikke et Ord havde hun at sige mig! Hvis vi dog blot havde talt med hinanden, saa vilde . . . .

Doktoren.

Til hvad Nytte, Hr. Bech? Jeg kan fortælle Dem — som et Kuriosum — at hun var naiv nok til at spørge mig, om jeg ikke troede, at Alt dette fra Deres Side kunde være en ungdommelig Opbrusning . . . .

Poul.

Ja . . . .

Doktoren.

En øieblikkelig Letsindighed, der ikke havde nogen dybere Rod, og som var Deres egentlige Natur fremmed . . . .

Poul.

Ja, netop . . . .

Doktoren.

Om det ikke kunde være en Paavirkning fra Andre, og saa fremdeles . . . . det var virkelig rørende at se, hvorledes hun klyngede sig til dette som sit sidste Haab . . . .

Poul.

Ja, ja . . . . og hvad sagde De?

Doktoren.

Jeg! Jeg svarede hende naturligvis, at det kunde der slet ikke være Tale om.

Poul.

Det svarede De hende?

Doktoren.

Ja, naturligt? Jeg sagde hende, at det vilde

være en Fornærmelse mod Dem at tro, at De uden den nøieste og alvorligste Overveielse vilde have handlet, som De har gjort . . . .

Poul.

Men hvis jeg nu senere . . . .

Doktoren.

Og jeg tilføiede, at naar en Mand gjorde sig til Talsmand for Ideer, der vare saa alvorlige og gjennemgribende i deres Følger, saa gik det ikke an at betragte det som Spøg eller Leg . . . .

Poul.

Jeg tilstaar, at . . . .

Doktoren.

Saa var det udsprungen af en grundfæstet Overbevisning, der hvilede paa et helt Livs Erfaring, og som kun var naaet gjennem mange Kampe, og at hun tog storlig feil, naar hun troede, at en ung Piges Kjærlighed kunde bringe en saadan Mand til at svigte sine Principer . . . . Ja, for saadan er det dog vel?

Poul.

Spot mig kun! Jeg har fortjent det . . . . Hvad raader De mig til at gjøre?

Doktoren.

De skal Ingenting gjøre. De skal være glad over, at det er sket, som det er sket . . . . Emilie passer ikke for Dem eller Deres Ideer. Saadan en lille Pige, der hænger ved Dem med hele sit Hjerte, og hvis Tanker ene og alene dreier sig om Dem, hende kan der, naar Alt kommer til Alt, ikke være meget ved.

Poul.

Hvor kan De staa og pine mig saadan! Vil De de ikke forstaa, at jeg bittert angrer, hvad jeg i et Øiebliks Hidsighed og . . . . Vanvid har gjort. — Hvorfor piner De mig da? . . . . Er jeg ikke allerede straflet haardt nok!

Doktoren.

Ikke mere, end De har fortjent. Man kan ikke saadan skyde Følgerne af sine Handlinger fra sig! Man leger ikke ustraffet med Ild.

Poul.

Er der da ikke det mindste Haab for mig?

Doktoren.

Jeg ved det ikke . . . . Men det ved jeg, at var jeg i Emilies Sted, vilde jeg betænke mig to Gange paa at betro mig til et Menneske, der havde budt mig noget Saadant.

Poul.

Jeg har fortrudt det lige fra det Øieblik, det skete . . . . og hvis hun . . . . hvis hun vilde tilgive mig, saa lover jeg . . . . saa svarer jeg for mig selv . . . . Hr. Doktor! De er den, der har mest Indflydelse paa hende . . . . Hvis De vilde gaa i Forbøn for mig, saa . . . .

Doktoren.

Jeg?! Nei, det maa De virkelig selv om.

Poul.

Hvad raader De mig til at gjøre?

Doktoren.

Fortæl hende simpelt og ligefremt, hvordan Sagerne staa, at De erkjender at have baaret Dem ad

som et galt Menneske, men at De fortryder det . . . . . og se saa, hvad der kommer ud deraf.

Poul.

Ja, det vil jeg!

Doktoren.

Hvis De vil gaa derhen strax, saa vil De træffe Emilie og Justitsraaden hjemme. Saa kan De faa det Hele afgjort endnu iaften.

Poul.

Endnu iaften?!

Doktoren.

Betænker De Dem?

Poul.

Nei! jeg gaar . . . . Tak, Hr. Doktor, tak for Alt, hvad . . . .

Doktoren.

Mig har De ikke Noget at takke for — Farvel, Poul! Til Lykke!

(Han gaar ind.)

FJERDE SCENE.

Poul. — Strax efter Holm.

Poul.

Maaske kan Alt blive godt endnu! (gaar ud tilhoire, men kommer strax efter hurtigt og forsigtigt tilbage). Jeg tager ikke feil! . . . . Det var Holm, jeg saa ude paa Veien! . . . . Bare han ikke har set mig . . . . Jeg vil vente, til han er gaaet forbi! (speider forsigtigt ud mellem Buskene). . . . . Hvad ser jeg! . . . . Han

kommer herind! (ser sig hjælpeløst om). Hvad skal jeg gjøre!? . . . . Der er han! (han trykker sig op mod en Busk i Baggrunden).

Holm

(kommer ind og gaar forbi uden at se ham; Poul vil forsigtigt snige sig ud, da Holm, gjort opmærksom ved Støien, vender sig og siger:)

Poul! Hvad gjør Du her?

Poul

(flov og med nedslagne Øine).

Ah! er det Dig, Holm! . . . . Jeg kjendte Dig virkelig ikke.

Holm.

Hvad bestiller Du her?

Poul

(som før).

Hvad jeg bestiller? . . . . jeg . . . . jeg gik mig en Tur . . . . og saa fik jeg Lyst til at se lidt ind i Haven . . . . (Med et Kast med Hovedet og idet han tvinger sig til at se ham ind i Øinene) Det har jeg vel Lov til, skulde jeg mene.

Holm.

Du lyver, Poul! Du har været derinde! (peger mod Huset).

Poul.

Naa! om saa var!? Det skylder jeg vel ikke Dig Regnskab for.

Holm.

Svar mig! Hvad vilde Du der?

Poul.

Det angaar ikke Dig.

Holm.

Det angaar mig mere, end Du tror.

Poul.

Jeg vil sige Dig engang for alle, Holm, at saameget jeg end har holdt af Dig og set op til dine Evner, saa maa det fra nu af være forbi mellem os. Gaa Du dine Veie, jeg gaar mine.

Holm.

Ei—ei! Du opsiger mig Huldskab og Troskab?

Poul.

Ja! . . . . Jeg har faaet nok af at være en Lededukke i dine og i de Andres Hænder. Det er forbi nu. Hvor klog og begavet Du end kan være, saa skal Du ikke længer gjøre Dig Uleilighed med at tænke og føle paa mine Vegne. Det skal jeg nok selv besørge . . . . Du spurgte mig, hvad jeg vilde her. Jeg skal sige Dig det. Jeg vilde gjøre min Uret god igjen . . . . Ja, min Uret! thi jeg har begaaet en Uret, saasandt som Samvittigheden hverken har ladet mig Ro ved Dag eller Nat . . . . . Thi jeg tror endnu paa Samvittighedens Stemme, — saa kan Du og det andet Slæng le saameget, I lyste. Jeg bryder mig ikke en Døit om de Skraalhalse, der tro, at hele Verden kun dreier sig om dem.

Holm.

Du dømmer om Andre fra Dig selv.

Poul.

Holde Taler, det kan de! . . . . Kan Du nævne mig En af dem, der har gjort saameget som en eneste Smule for de Ideer, de altid skraaler om? Blot En?

Holm.

Jo! Du skulde opkaste Dig til Dommer! he! Du! Du, der flygter som en Hund med Halen mellem Benene, fordi der viser sig et Par Skyer i Horisonten . . . . Skam Dig, Poul! . . . . For Pokker! løft dit Hoved og vær en Mand! I Kampen for Ideen gjælder ingen Halvhed! . . . . Saml al din Villie. al din Kraft, al din Lidenskab, — og saa: løs paa det Maal. Du har sat Dig! . . . . Saa blegner al Modstand.

Poul.

Du kan spare dine Ord. De ere spildte paa mig. I kan selv udføre Eders Ideer, hvis I har Lyst dertil . . . . Jeg melder mig fra det!

Holm.

Du er en Pjalt, Poul!

Poul

(rolig, med undertrykt Bevægelse).

Ja! haan mig kun! . . . . I har ikke prøvet, hvad det vil sige . . . . Jeg er den Eneste, der har taget Lidelsen!

Holm.

Du! Lidelsen!

Poul

(stille og bevæget).

Jeg har mistet den, jeg elskede høist paa Jorden.

Holm.

Hvad mener Du med det?

Poul

(neppe istand til at beherske Graaden).

Hun har taget sit Løfte tilbage.

Holm.

Er det sandt?

Poul.

Kunde hun Andet? Hvad maatte hun, der er saa ren og uskyldig, tro om den, der vovede at byde hende, hvad jeg har budt hende! . . . . Jeg agter hende derfor, og jeg har aldrig elsket hende saa høit som nu! . . . . Hvor kunde jeg faa det over min Mund! jeg begriber mig ikke selv! . . . . Men det er Jer, der har sat det i mig, Du og de Andre — ja, netop Du! Før Du kom, var jeg mig selv, og vilde ikke Mere, end jeg kunde; det var Dig, der blæste mig op! . . . . Gid jeg aldrig havde kjendt Dig!

Holm.

Det gjør mig ondt for Dig, Poul.

Poul.

Spar din Medynk! . . . . Fra nu af skilles vore Veie. Jeg kjender Dig ikke mere.

(Gaar hurtigt ud tilhøire.)

FEMTE SCENE.

Holm

(alene).

Stakkels Poul! . . . . Jeg kan forstaa ham . . . . . det maa være tungt at miste den, man elsker . . . . Gives der da ingen Kvinder, der ere istand til at føle denne evige, ubegrændsede Kjærlighed, i hvis Straaler alle Hensyn fortæres, som ikke veier og maaler, men som bryder hvert et Baand og bringer hvert et Offer, som glemmer Alt, fordi de kun vil Et, som aabner deres Arme og siger: Da Kjær-

ligheden fødtes i min Sjæl, da døde hele Verden for mig . . . . Jo! jeg tror derpaa! jeg vil tro derpaa . . . . hvis ikke, saa . . . . Kunde jeg møde hende her! . . . . Denne Doktor tror, at jeg kommer for hans Skyld . . . . hvad mon han vil mig? . . . . han aner ikke, at . . . .

SJETTE SCENE.

Holm. — Doktoren.

Doktoren.

Jeg beder Dem undskylde, hvis jeg har ladet Dem vente. Jeg vidste ikke, De var kommen. Maa jeg bede Dem træde indenfor.

Holm

(kort).

For at jeg anden Gang kunde blive vist Døren? . . . . Tak, jeg bliver her.

Doktoren.

Som De vil. Jeg har tilladt mig at udbede mig en Samtale med Dem, og jeg kan tænke, at det maa have forundret Dem at modtage en saadan Anmodning fra mig.

Holm.

Jeg antager, at Forundringen bliver gjensidig. Det kan neppe have forundret Dem mindre, at jeg har imødekommet en saadan Opfordring.

Doktoren.

Jeg takker Dem, fordi De er kommen. Det gjør mig saameget mere ondt at have uleiliget Dem, som den Anledning, i hvilken jeg vilde have udbedet mig Deres Bistand, nu er falden bort af sig

selv. Jeg vilde have anmodet Dem om at være mig behjælpelig med at bringe Poul til Fornuft.

Holm.

Det synes, som om De er uvidende om, at dette Forslag mildest talt er en Uhøflighed imod mig.

Doktoren.

Det kan jeg dog ikke se. Hvor forskjellige vore Meninger end ellers kan være, saa troede jeg dog, at vi kunde være enige om Et: at en Alliance med et saa ungdommeligt og letsindigt Brushovede som Poul ikke i nogen synderlig Grad kunde gavne hverken Dem eller Deres Sag, — ja, jeg maa ærligt talt tilstaa Dem, jeg havde endogsaa smigret mig med det Haab, at De efter en rolig Overveielse selv vilde indrømme det Forkastelige i det, De har tilskyndet ham til at gjøre, saameget mere som De dog ikke kan frikjende Dem selv for et vist Ansvar med Hensyn til de sørgelige Følger, det kan have for hele hans Fremtid.

Holm.

Ansvar? Jeg drister mig til at paastaa, at den Indflydelse, jeg har havt paa Poul, kun kan udvikle og forædle ham. Jeg har vækket ham af hans Døs, jeg har aabnet hans Øine for det Trællesind, hele den jammerlige og bornerede Tænkemaade, der karakteriserer Samfundet og dets Vedhængen ved gamle, udslidte Ideer, der forlængst har mistet al Ret til at leve. Er dette mit Ansvar? Jeg kan bære det.

Doktoren.

Det er overmaade stærke Ord, Hr. Holm! . . . . . Jeg skal ikke nægte, at det Had og den Haan,

hvormed De og Deres Kreds ved hver en Leilighed overfalder den bestaaende Tilstand, altid har været en Gjenstand for min Forundring. Det Samfund, hvori vi leve, er jo dog ikke bleven til af sig selv! det hviler paa Ideer, der kan forekomme Dem som gamle og udlevede, men som dog vel engang i alt Fald har været det sunde og naturlige Udtryk for, hvad Menneskene har tænkt og følt. Det er ikke faldet ned til os fra Maanen . . . . Det er et naturligt og nødvendigt Resultat af en Række historiske Forudsætninger og har derigjennem sin ideelle Berettigelse og et ustridigt Krav paa Respekt.

Holm.

Og paa denne Respekt skal alle senere Tider hvile i hellig Beundring for Fortidens Gjerninger og i rolig Nydelse af de skjønne Frugter, de have baaret?! . . . . Hvorfor ikke?! . . . . Med andre Ord: den Respekt, som De tilbeder, er en Bom, hvorpaa der staer skrevet: „Videre kommer Ingen! her standser al Udvikling! her dræbes alt Liv! fra nu af er der Intet at gjøre uden at sove!“

Doktoren.

Nei! — Hvad der har levet sin Tid ud, det maa dø, — og det dør! Men man skaber ikke Noget af Intet. Den Respekt, hvorom jeg taler, er Grundstenen, hvorpaa der skal bygges, hvis man ikke vil, at Jorden skal vakle under sin Byrde . . . . . Tro De mig, Deres Stræben vilde bære bedre Frugter, hvis den udsprang, ikke saameget af Had til det Gamle, som af Kjærlighed til det Nye!

Holm.

Fraser!

Doktoren.

Ja, kald De det Fraser, hvis De vil . . . . Man laver ikke Verden om i en Haandevending! Den Følelse af, hvad der er Ret og Uret, den hele Forestillingskreds, der har sine Rødder dybt i det Bestaaende, den vælter ikke om, fordi De og en Hoben unge Mennesker raabe paa, at det bør være anderledes, selv om de saa havde titusinde Gange Ret . . . . Og den, der kommer til en ung Pige med Forslag om fri Kjærlighed, han fornærmer hende i hele hendes Tankegang, — og han elsker hende ikke! ellers kunde han ikke i selve det Øieblik, hvori han aabenbarer hende sin Kjærlighed, være betænkt paa at holde sig en Udvei aaben, ad hvilken han kan slippe bort, naar det kniber; thi Andet er det ikke, naar Alt kommer til Alt!

Holm.

Og videre har Deres „Respekt“ ikke formaaet at føre Dem! . . . . De har en daarlig Tro til Verden. Jeg for min Del tror, at der gives Kvinder, der ere istand til at hæve sig over Verdens Smaalighed, der ere ædle og høisindede nok til at trodse alle Hensyn for fuldt og helt at hengive sig til den Mand, de elske.

Doktoren.

Maaske der gives saadanne Kvinder. Jeg tror det selv. Men de ere sjeldne. De finder ikke En af titusinde.

Holm.

Men denne Ene har Ret, de Andre Uret. Hun skriver Loven!

Doktoren.

De er en fuldblods Idealist, Hr. Holm!

Holm

De tager feil, — men kald mig, hvad De vil!

Doktoren.

Skulde kun de have Ret til at leve, der leve fuldt ud for Ideen, saa Gud hjælpe os Allesammen! . . . . Nei, naar det er en Erfaring, der Dag for Dag bekræfter sig, at Menneskene ikke ere saa gode som de burde være, saa er Hensynet dertil selvskrevet til at spille en Rolle ved Samfundets Ordning.

Holm.

Lad os ende denne Samtale. Den fører ikke til Noget. Vi To forstaa ikke hinanden.

Doktoren.

Som De vil . . . . Vore Veie synes saa forskjellige. Hvem ved? . . . . maaske føre de dog til samme Maal.

Holm.

Jeg tror det ikke. Farvel.

Doktoren.

Farvel! (han gaar ind).

SYVENDE SCENE.

Holm. — Strax efter Helene.

Holm

(gaar rask mod Udgangen tilvenstre, men standser og lytter).

Det er hende! . . . . Jeg føler det paa mig . . . . . det er hendes Gang . . . . og hendes elskede

Skikkelse . . . . Jeg skjælver over hele Kroppen . . . . . Hvorfor er jeg bange? . . . . Mod! Hun maa være min!

(Helene kommer fra venstre Side uden at se Holm.)

Holm

(træder frem).

Tilgiv, at jeg vover at standse Dem . . . . Vil De værdiges at høre, hvad jeg har at sige?

Helene

(farer sammen, da hun ser ham).

Jeg har Intet med Dem at tale. (Vil gaa.)

Holm.

Gaa ikke . . . . jeg beder Dem . . . . hører De! . . . . gaa ikke! (træder i Veien med hende). Nei! De maa ikke gaa! De skal høre mig!

Helene.

Med hvad Ret vover De . . . .

Holm.

Fordi jeg kjender Dem bedre end De selv! Fordi baade De og jeg ere for gode til, at der skal leges med vor Skjæbne! . . . . Forstaar De da ikke, at dette Øieblik skal afgjøre min Lykke og Deres! . . . . Tilgiv mig, Helene! vil De høre, hvad jeg har at sige?

Helene.

Hvorfor beder De, naar De kan tvinge . . . . (forpint; med et pludseligt Udbrud) Hvorfor piner De mig?! Hvorfor søger og forfølger De mig overalt! hvad har jeg gjort Dem!?

Holm.

Ja, jeg har søgt Dem og trodset Deres Mishag, jeg har fulgt Dem og ikke ændset Deres hur-

tige Gang og Deres nedslagne Øine . . . . jeg har sneget mig om Deres Bolig om Natten, naar De sov . . . . og De spørger mig hvorfor?! . . . . Jeg kunde ikke Andet! det er mit eneste Svar . . . . Helene; jeg elsker Dem!

Helene.

Gaa . . . . forlad mig . . . . Vi To kjende ikke hinanden mere! (vil gaa).

Holm

(griber hendes Haand).

Hvortil denne strenge Kulde! Vil De da bedrage Dem selv og mig? Jeg skal give Deres Tanker Ord: De elsker mig, Helene, som jeg elsker Dem! det er Verdens Dom, De frygter! . . . . Vi vil reise bort herfra . . . . vi To alene . . . . langt bort, hvor Ingen kjender os . . . . vi vil glemme Verden og al dens Kamp og Strid . . . . Kom! følg mig . . . . et helt Liv fuldt af Lykke og Kjærlighed venter os derude . . . .

Helene

(støder ham fra sig).

Slip mig! De fornærmer mig!

Holm.

Glem hvad jeg sagde . . . . jeg vidste ikke af mig selv . . . . jeg tigger Dem om Tilgivelse — nei! vend Dem ikke bort! — De ved slet ikke, hvad De er for mig . . . . De er mere end mit Liv, mere end min Gjerning, mere end Alt i Verden . . . . . Engang havde De Godhed for mig . . . . hvad skiller os da nu?

Helene.

Det Onde, der skyder frem i Deres Fodspor.

Holm.

De dømmer haardt. Mit Livs Maal var ikke af det Onde.

Helene.

Hvad kjender jeg dertil?! . . . . Jeg ved kun det: Verden laa saa lys for mig . . . . De har gjort den mørk og skummel.

Holm.

Har jeg forbrudt mig imod Dem, saa glem og tilgiv . . . . Helene! De er voxet sammen med det Bedste i mig! Stød mig ikke fra Dem, — saa dræber De det!

Helene

(vender sig imod ham: med Lidenskab).

Har De da Intet dræbt i mig?! Det Bedste, det Skjønneste, jeg eiede, har De traadt under Fødder! . . . . Ingen, Ingen, Ingen har saaret mig, som De!

Holm.

Men Ingen har elsket Dem, som jeg! . . . . Jeg kan ikke opgive Dem! . . . . Hvad forlanger De af mig? Vil De, at jeg skal blive en Anden end den, jeg er? vil De, at jeg skal vende de Ideer, jeg har kjæmpet for, Ryggen? at jeg skal kjæmpe imod dem? . . . . Alt, Alt vil jeg gjøre . . . . blot De vil sige, at De elsker mig?

Helene.

De bedrager Dem. Jeg elsker Dem ikke . . . . . Der stod en Skikkelse for mig, saa stor og herlig, jeg elskede den over Alt i Verden, og jeg

kaldte den med Deres Navn! . . . . Det er forbi! . . . . De havde Ret! jeg sov en fortryllet Søvn . . . . . men jeg drømte saa smukt! Jeg drømte om en stolt Mand, der gik sin lige Vei med løftet Hoved og spredte Lys omkring sig og satte Sjælene i Flammer, jeg følte, at min Skjæbne var knyttet til hans, at hvorhen hans Vei end gik, — der maatte jeg følge . . . . Nu er jeg vaagnet. Den Dag, da De stod for mig, bleg og skjælvende, vaklende under Deres Ansvar, da jeg med Angst følte, hvad det var, De vilde, — den Dag endte min Drøm! . . . . Føler De da ikke, at Alt mellem os er forbi! . . . . Den, jeg elskede, er død! — Lad mig alene med min Sorg.

(Gaar stille bort.)

OTTENDE SCENE.

Holm

(alene).

Og hende har jeg tabt! . . . . uigjenkaldelig tabt! . . . . Intet Haab er der tilbage . . . . Taager, hvorhen jeg vender mig mig, intet Lys . . . . intet Glimt . . . . Det er som om Verden var blevet øde, og jeg stod ene tilbage! . . . . Hvad har jeg syndet, at jeg straffes saa haardt! (staar et Øieblik hensunken i Fortvivlelse, løfter saa pludseligt Hovedet og lytter). Hvem er det, der taler? . . . . Jeg kjender den Stemme . . . . Det er mine Venner! . . . . Hvad vil de her . . . . Mødes med dem . . . . nu . . . . her? . . . . Nei!

(han skjuler sig i Baggrunden).

NIENDE SCENE.

Holm. — Bentzen, Brok, Christiansen, Grøn, Ditlevsen, Hammer og flere unge Mennesker komme ind fra venstre Side.

Brok.

Hvad Pokker skal vi her?

Hammer.

Det er rent galt! vi er kommen ind i en privat Have.

Grøn.

Lad I bare mig! tjen mig bare i at være stille.

Hammer.

Maa jeg spørge, skal vi ikke til Kroen?

Brok.

Jo, Gu' skal vi til Kroen!

Hammer.

Saa skulde vi have dreiet om ad Veien tilhøire.

Brok.

Følg efter mig! jeg skal vise Vei!

Grøn.

Stille, for Fanden! Kan I ikke vente et Øieblik! Nu skal jeg sige Jer, hvorfor jeg har ført Jer herhen: Ser I det Hus, der ligger der?

Hammer.

Javel! hvad det?

Grøn.

Jeg har faaet opsnuset, at derinde befinder sig for Øieblikket to Personer, med hvem vi har en lille Regning at opgjøre: Jeg mener Justitsraad

Rosen og hans værdige Ven, denne Doktor Poulsen. der begge ved den Maade, hvorpaa de ere traadte op mod Poul Bech og Holm, have haanet os og den Ide, vi repræsentere.

F l e r e.

Hør, hør!

H o l m
(afsides).

Hvad har de isinde?!

G r ø n.

Skulle vi roligt finde os i dette?

A l l e.

Nei, nei!

G r ø n.

Nei! vi ville lade dem vide og føle, at de Ideer, som de i deres Blindhed foragte, lever et kraftigt Liv i Folket, vi ville lade Omvæltningernes Torden runge for deres Øren og skræmme dem op af deres Slummer . . . . Med andre Ord: Jeg har digtet en Sang, mine Herrer, som det oprindeligt var min Hensigt, at vi skulde synge ved Gildet iaften, og hvori jeg med de ringe Evner, hvorover jeg raader . . . .

F l e r e.

Aa—aa! . . . . hør ham! . . . . han fisker!

G r ø n.

Kort sagt, hvori jeg har forsøgt at tolke, hvad der bor i os. Vil de slutte en Kreds omkring mig, mine Herrer, og synge de to sidste Linier med i Chor.

H a m m e r.

Det gaar s'gu ikke an!

Grøn.

Hvad vil det sige?

Hammer.

Man kan s'gu ikke saadan give sig til at synge i en privat Have.

Ditlevsen.

Blæse være med det! Er Du bange?

Christiansen.

Der er Ingenting i Veien . . . . her har Politiet Intet at gjøre.

Grøn.

Altsaa, mine Herrer, saa begynder jeg:

1.

I, der famle i Dvaskhedens Nat
Med Hjerter, der ikke kan banke,
Med Trællemærket paa Panden sat,
Med lænket Villie og Tanke:
Ryst eders Lemmer, vaagn af jert Blund,
Den Samson, I lænker og blinder,
Reiser sig engang i Hævnens Stund
Og styrter jert Tempels Tinder.

Chor.

Reiser sig engang i Hævnens Stund
Og styrter jert Tempels Tinder.

2.

Da er den kommen, den Hævnens Dag,
Da Løgnen skal stinges tildøde,
Mens under ramlende Throners Brag
Alverden skal lægges øde! —

Men paa Ruinen vor lille Hær
Med opløftet Banner skal stande,
Støttet paa Sandhedens Flammesværd,
Med Ideens Lys om sin Pande!

Chor.

Støttet paa Sandhedens Flammesværd,
Med Ideens Lys om sin Pande!

Flere.

Bravo! Bravo!

Ditlevsen
(op til Vinduerne).

Det kan I have godt af, I Filistre!

Grøn.

Synes I om den?

Hammer.

Den er s'gu god . . . . Jeg mener det virkelig!

Flere:

Fortrinlig! — Udmærket! — Ganske brillant!

TIENDE SCENE.

De Forrige. — Hansen kommer med Lisner, der kun modstræbende følger, under Armen. — Strax efter Poul.

Lisner.

Nei, slip mig! . . . . slip min Arm!

Hansen.

Her skal I se, hvem jeg fandt luskende om derude.

Flere.

Lisner! det er jo Lisner!

Lisner.

Slip mig, Dreng! (river sig løs). Slip mig, siger jeg!

Hammer.

Ikke saa hidsig, gamle Kammerat!

Hansen.

Hvem siger De „Dreng" til!? Ved De, hvem De taler til?

Christiansen.

Hvad er der i Veien med Dem, Lisner? Har De tabt Humøret, Gamle?

Lisner.

Kan han ikke lade mig gaa? . . . . Jeg er ikke oplagt til Narrestreger . . . .

Hansen.

Nu igjen!

Christiansen.

Det er tydeligt, han trænger til at muntres op. Følg med til Kroen og faa noget Aftensmad og et Glas Puns, saa skal vi have os en lystig Aften.

Lisner.

Drik De Deres Puns selv . . . . en lystig Aften! . . . . Vil De gjøre Nar af mig? . . . . (heftig). Tag Dem iagt, siger jeg!

Christiansen.

Men hvad Pokker gaar der af Dem, min gode Mand?

Hansen.

Han er gal!

Lisner.

Hvorfor, tror De, jeg driver om her i Mørket?

Christiansen.

Ja, det er ikke godt for mig at vide.

Lisner.

Tror De, det er for min Fornøielses Skyld?

Christiansen.

Ja, hvorfor ellers?

Poul

(kommer fra høire Side; afsides og forundret).

Hvad gaar her for sig?

Lisner.

Jeg tør ikke komme hjem, skal jeg sige Dem . . . . jeg tør ikke se dem derhjemme i Øinene . . . . . det er Grunden! derfor er det, at jeg sniger mig om her i Mørket som en Forbryder . . . . og jeg er en Forbryder! . . . . Le ikke, siger jeg Dem! . . . . Ved De, hvad det vil sige at se sine smaa Børn sulte? Har De prøvet, hvor det stikker En i Hjertet? . . . . (heftig). Men det er jeres Skyld!

Christiansen.

Hvad behager!?

Lisner.

Det er jeres Skyld, siger jeg! Det er Jer, der har gjort Hovedet tummelumsk paa mig med jeres Løfter og store Talemaader . . . . Hvad Mening var der i det? . . . . Jeg havde det jo godt . . . . men jeg vil ikke, de skal sulte! . . . . Det er Jer, der har taget Brødet ud af Munden paa os, — I skal give os det igjen!

Hansen.

Vil De tale i en ordentlig Tone!

Christiansen.

Er De forrykt?

Lisner.

Ja, Gud bevare mig for at blive det . . . . I skal hjælpe mig! Jeg forlanger det! det er ikke andet end min Ret!

Hansen.

Hvad synes I?!

Ditlevsen.

Har man kjendt Magen?!

Grøn.

Lad mig faa Ordet! . . . . Mine Herrer! . . . .

Christiansen.

Nei, lad mig sige ham Besked! — Hvis De tror, at det at kjæmpe for en Ide er det samme som at faa sine Lommer fyldte, saa tager De feil, min gode Mand. De kommer her og overfuser os med Deres Uforskammetheder, istedetfor at De burde takke os, fordi vi har hjulpet Dem til den uforskyldte Ære at udrette Noget for den gode Sag. De maa vide, at Ideens Stridsmand tragter ikke efter Guld og Rigdom! Ideen er hans Maal, hans Gud, — Lidelse, Savn og Modgang hans trofaste Følgesvende, — Bevidstheden om hans Sags Retfærdighed hans eneste Løn! Historien fælder hans Dom og sætter hans Minde . . . . Men hvad er det for Dem?! De vil føre et mageligt Liv uden Anstrengelse og Savn, De forlanger Løn for hvad De har gjort!? De vil have Penge derfor!? . . . . Men det siger jeg Dem: om vi eiede Millioner, ikke en

Skilling skulde De faa! — dertil agte og elske vi Ideen for høit!

Flere.

Hør! hør!

Holm

Ja, hør! hør! (træder frem til Alles Forundring). Hør og indprent Jer hvert Ord, han har sagt, og naar I har hørt, — saa spark ham fra Jer som en skabet Hund!

Christiansen.

Hr. Holm! De vover . . . .

Holm.

Ja, jeg vover at sige Jer, hvad og hvem I er!

Poul

(træder frem).

Vi har faaet nok af jeres Humbug!

Grøn.

Han taler ogsaa med, den Kylling!

Holm.

Besmit ikke et Ord som Ideen med jeres urene Tunger. Ved **I**, hvad Ideen er? eller har I nogensinde vidst det? . . . . Denne Mand sulter! . . . . høre I! . . . . han sulter! . . . . det er ikke eders Taler, han trænger til, det er Brød! . . . . Hvad er nu eders Feltraab? I, de Svages Talsmand, I, der fremfor Nogen skulde besjæles af Medynk med de Undertrykte og af Trang til at hele de Saar, Uretfærdigheden har slaaet, — hvad er nu eders Feltraab? Tilbage! Tilbage over hele Linien! dæk Jer bag eders Floskler! . . . . Slyngler!

Hansen.

U—for—skammet!

Ditlevsen.

Hvad siger De?!

Grøn.

Tag Dem iagt?!

Hammer.

Sagde De Slyngler?!

Christiansen.

Jeg forlanger, at De tager Deres Ord tilbage!

Holm.

Aldrig!

Poul
(træder hen til Holm).

Jeg underskriver det!

Lisner
(ligeledes).

Jeg med!

Christiansen.

Ah! det er et Komplot!

Flere.

Ned med dem! ned med dem!

Christiansen.

Kammerater! Disse tre Herrer, der staa, have sammensvoret sig for at opløse vort Samfund. Skulle vi finde os i dette?

Flere.

Nei, nei! ned med dem!

Christiansen.

De har forhaanet os . . . .

Flere.

Hør! hør!

Christiansen.

.... og svigtet de Ideer, de have tilsvoret Troskab!

Flere.

Det har de! ned med dem!

Christiansen.

Jeg foreslaar, at vi udstøde dem af vort Samfund!

Flere.

Ja! ja! — Hør! — Lad os stemme om det!

Grøn.

Maa jeg tale! — Jeg foreslaar, at vi Alle gaa hen paa Kroen og foretage Afstemningen der!

Flere.

Hør! til Kroen!

Grøn.

Og hvis disse tre Apostater have Lyst og Mod til at forsvare dem, saa kan de give Møde der.

Hammer.

Lad os saa komme herfra!

Christiansen.

Et Ord endnu! Hvis de ikke give Møde, og renser dem for hver en Anklage og tilbagekalder hvert et haanligt og fornærmende Ord,. de har udtalt, saa er de udstødte af vort Samfund! .... Og lad saa, Kammerater, til Slutning et kraftigt Hurra for Ideen skurre i deres Øren: Ideen leve!

Alle.

Hurra! (De gaa ud tilvenstre.)

ELLEVTE SCENE.

Holm. — Poul. — Lisner.

Holm
(efter en Pause).

Og dette Kuld har jeg opdrættet!

Poul.

Tomme Tønder!

Lisner.

Uh! denne Christiansen! .... jeg havde Lyst til ....

Holm.

Dette er altsaa Enden paa mine Drømme! .. ... Gud skal vide, saadan havde jeg ikke tænkt det!

Poul.

De er ikke en Tanke værd! Lad dem seile deres egen Sø .... vi kjender dem ikke mere.

Holm.

Vi kjender dem ikke .... Nei, Poul! det nytter ikke at skyde sine Gjerninger fra sig .... de viger ikke .... de klamre sig til En og raaber i Øret: Du har skabt os! .... ja! jeg har skabt dem! jeg føler det som mit Ansvar og som min Straf! .... Og for deres Skyld har jeg opofret mig selv .... dræbt min egen Lykke! .... Hvad er der nu tilbage? .... Nei! jeg holder det ikke ud længer! .... Min Beslutning er tagen .... jeg reiser!

Poul.

Vil Du reise?! .... hvorhen?

Holm.

Jeg ved det ikke! .... Her er Alt forbi ....

Min Rolle er udspilt! .... Dette dumme, skrigende Chor, det er det eneste Resultat af al min Stræben .... Jeg formaar ikke længer at tale dem tilrette! Du ser jo selv, de høre mig ikke! .... De haaner os som Frafaldne, os! de Eneste, der har .... Hør!

Chor
(udenfor Scenen).

Støttet paa Sandhedens Flammesværd
Med Ideens Lys om sin Pande!

Holm.

Hører Du! Undrer det Dig endnu, at jeg vil reise? .... Du ser jo, her er Folk nok, der kan føre mine Ideer gjennem Livet! .... Nei! bort herfra! det er den eneste Redning! .... Men først har jeg en Pligt! .... Poul! denne Mand lider for min Skyld. Du maa hjælpe mig at yde ham den Bistand, Du kan.

Poul.

Men hvorledes .... hvad kan jeg gjøre ....

Holm.

Hjælpe ham til atter at indtage den Stilling, som han uden min Skyld ikke vilde have mistet. Justitsraad Rosen ....

Poul.

Du ved, hvorledes Forholdet er imellem os. Jeg har endnu ikke talt med ham siden ....

Holm.

Forson Dig med ham .... og naar det er sket, saa bed ham høre, hvad jeg har at sige .... Maaske ....

Poul.

Stille! der kommer Nogen! (lytter). Det er dem! .... Træd tilside!

(Holm og Lisner trække sig henimod Baggrunden.)

TOLVTE SCENE.

De Forrige. — Rosen og Emilie komme fra høire Side. — Strax efter Doktoren og Helene.

Rosen.

Se saa! saa naaede vi da herud .... Det er blevet lidt vel sent .... jeg skulde da haabe, at Helene var kommet?

Emilie.

Det er vist længe siden.

Rosen

(ved Døren til Huset).

Her er lukket! .... Saa faar vi banke.

(Banker med Dørhammeren og lytter om der kommer Nogen.)

Poul

(der har nærmet sig, sagte til Emilie).

Emilie!

Emilie

(farer sammen).

Hvem er det? .... Er det muligt! ... Fader! det er ham .... det er Poul! (kaster sig om Halsen paa ham). O, Poul!

Rosen.

Hvad siger Du! (til Poulsen, der i det samme kommer ud). Ser Du, kjære Ven, ser Du! han er kommet tilbage!

Doktoren

(til Helene, der kommer ud).

Ser Du, hvem der staar?

Helene.

Jeg vidste, han vilde komme.

Poul
(til Emilie med sagte Stemme).

Emilie, kan Du glemme al den Sorg, jeg har forvoldt Dig?

Emilie.

Glem det, Poul! nu er det jo forbi!

Poul.

Og mod Dig har jeg kunnet .... hvis jeg havde mistet Dig! (kysser hende).

Emilie.

Kom, Poul .... vil Du ikke .... der er Fader ....

Poul
(med nedslagne Øine).

Jeg .... er kommen til Erkjendelse om min Uret .... og .... hvis De atter vil modtage mig i Deres Hus, Hr. Justitsraad, saa ....

Rosen
(med udbredte Arme).

Poul! min Dreng!

Poul
(kaster sig i hans Arme).

Kjære Svigerfader! .... Kan De glemme ....

Rosen.

Tal ikke om, hvad der er hændet. Der var Feil paa begge Sider. Gudskelov! nu er Alt ved det Gamle.

Poul
(farer hen til Emilie).

Hører Du, Emilie! Alt er ligesom i gamle

Dage! .... Ah! det er ligesom en Byrde var falden fra mig! .... Der er jo Helene! (iler hen og trykker hendes Haand). Og Doktoren! .... Giv mig Deres Haand, Doktor!

Doktoren.

Au! hvor han trykker!

Poul.

Og jeg flytter op paa mit gamle Værelse, ikke sandt? .... og Helene .... hvor er hun? .... Du spiller for os i Mørkningen, ikke? .... Aa! jeg er saa glad! .... I er Allesammen altfor gode imod mig! .... hvor kunde jeg ....

Rosen.

Det er glemt, Poul!

Poul.

Begravet! hundrede Favne dybt! for aldrig at vaagne mere! .... hvordan har I havt det Allesammen? .... Hør, Doktor! maa jeg blive her iaften?

Doktoren.

Naturligvis! .... kom lad os gaa ind! Min Kone ved jo slet ikke, hvad her er gaaet for sig.

Poul.

Ja, kom Emilie! .... Nei! lad os vente lidt .... der er Noget, jeg ikke maa glemme .... Kjære Svigerfader, jeg har en Bøn til Dem, før vi gaa ind.

Rosen.

En Bøn?

Poul.

De maa ikke afslaa, hvad jeg vil bede Dem

om .... Der er En, som .... (peger paa Holm, der tilligemed Lisner er traadt frem uden hidtil at blive set af de Andre).

Rosen.

Nei, Poul! .... dette Menneske ....

(De vende sig Alle fra ham).

Holm

(sagte og smerteligt for sig selv).

Alle vende de sig fra mig.

Poul

(varmt og indtrængende til Rosen).

For min Skyld, lov, at De vil høre, hvad han har at sige.

Rosen

(til Holm).

Hvad vil De mig?

Holm.

Hr. Justitsraad! Jeg kommer ikke for min egen Skyld, men for en Andens: Mod denne Mand (peger paa Lisner) har jeg en Uret at gjøre god. Ansvaret for det, han har gjort, hviler ene paa mig, og derfor tynger hans Skjæbne paa min Samvittighed .... Det er en fattig Mand, med smaa Børn, der lide Sult og Nød .... selv har jeg Intet, hvormed jeg kan hjælpe .... men De kan .... Vil De gjøre en god Gjerning mod ham .... og mod mig .... saa tag ham til Naade igjen. Han er straffet haardt.

Rosen.

Ja, jeg vil ikke gjøre et Menneske ulykkeligt, og hvis Doktor Poulsen ....

Doktoren

(til Holm).

Vi vil antage ham igjen — paa Deres Ansvar.

Holm.

Mit Ansvar?! .... Er det en Garanti for Dem?

Doktoren.

Ja, nu!

Holm.

Jeg svarer for ham.

Doktoren.

Imorgen kan De begynde Deres Arbeide, Lisner.

Lisner

(trykker hans Haand).

Tak! Tak! .... Gud velsigne Dem!

Doktoren.

Lad dette være Dem en Lære.

Lisner.

Hr. Justitsraad! maa jeg trykke Deres Haand! .... De ved ikke, hvor de vil blive glade derhjemme .... Imorgen begynder jeg! .... Imorgen! .... Tak Allesammen! Gud velsigne dem! (iler ud).

TRETTENDE SCENE.

De Forrige uden Lisner.

Holm.

Jeg takker Dem, Hr. Justitsraad, og Dem, Hr. Doktor, fordi De har opfyldt min Bøn. Men før jeg forlader Dem, vil jeg bede dem Alle om ikke at dømme mig for haardt. Maaske vil Ingen af Dem tro mig, men dog er det vist: Der var Sandhed i det, jeg vilde! Jeg var ung, da jeg kom ud i Livet, og jeg troede endnu, at Alt i Verden var, som det skulde være. Men jeg fik Øinene op. Jeg saa Løgnen sidde til høibords og Sandheden paa Tærskelen, jeg saa Dumhed og Uvidenhed hædret

og anset — naa, det ser vel Alle, der leve i Verden .... men jeg saa mere. Jeg levede blandt Mennesker, der førte et haardt og anstrengt Liv, mange Savn, ingen Glæder, rundt om mig saa jeg Nød og Elendighed, grove Hænder, mørke Miner, Blikke, der vare sløve af at stirre gjennem Haabløshedens Taager — jeg sagde til mig selv opfyldt af Bitterhed og Had: der er dit Maal! .... Hvad har jeg udrettet for dette Maal? .... Jeg dannede om mig en Kreds, til hvilken kun de havde Adgang, der lod sig blænde af mine Evner. Til Gjengjæld blændede de mig med deres Smiger. Jeg strøede med rund Haand den Sæd, der senere skulde kvæle min Lykke. Jeg satte Kræfter i Bevægelse, som jeg ikke længer kan standse. De rykke imod mig som Bebreidelser og Anklager, de møde mig paa alle mine Veie som levende Parodier paa det, som jeg engang har villet .... og jeg selv .... et eneste Bølgeslag fra det virkelige Liv var nok til at kaste mig overende!

Rosen.

Og hvad vil De nu?

Holm.

Jeg reiser.

Rosen.

Og opgiver Kampen?

Holm.

Nei! Store Tanker strømme gjennem Tiden som gyldne Aarer igjennem Bjerget. Men Guldet findes ikke rent. Det maa luttres og renses og veies og

prøves: først da kan det præges! — Mit Maal er det samme som før, men jeg vil gaa i Lære i Livets Skole; et har jeg lært der: Ideen tjenes ikke i Had, men i Kjærlighed! — .... Poul! ræk mig din Haand!

Poul.

Holm! Jeg har elsket Dig som Faa!

Holm.

Tak, Poul!

Doktoren.

Tag mine bedste Ønsker med Dem!

Rosen.

Og mine!

Holm

(vender sig mod Helene, der staar halvt vendt fra ham med bøiet Hoved og nedslagne Øine; han vil tale til hende, men opgiver det, drager et Suk og siger:)

Levvel, Allesammen!

(Han gaar langsomt mod Baggrunden tilvenstre.)

Rosen.

Kom nu Børn, lad os gaa ind!

(De gaa Alle ind, Helene sidst og langsomt; da hun er alene tilbage, siger:)

Holm.

Helene!

Helene

(vender sig).

Holm.

Har De intet Ord at give mig med paa Veien? (hun tier). Ser De da ikke, at Alt det gjentager sig nu, som skete for mange Aar tilbage: Alle have vendt mig Ryggen. Jeg staar forladt tilbage. Ene gaar jeg til Skibet, der skal føre mig ud i den

kolde, fremmede Verden, — men De har ikke et eneste Ord at give mig med paa Veien!

Helene

(rækker ham Haanden og ser ham fast ind i Øiet).

Vi ses igjen!

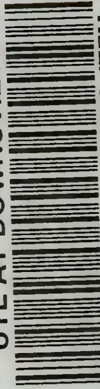
Holm.

Nu kan jeg reise!

(De skilles.)

(Tæppet falder.)

LIBRARY
APR 19 1976
UNIVERSITY OF TORONTO

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 10 01 01 006 9